

**บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในระบบสภาคู่
กับประสิทธิผลในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและ
การพัฒนาประชาธิปไตยไทย**

รองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ มุสิกศิลป์

24 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในระบบสภาคู่กับประสิทธิผลในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทย มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย (2) เพื่อศึกษาพัฒนาการทางด้านหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน (3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย (4) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางอำนาจของวุฒิสภาไทยเพื่อการเป็นสถาบันที่มีบทบาทเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร ((Documentary Research)) รวมถึงมีการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง และการทดสอบแบบสอบถามออนไลน์ (Online Form) เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลจากการศึกษาพบว่า การสร้างบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาให้เกิดประสิทธิผลต่อการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและพัฒนาประชาธิปไตยนั้น สมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ฝักใฝ่หรือยอมตนอยู่ใต้อาณัติของพรรคการเมืองใด ๆ ไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภากระทำการใด ๆ อันมีลักษณะที่เป็นการก้าวท้าวหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม อีกทั้งยังต้องมีความอิสระและมีความกล้าหาญทางการเมือง และธำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางและมีจรรยาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงต้องตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนสูงสุด รวมถึงน้อมรับรับฟังปัญหาของประชาชนเพื่อนำไปเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และยึดมั่นในหน้าที่ของตนโดยถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในระบบสภาคู่กับประสิทธิผลในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อศึกษาพัฒนาการทางด้านหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์บทบาทของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางอำนาจของวุฒิสภาไทยเพื่อการเป็นสถาบันที่มีบทบาทเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย โดยศึกษาจากหลักบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไทยผ่านการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบรัฐสภาคู่ รวมถึงศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย มีการสนทนากลุ่มกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง และการทดสอบแบบสอบถามออนไลน์เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา ซึ่งสามารถวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) วิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย

1. ประเทศอังกฤษ

รัฐสภาอังกฤษเป็นระบบสภาแบบขุนนาง รูปแบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาของอังกฤษนั้นมีลักษณะที่คล้ายกับรูปแบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาของประเทศไทยชุดปัจจุบันกล่าวคือ มาจากการแต่งตั้งทั้งหมดมิได้ผ่านการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนแม้แต่คนเดียว โดยสมาชิกสภาขุนนางแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ขุนนางสืบตระกูล ขุนนางศาสนา และ ขุนนางตลอดชีพ วุฒิสภาอังกฤษมีอำนาจหน้าที่หน้าที่ในการพิจารณาร่างกฎหมายซึ่งทุกร่างกฎหมายจะต้องได้รับพิจารณาโดยรัฐสภาทั้งสองสภาก่อนจึงจะกลายเป็นกฎหมายหรือพระราชบัญญัติได้ สภาขุนนางยังตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อตรวจสอบนโยบายต่าง ๆ หรือพิจารณารวบรวมข้อมูลตรวจสอบ และจัดทำรายงานเพื่อประกอบการพิจารณาร่างกฎหมาย การลดและจำกัดอำนาจของสภาขุนนางมีมาโดยตลอดโดยพระราชบัญญัติรัฐสภาปี ค.ศ. 1911 ระบุว่า หากสภาสามัญผ่านร่างกฎหมายใดให้สภาขุนนาง

พิจารณา หากเวลาผ่านไปแล้ว 1 เดือน หากสภาขุนนางยังไม่ได้มีความคิดเห็นใดออกมาจะถือว่าร่างกฎหมายนั้นเป็นกฎหมายทันที และห้ามสภาขุนนางแก้ไขร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงิน แต่มีหน้าที่ให้ความเห็นชอบขึ้นตามสภาสามัญเท่านั้น ส่วนพระราชบัญญัติรัฐสภาปี ค.ศ. 1949 ยิ่งลดอำนาจของสภาขุนนางลงไปอีก กล่าวคือสภาขุนนางไม่สามารถยับยั้งกฎหมายได้เพียงแต่สามารถชะลอออกไปได้มากถึง 2 ปี จนมาถึงการออกพระราชบัญญัติรัฐสภาปี ค.ศ. 1999 เพื่อจำกัดจำนวนขุนนางประเภทขุนนางสืบตระกูลเหลือเพียง 92 คน เนื่องจากสภาขุนนางมีความเป็นอนุรักษ์นิยมมากพอสมควร โดยให้มีการสรรหากันเองภายในสมาชิกตระกูลขุนนางเหล่านั้น และขุนนางกลุ่มนี้ไม่มีสิทธิ์สืบทอดตำแหน่งจากรุ่นสู่รุ่นอีกต่อไป รวมถึงไม่มีสิทธิ์เข้าร่วมประชุมสภาหรือออกเสียงลงคะแนนแต่อย่างใด

2. ประเทศญี่ปุ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 ได้สถาปนาระบบรัฐสภา และจัดให้มีรัฐสภาแบบสองสภาขึ้น โดยกำหนดให้ “สภาไดเอท” เป็นองค์กรสูงสุดแห่งอำนาจรัฐในทางนิติบัญญัติ สภาไดเอทจึงเป็นองค์กรที่สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนและมีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายแต่เพียงองค์กรเดียว อันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาซึ่งมีที่มา องค์ประกอบ ตลอดจนบทบาทอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนั้นมีเจตนารมณ์ในการกำหนดให้มีวุฒิสภาในฐานะสภาที่สองที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่คล้ายคลึงกับวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกาโดยกำหนดให้มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและมีอำนาจหน้าที่ใกล้เคียงกับสภาผู้แทนราษฎรค่อนข้างสูงนอกโดยสามารถอธิบายเจตนารมณ์ในการกำหนดให้มีวุฒิสภาในประเทศญี่ปุ่นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 มีเจตนารมณ์ในการกำหนดให้วุฒิสภาเป็นที่สภาที่สองที่มีบทบาทในการทักท้วง ตรวจสอบฝ่ายบริหาร และสภาผู้แทนราษฎร ในมิติการพิจารณากลับกรองกฎหมาย และตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดเช่นเดียวกันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีความชอบธรรมตามแนวความคิดว่าด้วยการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3. ประเทศสหรัฐอเมริกา

วุฒิสภาแห่งสหรัฐอเมริกา หรือที่เรียกว่าสภาสูง เป็นหนึ่งในสภาของรัฐสภาสหรัฐอเมริกาที่ร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดมีอำนาจในการตรวจสอบและออกกฎหมายได้เช่นเดียวกับสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงวุฒิสภาสหรัฐอเมริกามีอำนาจในการให้สัตยาบันในสนธิสัญญาที่ลงนามโดยประธานาธิบดี โดยจะต้องอาศัยเสียงของวุฒิสมาชิก 2 ใน 3 หากไม่ผ่านการให้สัตยาบันโดยวุฒิสภา

สนธิสัญญานั้นจะถือว่าเป็นอันตกไป คณะกรรมาธิการที่จัดตั้งขึ้นแต่ละคณะยังมีสิทธิ์ในการแต่งตั้งทูต และผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งประธานวุฒิสภามีบทบาทสำคัญในการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมาธิการวุฒิสภา ซึ่งมีอำนาจที่จะพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายในการรับรองหรือแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการควบคุมหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งรวมไปถึงสมาชิกคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลกลางของกระทรวงต่าง ๆ ที่ประธานาธิบดีเสนอชื่อมานั้นต้องได้รับการรับรองจากวุฒิสภา ทั้งนี้ ประธานวุฒิสภาไม่ได้มีอำนาจมากและมักไม่ได้มาปฏิบัติหน้าที่บ่อยครั้งนัก โดยมักยึดถือเป็นประเพณีปฏิบัติว่า “ประธานวุฒิสภาชั่วคราว” ที่ได้รับเลือกมาจากวุฒิสมาชิกจะทำหน้าที่ในตำแหน่งประธานวุฒิสภาแทนเมื่อรองประธานาธิบดีไม่ได้มาปฏิบัติหน้าที่ โดยประธานวุฒิสภาชั่วคราวนี้มักจะคัดเลือกมาจากวุฒิสมาชิกจากพรรคที่ครองเสียงข้างมากในสภาสูง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการคานอำนาจระหว่างรัฐบาลและวุฒิสภาอยู่อย่างชัดเจน

4. ประเทศฟิลิปปินส์

รัฐสภา หรือสภาองเกรส เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ โครงสร้างระบบรัฐสภาเป็นแบบสภาคู่ ประกอบด้วยวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร โดยวุฒิสภานั้นมาจากการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่หลักในการออกกฎหมาย โดยร่างกฎหมายทุกฉบับต้องผ่านการพิจารณาจากทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และการควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารในการทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ทำให้สภาองเกรสมองเห็นข้อบกพร่อง จุดอ่อนบางประการของฝ่ายบริหาร ข้อมูลเหล่านั้นนำมาใช้ตรากฎหมายใหม่ หรือปรับปรุงกฎหมายเดิมให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงยังเป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจเมื่อประเทศอยู่ในภาวะสงคราม รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ รวมถึงวุฒิสภาเป็นผู้มีอำนาจตรวจสอบและตัดสินการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงด้วยกลไกการถอดถอน (Impeachment) ในการประชุม อันเป็นกระบวนการที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาฟ้องร้องกล่าวโทษ และไต่สวนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงของรัฐที่กระทำผิด หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อถอดถอนผู้กระทำผิดจากตำแหน่ง ป้องกันความเสียหายซึ่งอาจเกิดต่อประเทศชาติหรือประชาชน

5. ประเทศฝรั่งเศส

รัฐสภาของฝรั่งเศสนั้นประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทำหน้าที่ผ่านร่างกฎหมายและงบประมาณ รวมทั้งมีอำนาจตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร โดยการผ่านการถามกระผู้สदनในรัฐสภา โดยมีสภารัฐธรรมนูญมีหน้าที่รับรองให้บทบัญญัติต่าง ๆ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยสมาชิกสภารัฐธรรมนูญจะได้รับการคัดเลือกจากประธานาธิบดี ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา อนึ่ง อดีตประธานาธิบดียังดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภารัฐธรรมนูญด้วย สมาชิกวุฒิสภาถูกสรรหาทางอ้อม กล่าวคือ ชาว

ฝรั่งเศสที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะเลือกผู้แทนในระดับท้องถิ่นที่เรียกว่า “คณะผู้เลือกตั้ง” วุฒิสภามีสิทธิเสนอร่างกฎหมายและร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและนายกรัฐมนตรี โดยการตรากฎหมายดังกล่าวต้องไม่เพิ่มรายจ่ายของรัฐหรือทำให้รายได้ของรัฐลดลงและต้องไม่แทรกแซงอำนาจในการตรากฎหมายของรัฐบาลหรืออำนาจซึ่งรัฐบาลได้รับการอนุญาตจากรัฐสภาให้เป็นผู้ตราข้อกำหนด อำนาจของวุฒิสภานั้นค่อนข้างถูกจำกัด โดยเฉพาะการเสนอร่างกฎหมายเพื่อให้ได้ข้อยุติ แต่หากคณะกรรมาธิการร่วมไม่สามารถตกลงกันได้ อีก ร่างกฎหมายนั้นจะถูกส่งไปให้ทั้งสองสภาพิจารณาอีกครั้ง และหลังจากนั้นสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดหากทั้งสองสภามีความเห็นที่ไม่ตรงกัน

อีกทั้งประเด็นสำคัญของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในฝรั่งเศสนอกจากทางด้านนิติบัญญัติทั้งการลดและจำกัดอำนาจของวุฒิสภา และการพิจารณากฎหมาย รวมถึงการไม่แทรกแซงทางอำนาจ ยังมาจากการเห็นชอบการแก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยการลงประชามติเมื่อปี ค.ศ.1958 โดยหลักการที่บรรจุในรัฐธรรมนูญฉบับบัญญัติ ได้แก่ หลักความเสมอภาคทางกฎหมาย และการไม่ยอมรับชนชั้นทางสังคม ซึ่ง ได้มีมาแต่ก่อนการปฏิวัติฝรั่งเศส

2) พัฒนาการทางด้านหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สมาชิกวุฒิสภามักมาจากการแต่งตั้งจนเกิดการปฏิรูปการเมืองในปีพ.ศ. 2540 โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น ดังเห็นได้จากการกำหนดให้มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงสามารถถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ รวมถึงเปลี่ยนแปลงที่มาและองค์ประกอบของสมาชิกวุฒิสภา โดยวุฒิสภานั้นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจำนวน 200 คน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นจากเดิม ที่สำคัญได้แก่ การคัดสรรบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและองค์กรสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งมี อำนาจหน้าที่ในการถอดถอนบุคคลที่กระทำผิดตามที่กฎหมายบัญญัติออกจากตำแหน่ง อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปจากปัญหาที่มีการกล่าวอ้างว่า องค์กรอิสระหลายองค์กรถูกแทรกแซง รวมถึงการที่สมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติใกล้ชิด ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาทั้งในการนิติบัญญัติและการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความเป็นกลางตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้

ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภาในหลายส่วน อาทิ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ที่มาจากการเลือกตั้งมีจำนวน 480 คน โดย 400

คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ส่วนอีก 80 คน มาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน โดยการแบ่งเป็นแปดกลุ่ม จังหวัด โดยสัดส่วนดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงอีกครั้ง ในปี 2554 โดยรัฐธรรมนูญฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 375 คน และสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 125 คน ทั้งนี้ ในส่วนของวุฒิสภา มีสมาชิกจำนวน 150 คน มาจากการเลือกตั้ง จังหวัดละ 1 คน ส่วนที่เหลือมาจากการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์จากทุกกลุ่มวิชาชีพ โดยคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามอบหมายจำนวนหนึ่งคน และตุลาการ ในศาลปกครองสูงสุดที่ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมอบหมายจำนวนหนึ่งคนทำหน้าที่สรรหาสมาชิกวุฒิสภาจากรายชื่อบุคคลที่องค์กรวิชาชีพต่าง ๆ เสนอ

เพื่อแก้ปัญหาในอดีต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นสภาของผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลาย และเป็นกลางมากที่สุดจึงได้กำหนดคุณสมบัติ โดยต้องมีอายุ 40 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และต้องไม่มีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งต้องไม่เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง ซึ่งในกรณีที่เคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ต้องพ้นจากตำแหน่งนั้น ๆ มาแล้วเกินกว่า 5 ปีนับถึงวันรับสมัคร หรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ โดยมุ่งหวังจะให้วุฒิสภาสามารถทำหน้าที่ได้อย่างอิสระอันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในแง่การนิติบัญญัติ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การแต่งตั้งและถอดถอนบุคคลตามที่กฎหมายบัญญัติ และอื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจ อย่างไรก็ตาม สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กลับถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยประชาชนบางส่วนว่า ทำให้พัฒนาการด้านประชาธิปไตยของไทยก้าวถอยหลังสืบเนื่องมาจากสมาชิกวุฒิสภานั้นควรมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด อันเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามหลักการประชาธิปไตย

สำหรับวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่า บทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามีทั้งในส่วนที่เป็นหน้าที่เฉพาะตัวและหน้าที่ที่ต้องใช้พร้อมกับสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

1) การเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยโดยสมาชิกวุฒิสภาย่อมไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมาย หรือความครอบงำใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (มาตรา 114)

2) อำนาจในการเข้าร่วมประชุมรัฐสภาโดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสองสมัย ๆ หนึ่งให้มีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันแต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ขยายเวลาออกไปก็ได้ (มาตรา 121 วรรคสอง) อย่างไรก็ตาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้ (มาตรา 123 วรรคแรก)

3) การพิจารณาร่างกฎหมาย

3.1 พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั่วไป วุฒิสภามีหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่อจากสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน (มาตรา 136 วรรคแรก) ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น (มาตรา 136 วรรคสาม)

3.2 พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ภายหลังจากการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร โดยในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น (มาตรา 143 วรรคสาม) ถ้าวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินั้นให้นำความในมาตรา 138 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้สภาผู้แทนราษฎรยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที (มาตรา 143 วรรคสี่)

3.3 พิจารณาพระราชกำหนด เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 172 กำหนดให้เป็นที่หน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการนำพระราชกำหนดนั้นเข้าสู่การพิจารณาเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติจากรัฐสภา ดังนั้น บทบาทอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพระราชกำหนดจึงเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกวุฒิสภา

4) หน้าที่ของวุฒิสภาเกี่ยวกับการเสนอให้ความเห็นในประเด็นต่าง ๆ

4.1 การให้ความเห็นเพื่อแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในระหว่าง 5 ปีแรก โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสภาต้องให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้ดำเนินการตามมาตรา 159 เว้นแต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา 159 วรรคหนึ่ง ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 159 วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา (มาตรา 272)

4.2 หน้าที่ให้คำแนะนำในการสรรหาและแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเพื่อดำรงตำแหน่ง “ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ” (มาตรา 204 วรรคท้าย)

2) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้ได้รับการแต่งตั้ง “ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ” นอกจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 217)

3) การให้คำแนะนำในการแต่งตั้ง “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้แต่งตั้ง (มาตรา 222)

4) การให้คำแนะนำในการแต่งตั้ง “คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน” เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้แต่งตั้ง (มาตรา 238)

5) การให้คำแนะนำในการแต่งตั้ง “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้แต่งตั้ง (มาตรา 246)

4.3 สิทธิในการเสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา 144

4.4 สิทธิในการเสนอความเห็นในกรณีร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (มาตรา 148)

4.5 สิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกและให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 173 วรรคแรก)

4.6 สิทธิในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารราชการแผ่นดินกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอความคิดเห็นในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน (มาตรา 165)

4.7 การให้ความคิดเห็นของในการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมที่ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้น (มาตรา 219)

5) สิทธิของสมาชิกวุฒิสภา

5.1 สิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ โดยจะถามเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ (มาตรา 150)

5.2 สิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน โดยไม่มีการลงมติ (มาตรา 153)

5.3 สิทธิในการตรวจสอบสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุด (มาตรา 82)

5.4 สิทธิในการเข้าชื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ใดกระทำการตามมาตรา 234 (1) โดยยื่นต่อประธานรัฐสภา (มาตรา 236)

6) อำนาจหน้าที่ในบทเฉพาะกาลของวุฒิสภาชุดแรก

สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับแต่งตั้งจำนวน 250 คนแรกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 269 วุฒิสภาชุดแรกยังมีหน้าที่ ดังนี้

1. ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ

2. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศโดยให้เสนอและพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

3. ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดที่คณะรัฐมนตรีมิได้แจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า

หนึ่งในห้าของแต่ละสภา อาจเข้าชื่อกันร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัย การยื่นคำร้องดังกล่าวต้องยื่น ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วเสร็จ (มาตรา 270)

7) อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของสมาชิกวุฒิสภา

3) วิเคราะห์บทบาทของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ต่อการเสริมสร้างและ พัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย

บทบาทของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ส่งผลต่อการ พัฒนาประชาธิปไตยและประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่การที่รัฐธรรมนูญกำหนดคุณสมบัติของ สมาชิกวุฒิสภาว่า ต้องไม่ฝักใฝ่หรือยอมตนอยู่ใต้อาณัติของพรรคการเมืองใด ๆ (มาตรา 113) สมาชิกวุฒิสภา ต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภากระทำการใด ๆ อันมีลักษณะที่เป็นการก้าวกายหรือ แทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม (มาตรา 185) นอกจากนี้ สมาชิกวุฒิสภาคต้องไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือตำแหน่ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(2) ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวกายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการ ผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาใน ลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(3) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานปกติ

(4) ไม่กระทำการใด ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการใช้สิทธิ หรือเสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนโดยมิชอบ (มาตรา 184)

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า มีความพยายามในการกำหนดบทบาท หน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา ให้มีความเป็นกลางและมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตาม จาก

การศึกษาพบว่า สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาได้แก่การมีกลไกการติดตามและสภาพบังคับ โดยจากการศึกษาพบว่า ในกรณีของประเทศไทย บทบาทของวุฒิสภาในการพิจารณาร่างกฎหมายให้มีความรอบคอบและถูกต้อง ค่อนข้างมีประสิทธิภาพดังจะเห็นได้จากปริมาณของร่างกฎหมายที่มีการพิจารณาโดยวุฒิสภาในแต่ละปี ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสภาตรวจสอบ พบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพบังคับและการติดตามการดำเนินงานขององค์กรหรือบุคคลอื่นที่วุฒิสภาส่งข้อเสนอแนะหรือข้อทักท้วงไปเพื่อให้ดำเนินการ

4) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางอำนาจของวุฒิสภาไทยเพื่อการเป็นสถาบันที่มีบทบาทเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย

สมาชิกวุฒิสภายังคงมีความจำเป็นต่อระบบการเมืองของไทยในฐานะองค์กรที่สร้างสมดุลแห่งอำนาจทั้งในมิติของฝ่ายนิติบัญญัติและหน้าที่และอำนาจในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อย่างไรก็ตาม นอกจากปัญหาการยอมรับในที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แล้ว การบัญญัติถึงหน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภายังมีปัญหาในเรื่องการยอมรับของสังคม โดยเฉพาะต่อทัศนคติที่มองว่า วุฒิสภาเป็นเครื่องมือแห่งการสืบทอดอำนาจของ คสช. อันส่งผลต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญที่ให้หน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศและการลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี ดังนั้น เพื่อให้เกิดพัฒนาการที่เป็นที่ยอมรับของสังคม จึงมีความจำเป็นในการกำหนดหน้าที่และอำนาจ รวมถึงบทบาทที่เหมาะสมของสมาชิกวุฒิสภา ต่อไป โดยหน้าที่และอำนาจรวมถึงบทบาทที่เหมาะสมของสมาชิกวุฒิสภาควรถูกแก้ไขและกำหนดกรอบไว้ ดังนี้

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

- 1.1 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
- 1.2 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- 1.3 การอนุมัติพระราชกำหนด
- 1.4 การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
 - 2.1 การตั้งกระทู้ถาม
 - 2.2 การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา
 - 2.3 การตั้งคณะกรรมการ

 3. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดิน อาทิ
 - 3.1 ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 - 3.2 รับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ
 - 3.3 ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม
 - 3.4 ให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาสำคัญกับนานาประเทศ

 4. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำและให้ความเห็นชอบบุคคลในองค์กรตรวจสอบ อาทิ
 - 4.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการถวายคำแนะนำในกรณีพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ หลังจากที่ได้ดำเนินการตามกระบวนการคัดเลือกมาแล้ว
 - 4.2 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าเป็นคณะกรรมการตุลาการของศาลประเภทต่าง ๆ
 - 4.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบเพื่อให้ได้บุคคลผู้จะปฏิบัติหน้าที่สำคัญอย่างมีประสิทธิภาพในองค์กรตามที่กฎหมายกำหนด

 5. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งทางการเมือง หรือข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในองค์กรให้ออกหรือพ้นจากตำแหน่ง

 6. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านอื่น ๆ เพียงเท่าที่จำเป็นและไม่เป็นการแทรกแซงกระบวนการประชาธิปไตย
- ทั้งนี้ บทบัญญัติที่ควรถูกตัดออกไป ได้แก่หน้าที่และอำนาจในลักษณะตามบทเฉพาะกาล ดังนี้
1. หน้าที่และอำนาจติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ

2. หน้าที่และอำนาจพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อกำหนดการตามหมวดว่าด้วยการปฏิรูปประเทศ
3. อำนาจในการเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อการปฏิรูปประเทศ
4. การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

สำหรับข้อเสนอแนะต่อบทบาทของสมาชิกวุฒิสภา จากการศึกษาและการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลพบว่า สมาชิกวุฒิสภาควรแสดงบทบาท ดังนี้

1. มีความอิสระและมีความกล้าหาญทางการเมือง
2. ชำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางและมีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่
3. ตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนสูงสุด
4. รับฟังปัญหาของประชาชนเพื่อนำไปเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน
5. พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. ยึดมั่นในหน้าที่ของตนโดยถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะได้มีการพัฒนากลไกเกี่ยวกับสภาพบังคับและการติดตามการดำเนินงานขององค์กรหรือบุคคลอื่นที่วุฒิสภาส่งผลการศึกษารายงาน ข้อเสนอแนะ หรือข้อทักท้วงไปเพื่อให้ดำเนินการ ว่าภายหลังจากได้รับผลการศึกษา รายงาน ข้อเสนอแนะ หรือข้อทักท้วง ดังกล่าวแล้วมีผลการดำเนินการอย่างไร

สารบัญ

หน้า

สารบัญ

บทที่ 1	บทนำ	1
	1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
	2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
	3. ขอบเขตการศึกษา	3
	4. คำถามของการศึกษา	3
	5. วิธีการศึกษา	4
	6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2	บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540-2560	5
	1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	5
	1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ	6
	2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน	16

3) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ	20
4) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในองค์กรให้ออกหรือพ้นจากตำแหน่ง	28
5) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านอื่นๆ	30
2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	35
1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ	36
2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน	39
3) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดิน	41
4) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำและความเห็นชอบบุคคลในองค์กรตรวจสอบ	42
5) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งทางการเมือง หรือข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในองค์กรให้ออกหรือพ้นจากตำแหน่ง	43
6) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านอื่นๆ	47
3. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชแห่ง 2560	55
1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ	58
2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน	64

	3) บทบาทและอำนาจหน้าที่การให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคล ดำรงตำแหน่ง	66
	4) หน้าที่และอำนาจตามบทเฉพาะกาล	67
	4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560	70
บทที่ 3	บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาต่างประเทศ	81
	1. กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบรัฐสภา	81
	1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาประเทศอังกฤษ	81
	2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาประเทศญี่ปุ่น	85
	2. กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประธานาธิบดี	88
	1) บทบาทหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาประเทศสหรัฐอเมริกา	88
	2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาประเทศฟิลิปปินส์	95
	3. กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกึ่งประธานาธิบดี	99
	1) บทบาทหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาประเทศฝรั่งเศส	99

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

	4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาต่างประเทศ	103
บทที่ 4	บทวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย	106
	1. รัฐสภาและบทบาทต่อระบบประชาธิปไตย	106
	1) รูปแบบรัฐสภา	106
	2) ระบบสภาเดี่ยวและระบบสภาคู่	107
	3) แนวคิดการมีสภาที่สอง	108
	2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของต่างประเทศ	109
	3. ความคิดเห็นต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาไทย	112
	1) แนวคิดของผู้ที่เห็นว่าสมาชิกวุฒิสภามีบทบาทต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย	112
	2) แนวคิดของผู้ที่เห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาเป็นปัญหาต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย	114
	4. ผลการสำรวจทัศนคติต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาประเทศไทยในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย	120
	5. วิเคราะห์บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาไทยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	

132

บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	139
	1. สรุป	139
	2. ข้อเสนอแนะ	143
บรรณานุกรม		146

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญหลายประการทั้งในแง่โครงสร้าง หน้าที่และอำนาจ รวมถึงคุณสมบัติของบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรเหล่านั้น โดยองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญได้แก่วุฒิสภามีพัฒนาการในด้านโครงสร้าง องค์ประกอบ และหน้าที่และอำนาจอย่างมีนัยยะสำคัญเช่นเดียวกัน

เมื่อมองย้อนไปในอดีตนับแต่ประเทศไทยประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 บัญญัติให้มีวุฒิสภาเป็นสภาที่สองโดยที่ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นวุฒิสภา หลังจากนั้น แม้จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงสร้าง องค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาที่ลงตัว ดังเห็นได้จาก การเปลี่ยนแปลงของวุฒิสภาในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยพัฒนาการของวุฒิสภาสรุปได้ ดังนี้

1. วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทางอ้อมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489
2. วุฒิสภามาจากการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2490 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534
3. วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทางตรงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
4. วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งและแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
5. วุฒิสภามาจากการคัดเลือกตามกลุ่มอาชีพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีข้อควรพิจารณา ได้แก่ มาตรา 269 ในบทเฉพาะกาลที่กำหนดโครงสร้างที่มาสมาชิกวุฒิสภาไว้แตกต่างจากบทถาวร

เป็นที่น่าสนใจว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์ในประเด็นที่มาและอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะประเด็นการกำหนดให้จำนวนและที่มาของวุฒิสภาแบ่งเป็นสองช่วงเวลา คือ ช่วงที่ 1 ซึ่งเป็นไปตามบทเฉพาะกาลที่กำหนดให้วุฒิสภามีจำนวน 250 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถวายคำแนะนำ โดยมาจากการดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาของคณะกรรมการการเลือกตั้งจำนวน 50 คน และมาจากการคัดเลือกของคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 194 คน รวมกับผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ส่วนในช่วงที่ 2 คือ เมื่อพ้นระยะเวลา 5 ปีนับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งดังกล่าวแล้วให้วุฒิสภามีจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่างๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

นอกจากนี้ วุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว วุฒิสภาชุดแรกยังมีหน้าที่และอำนาจเพิ่มเติมตามบทเฉพาะกาลอีก ได้แก่

1. ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ
2. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศโดยให้เสนอและพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา
3. ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดที่คณะรัฐมนตรีมิได้แจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าอาจเข้าชื่อกันร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัยการยื่นคำร้องดังกล่าวต้องยื่นก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาแล้วแต่กรณีจะพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วเสร็จ

ทั้งนี้ ประเด็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด ได้แก่ การที่วุฒิสภามีอำนาจให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในระหว่าง 5 ปีแรก ซึ่งถูกมองว่า เป็นการสืบทอดอำนาจและขัดต่อหลักการประชาธิปไตย โดย รวมถึงผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรอื่นตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ และในแง่ของความเป็นอิสระที่จะต้องปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ดังนั้น

จึงสมควรทำการศึกษาบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย
- 2.2 เพื่อศึกษาพัฒนาการทางด้านหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์บทบาทของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย
- 2.4 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางอำนาจของวุฒิสภาไทยเพื่อการเป็นสถาบันที่มีบทบาทเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญของไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงโครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศในระบบสภาคู่ที่เป็นต้นแบบหรือมีแบบอย่างที่ดีในการต่อการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และเป็นสถาบันที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อสรุปและวิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาการจัด โครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจ ในส่วนที่เกี่ยวกับวุฒิสภา ในระบบโครงสร้างอำนาจรัฐของประเทศไทย เพื่อบรรลุประสิทธิผลสูงสุดในการเป็นสถาบันที่มีบทบาทตามรัฐธรรมนูญ

4. คำถามของการศึกษา

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีความเหมาะสมต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทยเพียงใด

5. วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษา บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไทย ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบรัฐสภาคู่ รวมถึงศึกษา วิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วน สำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย การสนทนากลุ่ม (Focus Group) บุคคลที่เกี่ยวข้อง และการทดสอบสอบถาม ออนไลน์ (Online Form) เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive)

6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทราบถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้าง เสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย

6.2 ทราบหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน

6.3 ทราบถึงบทบาทของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ต่อการ เสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย

6.4 ได้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางอำนาจของวุฒิสภาไทยเพื่อการเป็นสถาบันที่มี บทบาทเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย

บทที่ 2

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540-2560

ในบทนี้จะได้เปรียบเทียบกับรูปแบบการได้มาและอำนาจหน้าที่ต่างของสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540-2560 เพื่อที่จะได้เห็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นในส่วนของสมาชิกวุฒิสภา ดังนี้

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีจำนวนสมาชิกวุฒิสภา 260 คน ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากแต่งตั้งไม่จำกัดวุฒิการศึกษาและเป็นข้าราชการประจำได้ และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีวุฒิสภา ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน จำนวน 200 คน มีวุฒิการศึกษาสภาการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรี และต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับเป็นมิติใหม่ทางการเมืองที่กำหนดให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยไม่ต้องมีการหาเสียงและไม่สังกัดพรรคการเมือง¹

การบัญญัติให้มีวุฒิสภาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้นมีจุดมุ่งหมายที่กว้างกว่าในอดีตที่วุฒิสภามีฐานะเป็นเพียง “สภาที่เสียง” ทำหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายที่ออกโดยสภาผู้แทนราษฎรให้มีความรอบคอบหรือเป็นสภาที่ตั้งขึ้นมาเพื่อผู้ค้าจนเสถียรภาพของรัฐบาลในบางยุคสมัย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้กำหนดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไว้โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องการพิจารณาถ้อยแถลงของกฎหมาย ควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน และการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ ๆ และยังเพิ่มอำนาจหน้าที่ใหม่ ๆ อาทิ การพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือข้าราชการระดับสูงให้ออกหรือพ้นจากตำแหน่งให้แก่วุฒิสภา โดยมีรายละเอียดดังนี้

¹ ภูมิ มูลศิลป์ และชมพูนุท ตั้งถาวร. รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, หน้า 128.

1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

วุฒิสภาทามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติที่สำคัญ 4 ประการคือ 1. การกลั่นกรองกฎหมาย 2. การพิจารณาอนุมัติพระราชกำหนด 3. เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ 4. เสนอให้การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา²

1.1 การกลั่นกรองกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 174³,

² สถาบันพระปกเกล้า. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาทามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

³ มาตรา 174 ภายใต้อำนาจมาตรา 180 เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เสนอมตามมาตรา 172 และลงมติเห็นชอบแล้วให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน ทั้งนี้เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องไม่เกินสามสิบวัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุมและให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 177

ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินไปยังวุฒิสภาให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินค่าจ้างของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

175⁴, 176⁵ และ 180⁶ ได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในการพิจารณากลับกรงกฎหมายของวุฒิสภา โดยที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้วุฒิสภาออกข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พุทธศักราช 2541 เพื่อกำหนด

⁴ มาตรา 175 ภายใต้บังคับมาตรา 180 เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว

- (1) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93
- (2) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อนและส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(3) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติมให้ส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 ถ้าเป็นกรณีอื่นให้แต่ละสภาตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นและให้คณะกรรมการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกันอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้และเอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 157 และมาตรา 158 นั้นให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำการหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกันต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุมและให้นำบทบัญญัติมาตรา 194 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

⁵ มาตรา 176 ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ตามมาตรา 175 นั้นสภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไป นับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรสำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา 175 (2) และนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยสำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา 175 (3) ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ

รายละเอียดหรือวิธีการในการพิจารณาถ้อยแถลงของกฎหมาย ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้ววุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาถ้อยแถลงของกฎหมายได้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ ดังนี้

1.1.1 กำหนดเวลาพิจารณา รัฐธรรมนูญกำหนดระยะเวลาให้วุฒิสภาพิจารณากฎหมายให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดให้ถือว่า วุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนั้นแล้ว มีผลให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้มีผลบังคับใช้ได้ต่อไป ระยะเวลาที่วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแบ่งแยกตามประเภทของกฎหมาย ดังนี้

(1) ร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั่วไป
วุฒิสภาต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน

(2) ร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง
ด้วยการเงิน วุฒิสภาต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน

(3) ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย
วุฒิสภาต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายใน 20 วัน

สภาผู้แทนราษฎรแล้วให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาและให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93

ถ้าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรออาจกร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันทีในกรณีเช่นนี้ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาคัดค้านเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้วให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาและให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93

⁶ มาตรา 181 การจ่ายเงินแผ่นดินจะกระทำได้อีกเฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณกฎหมายเกี่ยวกับการ โอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังเว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นนี้ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายชดใช้ในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมหรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณถัดไปหรือเว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา 230 วรรคสอง

นอกจากรัฐธรรมนูญกำหนดระยะเวลาการพิจารณากฎหมายของวุฒิสภาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาได้กำหนดขั้นตอนในการพิจารณาร่างกฎหมายของวุฒิสภา โดยให้กระทำ เป็น 3 วาระ ดังนี้

1.1.2 ขั้นตอนการพิจารณา

(1) วาระที่ 1 ชั้นรับหลักการ ให้วุฒิสภาพิจารณาว่าเห็นชอบด้วยกับหลักการ แห่งร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งวุฒิสภาจะมอบหมายให้ คณะกรรมาธิการพิจารณาในชั้นรับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญก็ได้

(2) วาระที่ 2 พิจารณาเรียงลำดับมาตรา ซึ่งในการพิจารณาวาระที่ 2 นี้ แบ่งแยก เป็นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั่วไป และร่าง พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และ ร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย

(3) วาระที่ 3 ให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบ ให้วุฒิสภาพิจารณาลง มติว่าเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร หรือถ้าหากว่าการพิจารณาในวาระที่ 2 มีการ แก้ไขเพิ่มเติม ให้ที่ประชุมวุฒิสภาลงมติว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่แก้ไขเพิ่มเติม

เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ครบทั้ง 3 วาระแล้ว ให้ส่งร่างนั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรเพื่อดำเนินการต่อไป

1.1.3 ผลการพิจารณา การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญของวุฒิสภามีผลเป็น 3 กรณีคือ

(1) เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 175 (1)⁷

(2) ไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร (ยับยั้ง) ตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 175 (2)⁸

⁷ มาตรา 175 (1) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93

⁸ มาตรา 175 (2) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่าง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อนและส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญนั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(3) เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 175 (3)⁹

กล่าวโดยสรุป อำนาจหน้าที่ในการพิจารณากลับกรอญหมายของวุฒิสภา มีสาระสำคัญดังนี้

1. การพิจารณากฎหมายของวุฒิสภา ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด มิฉะนั้นให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้ว กล่าวคือหากเป็นร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ วุฒิสภาต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน หากเป็นร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการเงิน วุฒิสภาต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน และหากเป็นร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย วุฒิสภาต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายใน 20 วัน¹⁰

2. กรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภามีเพียงสิทธิ “ยับยั้ง” กฎหมายไว้ได้ 180 วัน หากเป็นร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั่วไป แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการเงิน หรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณฯ วุฒิสภาไม่มีสิทธิยับยั้ง แต่อย่างไรก็ตามในการพิจารณากฎหมายนั้นความเห็นของวุฒิสภาไม่

⁹ มาตรา 175 (3) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติมให้ส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่แก้ไขเพิ่มเติมไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 ถ้าเป็นกรณีอื่นให้แต่ละสภาตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นและให้คณะกรรมการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน

¹⁰ สถาบันพระปกเกล้า. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ถือเป็นเด็ดขาด องค์กรที่มีอำนาจที่แท้จริงในการให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติกฎหมายคือสภาผู้แทนราษฎร (โดยการลงมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร)¹¹

1.2 บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการพิจารณาอนุมัติพระราชกำหนด

1.2.1 การพิจารณาและอนุมัติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 218¹² วรรค 3¹³ วรรค 5¹⁴ และ วรรค 7¹⁵ และ มาตรา 220¹⁶ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในการพิจารณาและอนุมัติพระราชกำหนดไว้ โดยสรุปสาระสำคัญได้ว่าเมื่อคณะรัฐมนตรีประกาศใช้พระราชกำหนดแล้ว ต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาอนุมัติพระราชกำหนดฉบับนั้น ๆ ซึ่งหากรัฐสภาอนุมัติพระราชกำหนด

¹¹ สถาบันพระปกเกล้า. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภามาตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

¹² มาตรา 218 ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

¹³ มาตรา 218 วรรค 3 ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไปให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้าคณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญ เพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติหรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรให้พระราชกำหนดนั้นตกไปแต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

¹⁴ มาตรา 218 วรรค 5 ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

¹⁵ มาตรา 218 วรรค 7 การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภาในกรณียืนยันการอนุมัติพระราชกำหนดจะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

¹⁶ มาตรา 220 ในระหว่างสมัยประชุมถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดินพระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่งจะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้นำบทบัญญัติมาตรา 218 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

นั้นก็มิผลทำให้พระราชกำหนดฉบับนั้นเป็นพระราชบัญญัติ มีผลใช้บังคับได้ต่อไป ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นก็ป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น (การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา) เหตุผลที่ให้อำนาจแก่คณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารมีอำนาจออกพระราชกำหนดใช้บังคับได้นั้นก็เนื่องมาจากว่ากรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ เป็นกรณีที่เราพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดินในระหว่างสมัยประชุมสภา หากให้ออกเป็นพระราชบัญญัติแล้วจะทำให้ล่าช้าไม่ทันการณ์ หรือเป็นการเปิดเผย อันจะทำให้เกิดความเสียหายได้แต่โดยหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตย แล้วองค์กรที่มีอำนาจในการออกกฎหมายได้แก่รัฐสภา ดังนั้นเพื่อเคารพหลักการดังกล่าว รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้คณะรัฐมนตรี ต้องนำพระราชกำหนดที่ออกมาใช้บังคับนั้น เสนอให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติ

การพิจารณาและอนุมัติพระราชกำหนด ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ กล่าวคือ หากสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นก็ตกไป ถ้าอนุมัติก็ส่งต่อวุฒิสภา หากวุฒิสภาอนุมัติก็มีผลทำให้พระราชกำหนดนั้น มีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติ แต่ถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติต้องส่งคืนสภาผู้แทนราษฎร และหากสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ถือว่าพระราชกำหนดฉบับนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้วมีผลใช้บังคับได้ต่อไป

1.2.2 การตรวจสอบเงื่อนไขการตรา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 219 วรรค 1¹⁷ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดนั้นตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะหรือไม่

¹⁷ มาตรา 219 วรรค 1 ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใดตาม มาตรา 218 วรรคสามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภามีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า พระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่งและให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้วให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้ง คำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2534 กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในการพิจารณาอนุมัติพระราชกำหนด เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ส่วนการตรวจสอบเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดนั้น รัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2534 มิได้กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจดังกล่าวข้างต้นรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 เป็นฉบับแรกที่บัญญัติให้อำนาจวุฒิสภามีอำนาจตรวจสอบเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด ซึ่งการตรวจสอบเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดนี้ เป็นการตรวจสอบก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาอนุมัติ พระราชกำหนด (ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้พระราชกำหนดแล้วและส่งมาให้รัฐสภาอนุมัติ)

1.3 การพิจารณาเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

1.3.1 การเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งสองสภามีสิทธิเสนอญัตติให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นสิทธิที่สมาชิกวุฒิสภาต้องใช้ร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรวุฒิสภาไม่สามารถใช้สิทธินี้ได้โดยลำพังรัฐธรรมนูญฉบับเดิม คือรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2534 กำหนดไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญพุทธศักราชพุทธศักราช 2540 ซึ่งให้สิทธิสมาชิกวุฒิสภาในการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยต้องเสนอร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรวุฒิสภาไม่มีสิทธิเสนอได้โดยลำพัง

1.3.2 การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็น 3 วาระ กล่าวคือวาระที่ 1 ขึ้นรับหลักการ วาระที่ 2 พิจารณาเรียงลำดับมาตรา วาระที่ 3 ให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ตามรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2534 กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจในการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยต้องเข้าชื่อร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา ซึ่งอำนาจนี้วุฒิสภาไม่สามารถใช้ได้โดยลำพัง เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดให้เข้าชื่อร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 ก็กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจในการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ และการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม นั้น วุฒิสภาต้องพิจารณาเป็น 3 วาระ เช่นเดียวกับการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540¹⁸

1.4 การพิจารณาตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา

¹⁸ สถาบันพระปกเกล้า. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา
ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 262¹⁹

¹⁹ มาตรา 262 ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา 93 หรือร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา 94 ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง

(1) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภาแล้วแต่กรณีแล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยและแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(2) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภาแล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(3) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นว่านั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และ

และ 263²⁰ นั้นเป็น “ระบบควบคุมก่อน” กล่าวคือควบคุมตรวจสอบก่อนที่กฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมฯ จะมีผลบังคับใช้ (หลังจากที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วก่อนนายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย) การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้เป็นการตรวจสอบว่ากฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ หรือตราขึ้น โดยถูกต้องตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยที่ “ศาลรัฐธรรมนูญ” เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดซึ่งแบ่งแยกตามประเภทกฎหมายดังนี้

1.4.1 การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ

สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอต่อประธานวุฒิสภาหรือประธานรัฐสภาแล้วแต่กรณีเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว หรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาลงมติขึ้นยันั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

1.4.2 การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน มีสิทธิเสนอต่อประธานวุฒิสภาหรือประธานรัฐสภาแล้วแต่กรณีเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาลงมติขึ้นยันั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

1.4.3 การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

ข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแต่มีใช้กรณีตามวรรคสามให้ อกความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นำกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา 93 หรือมาตรา 94 แล้วแต่กรณีต่อไป

²⁰ มาตรา 263 บทบัญญัติมาตรา 262 (2) ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาและร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณีให้ความเห็นชอบแล้วแต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วยโดยอนุโลม

สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน มีสิทธิเสนอต่อประธานวุฒิสภาหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่วุฒิสภาหรือรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว (แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ²¹

ตามรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2534 กำหนดให้วุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือนายกรัฐมนตรี มีอำนาจในการเสนอให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยหรือตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญว่ากฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา หรือข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรฉบับใดฉบับหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งการตรวจสอบดังกล่าวเป็นการตรวจสอบก่อนที่กฎหมายจะมีผลบังคับใช้ (ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย) จึงเรียกว่าเป็น “ระบบควบคุมก่อน”

2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน

วุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน 3 ประการคือ 1. การตั้งกระทู้ถาม 2. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ 3. การแต่งตั้งคณะกรรมการ

2.1 การตั้งกระทู้ถาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 183²² กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีเกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบได้ แต่รัฐมนตรีมีสิทธิไม่ตอบ หากคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือผลประโยชน์สำคัญของแผ่นดินซึ่งการตั้งกระทู้ถามนี้รัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่าน ๆ มากี่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจตั้งกระทู้ถามได้ โดยที่การตอบกระทู้ถามของรัฐมนตรีนั้นตอบด้วยวาจาในรัฐสภาหรือตอบในราชกิจจานุเบกษาก็ได้ตามรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีการตั้งกระทู้ถามอีกแบบหนึ่งเรียกว่า “กระทู้สด” ตามมาตรา 184 แต่มีให้วุฒิสภามีอำนาจตั้งกระทู้สดได้ให้สิทธิเฉพาะสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น

2.2 การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ

²¹ สถาบันพระปกเกล้า. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

²² มาตรา 183 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรี ย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจในการอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ 3 กรณีดังนี้

1) อภิปรายทั่วไป กรณีคณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา 211²³

ตามหลักการปกครองในระบบรัฐสภาฝ่ายบริหารจะบริหารประเทศได้จะต้องได้รับความเห็นชอบหรือได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา กลไกหรือมาตรการแรกในการให้ความเห็นชอบหรือให้ความไว้วางใจคือการให้ฝ่ายบริหารคือรัฐบาลแถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่าในการบริหารราชการแผ่นดินนั้น รัฐบาลจะดำเนินนโยบายอะไรบ้างหลังจากแถลงนโยบายเสร็จก็ให้สมาชิกรัฐสภาอภิปรายซักถามข้อสงสัยจากรัฐบาลและรัฐบาลตอบข้อสงสัยของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งหมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภานั้นเอง

2) อภิปรายทั่วไป กรณีวุฒิสภาต้องการให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินตามมาตรา 187²⁴

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มีการลงมติได้

3) อภิปรายทั่วไป กรณีคณะรัฐมนตรีมีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ต้องการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกสภาตามมาตรา 213²⁵

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 กำหนดให้คณะรัฐมนตรีขอรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน โดยนายกรัฐมนตรีแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติก็ได้

2.3 การแต่งตั้งคณะกรรมการ

1) แต่งตั้ง “คณะกรรมการสามัญ” และ “คณะกรรมการวิสามัญ” เพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาตามมาตรา 189

²³ มาตรา 221 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

²⁴ มาตรา 187 สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มีการลงมติ

²⁵ มาตรา 213 ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาพุทธศักราช 2541 ข้อ 74 กำหนดให้วุฒิสภาตั้ง “คณะกรรมการสามัญ” ประจำวุฒิสภาขึ้นเพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภามีจำนวน 16 คณะ โดยแต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการคณะละ 17 คน ดังนี้

- (1) คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
- (2) คณะกรรมการการคมนาคม
- (3) คณะกรรมการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน
- (4) คณะกรรมการการต่างประเทศ
- (5) คณะกรรมการการทหาร
- (6) คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการกีฬา
- (7) คณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม
- (8) คณะกรรมการการปกครอง
- (9) คณะกรรมการการแรงงานและสวัสดิการสังคม
- (10) คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
- (11) คณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรม
- (12) คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม
- (13) คณะกรรมการการสาธารณสุข
- (14) คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ
- (15) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม
- (16) คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุมและพิจารณาเปิดเผยรายงานการประชุมลับ

หากมีความจำเป็นวุฒิสภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้จะมีจำนวนกรรมการเท่าใดให้เป็นไปตามที่วุฒิสภากำหนด และสมาชิกคนหนึ่ง จะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้ไม่เกิน 2 คณะ

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาพุทธศักราช 2541 ข้อ 75 กำหนดให้วุฒิสภาตั้ง “คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา” มีกรรมการไม่เกิน 21 คน เพื่อทำหน้าที่พิจารณาญัตติและเรื่องอื่น ๆ ที่เข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา และในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจการของวุฒิสภา ซึ่งกรรมการตั้งจากประธานคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาทุกคณะ (ซึ่งมีทั้งหมดประมาณ 16 คณะ) และจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อจำนวนไม่เกิน 2 คน นอกจากนั้นให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ

ข้อ 37 กำหนดไว้ว่าคณะกรรมการวิสามัญให้เลือกจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกิน 1 ใน 4 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด นอกจากนั้นให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ

2) แต่งตั้ง “คณะกรรมการร่วมกัน” เพื่อพิจารณาร่างกฎหมายในกรณีที่วุฒิสภาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมาย แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบด้วยตามมาตรา 175 (3)²⁶

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาพุทธศักราช 2541 ข้อ 117 กำหนดไว้ว่าในกรณีที่วุฒิสภาได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และสภาผู้แทนราษฎรได้แจ้งจำนวนกรรมการร่วมกันมาให้ทราบแล้ว ให้ประธานวุฒิสภาคำเนินการเพื่อให้วุฒิสภาตั้งกรรมการร่วมกัน และเมื่อคณะกรรมการร่วมกันได้เสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ได้พิจารณาแล้วพร้อมกับรายงานของคณะกรรมการให้วุฒิสภาพิจารณาลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

3) แต่งตั้ง “คณะกรรมการสามัญ” เพื่อตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ ตามมาตรา 135²⁷

²⁶ มาตรา 175 (3) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่แก้ไขเพิ่มเติมไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 ถ้าเป็นกรณีอื่น ให้แต่ละสภาตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสถานนั้นๆ มีจำนวน เท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกันอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้และเอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 157 และมาตรา 158 นั้นให้ คู่คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำการที่ตามมาตรา นี้ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกันต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำบทบัญญัติมาตรา 194 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

²⁷ มาตรา 135 ในการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบ ให้บุคคลดำรงตำแหน่งใด ตามมาตรา 138 มาตรา 143 มาตรา 196 มาตรา 199 มาตรา 257 มาตรา 261 มาตรา 274 (3) มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 (3) มาตรา 297 มาตรา 302 และมาตรา 312 ให้วุฒิสภาแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติ และความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่ง

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาพุทธศักราช 2541 ข้อ 92 ประกอบข้อ 93 กำหนดให้วุฒิสภาเลือก “คณะกรรมการสามัญ” มีกรรมการจำนวนไม่เกิน 11 คน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็นสำหรับตำแหน่งนั้น โดยให้ตั้งจากสมาชิกที่ “คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา” เสนอชื่อจำนวน 3 คน นอกจากนั้นให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกจากรายชื่อสมาชิกที่คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเสนอจากกรรมการคณะนั้น ๆ คณะละ 1 คน

3) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 กำหนดให้วุฒิสภามีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ โดยให้วุฒิสภาสามารถแต่งตั้ง “คณะกรรมการสามัญ” เพื่อตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ ได้ตามมาตรา 135²⁸ ซึ่งองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ ที่วุฒิสภามีอำนาจในการเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบ มีดังนี้

ขั้นตอนการเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ มีดังนี้

(1) คณะกรรมการสรรหาฯ ตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายกำหนดให้คัดเลือกบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ หรือองค์กรอื่นตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายกำหนดให้คัดเลือกบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ เช่น ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา หรือที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด เป็นต้น ทำการคัดเลือกแล้วเสนอรายชื่อผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ ต่อประธานวุฒิสภา

(2) ประธานวุฒิสภาจัดให้มีการประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณาคัดเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบบุคคลตามรายชื่อที่เสนอมา ซึ่งในการพิจารณาของวุฒิสภานี้ วุฒิสภาอาจแต่งตั้งคณะกรรมการสามัญเพื่อตรวจสอบประวัติความประพฤติของบุคคลซึ่งได้รับการเสนอชื่อได้ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 135²⁹

นั้น รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็น แล้วรายงานต่อวุฒิสภาเพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป

²⁸ อ้างอิงแล้ว

²⁹ อ้างอิงแล้ว

(3) ประธานวุฒิสภานำเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบต่อพระมหากษัตริย์เพื่อพระองค์ทรงแต่งตั้งต่อไปโดยประธานวุฒิสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการในการแต่งตั้ง

องค์กรตรวจสอบต่าง ๆ ที่วุฒิสภาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบ มีดังต่อไปนี้

(1) คณะกรรมการการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 136³⁰

ประกอบมาตรา 138³¹ กำหนดให้คณะกรรมการสรรหา สรรหาบุคคลมา 5 คน และที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา สรรหามา 5 คน วุฒิสภาเลือกให้เหลือ 5 คน แล้วให้ผู้ได้รับการเลือกประชุมเลือกกันเองเป็นประธาน

³⁰ มาตรา 136 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการตามวรรคหนึ่ง

³¹ มาตรา 138 การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้งให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งจำนวนสิบคน ซึ่งประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิก เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละหนึ่งคน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน ทำหน้าที่พิจารณาสรรหาผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 137 ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้ง จำนวนห้าคน เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น มติในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการสรรหาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(2) ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาสรรหาผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้ง จำนวนห้าคน เสนอต่อประธานวุฒิสภาโดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น

(3) การเสนอชื่อตาม (1) และ (2) ให้กระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุที่ทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดัง กล่าวในกรณีที่คณะกรรมการสรรหาตาม (1) ไม่อาจเสนอชื่อใด ๆ ภายในเวลาที่กำหนดหรือไม่อาจเสนอชื่อได้ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนด ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาเสนอชื่อแทนจนครบจำนวนภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ครบกำหนดต้องเสนอชื่อตาม (1)

(4) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภา เพื่อมีมติเลือกผู้ได้รับการเสนอชื่อตาม (1) (2) และ (3) ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ให้ห้าคนแรกซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการการเลือกตั้งแต่ถ้า

คณะกรรมการการเลือกตั้งและประธานวุฒิสภาเสนอรายชื่อเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

(2) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 196³² กำหนดให้วุฒิสภาเลือกบุคคลไม่เกิน 3 คน เพื่อเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(3) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 199³³ กำหนดให้วุฒิสภาเลือกบุคคลเพื่อเป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและกรรมการอื่นอีก 10 คน

จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งกล่าวว่ามีไม่ครบห้าคนให้นำรายชื่อผู้ไม่ได้รับเลือกในคราวแรกนั้นมาให้สมาชิกวุฒิสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อเนื่องกันไป และในกรณีนี้ให้ถือว่าผู้ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบห้าคน เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ในครั้งนี้ถ้าผู้ใดคะแนนเสียงเท่ากันในระดับใดอันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินห้าคน ให้ประธานวุฒิสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

³² มาตรา 196 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีจำนวนไม่เกินสามคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

ให้ประธานวุฒิสภา ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คุณสมบัติลักษณะต้องห้าม การสรรหาและการเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

³³ มาตรา 199 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

ให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คุณสมบัติลักษณะต้องห้าม การสรรหาการเลือกการถอดถอน และการกำหนดค่าตอบแทน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(4) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 255³⁴

ประกอบมาตรา 257³⁵ กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

³⁴ มาตรา 255 ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่ง และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีกสิบสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

(1) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนห้าคน

(2) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนสองคน

(3) ผู้ทรงคุณวุฒิตสาขานิติศาสตร์ซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา 257 จำนวนห้าคน

(4) ผู้ทรงคุณวุฒิตสาขารัฐศาสตร์ซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา 257 จำนวนสามคน

ให้ผู้ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่ง ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญแล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

³⁵ มาตรา 257 การสรรหาและการเลือกตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 255 (3) และ (4) ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคณะหนึ่ง ประกอบด้วยประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคนซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน เป็นกรรมการคณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 255 (3) จำนวนสิบคน และผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 255 (4) จำนวนหกคน เสนอต่อประธานวุฒิสภาโดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ทั้งนี้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว มติในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(2) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติเลือกบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อในบัญชีตาม (1) ซึ่ง ต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ให้ห้าคนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 255

1. บุคคลที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกมา 5 คน
2. บุคคลที่ที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดเลือกมา 2 คน
3. คณะกรรมการสรรหา สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์มา 10 คน และผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันรัฐศาสตร์มา 6 คน จากนั้นวุฒิสภาเลือกให้เหลือ 5 คน และ 3 คน
4. วุฒิสภานำรายชื่อตามข้อ 1 2 และ 3 ขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อทรงแต่งตั้ง

(5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ในคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 274 (3)³⁶ กำหนดให้วุฒิสภาเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ในคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.)

(6) ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 277 วรรค 2³⁷ กำหนดให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารราชการแผ่นดินเป็นตุลาการศาลปกครองสูงสุด

(3) และ สามคนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 255 (4) ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าจำนวนผู้ได้รับเลือกดังกล่าวจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 255 (3) มิไม่ครบห้าคน หรือจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 255 (4) มิไม่ครบสามคน ให้นำรายชื่อผู้มิได้รับเลือกในคราวแรกในบัญชีนั้นมาใช้สมาชิกวุฒิสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อเนื่องกันไป และในกรณีนี้ให้ผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับ จนครบจำนวน เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันลำดับใดอันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินห้าคนหรือสามคนแล้วแต่กรณี ให้ประธานวุฒิสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 255 วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับ

³⁶ มาตรา 274 (3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งไม่เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการตุลาการและได้รับเลือกจากวุฒิสภา

³⁷ มาตรา 277 วรรค 2 ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์และผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารราชการแผ่นดินอาจได้รับแต่งตั้งให้เป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้ การแต่งตั้งให้บุคคลดังกล่าวเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ให้แต่งตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนตุลาการในศาลปกครองสูงสุดทั้งหมด และต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ตามที่กฎหมายบัญญัติและได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองพุทธศักราช 2542 มาตรา 15 วรรค 1³⁸ กำหนดให้คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (ก.ศป.) พิจารณาคัดเลือกบุคคลเป็นตุลาการศาลปกครองสูงสุด โดยเสนอรายชื่อต่อนายกรัฐมนตรีแล้วนายกรัฐมนตรีนำรายชื่อเสนอขอความเห็นชอบต่อวุฒิสภา (ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ) เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(7) ประธานศาลปกครองสูงสุด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 278³⁹ กำหนดให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งประธานศาลปกครองสูงสุด

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองพุทธศักราช 2542 มาตรา 15 วรรค 2 กำหนดให้คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (ก.ศป.) พิจารณาคัดเลือกตุลาการศาลปกครองสูงสุด 1 คน เพื่อเป็นประธานศาลปกครองสูงสุด โดยเสนอรายชื่อต่อนายกรัฐมนตรีแล้วนายกรัฐมนตรีนำรายชื่อเสนอขอความเห็นชอบต่อวุฒิสภา (ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ) เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(8) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ในคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (ก.ศป.)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 279 วรรค 1 (3)⁴⁰ กำหนดให้วุฒิสภาเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ในคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (ก.ศป.)

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองพุทธศักราช 2542 มาตรา 37 กำหนดให้วุฒิสภาดั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาเสนอรายชื่อบุคคล 6 คนต่อวุฒิสภา แล้ววุฒิสภาเลือกให้เหลือ 2 คน เพื่อเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (ก.ศป.)

³⁸ มาตรา 15 วรรค 1 "ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

³⁹ มาตรา 278 การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครอง ให้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดนั้น เมื่อได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองและวุฒิสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

⁴⁰ มาตรา 279 วรรค 1 (3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาสองคนและจากคณะรัฐมนตรีอีกหนึ่งคนคุณสมบัติลักษณะต้องห้าม และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(9) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 297 วรรค 1⁴¹ และ 3⁴² (อนุโลมใช้มาตรา 257 และ 258) กำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหา สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ 10 คน และผู้ทรงคุณวุฒิสภารัฐศาสตร์มา 6 คน จากนั้นวุฒิสภาก็เลือกให้เหลือ 5 คน และ 3 คนตามลำดับ เพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ประกอบมาตรา 7 กำหนดให้ประธานวุฒิสภাজัดให้มีคณะกรรมการสรรหา เพื่อสรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 18 คน เสนอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติเลือกให้เหลือ 9 คน แล้วให้ผู้ได้รับเลือกประชุมเลือกประชุมเลือกกันเองให้เป็นประธานกรรมการคนหนึ่ง แล้วประธานวุฒิสภานำรายชื่อขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อทรงแต่งตั้ง และประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

(10) เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 302 วรรค 2⁴³ กำหนดให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งเลขานุการคณะกรรมการ ป.ป.ช.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 108 ประกอบมาตรา 112 (1) กำหนดให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งเลขานุการคณะกรรมการ ป.ป.ช.

⁴¹ มาตรา 297 วรรค 1 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกแปดคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

⁴² มาตรา 297 วรรค 3 การสรรหา และการเลือกกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้นำบทบัญญัติมาตรา 257 และมาตรา 258 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ โดยให้คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจำนวนสิบห้าคน ประกอบด้วยประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือเจ็ดคนผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคนซึ่งเลือกกันเองให้เหลือห้าคนเป็นกรรมการ

⁴³ มาตรา 302 วรรค 2 การแต่งตั้งเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและวุฒิสภา

(11) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 312 วรรค 2⁴⁴ กำหนดให้วุฒิสภาเลือกบุคคลเพื่อเป็นประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน 1 คน และกรรมการอื่นอีก 9 คน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินพุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ประกอบมาตรา 8 กำหนดให้คณะกรรมการสรรหา คัดเลือกและเสนอรายชื่อบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ดังนี้

(1) เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับ 10 หรือเทียบเท่า ซึ่งมีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน จำนวน 4 คน

(2) เป็นผู้ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการบัญชีการสอบบัญชี หรือการตรวจสอบภายในจำนวน 4 คน

(3) เป็นผู้ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านเศรษฐศาสตร์การเงิน การคลัง หรือการบริหารธุรกิจ จำนวน 4 คน

(4) เป็นผู้ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านวิศวกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือศาสตร์สาขาอื่นที่เป็นประโยชน์แก่งานการตรวจสอบเงินแผ่นดิน จำนวน 4 คน

(5) ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับประธานกรรมการ กรรมการ กรรมการผู้จัดการ หรือตำแหน่งเทียบเท่าที่เรียกชื่ออย่างอื่นของธุรกิจ ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยต้องดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 4 คน

วุฒิสภาเลือกบุคคลดังกล่าวข้างต้นให้เหลือ ประเภทละ 2 คน ให้ผู้ได้รับเลือกประชุมเลือกกันเองให้เป็นประธานกรรมการคนหนึ่ง แล้วประธานวุฒิสภานำรายชื่อขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อทรงแต่งตั้ง และประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

(12) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 312 วรรค 4⁴⁵ กำหนดให้วุฒิสภาเลือกบุคคลเพื่อเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

⁴⁴ มาตรา 312 วรรค 2 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกเก้าคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชีการตรวจสอบภายในการเงินการคลังและด้านอื่น

⁴⁵ มาตรา 312 วรรค 4 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ ด้านการตรวจเงินแผ่นดินการบัญชีการตรวจสอบภายในการเงินการคลัง หรือด้านอื่น

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินพุทธศักราช 2542 มาตรา 30 ประกอบ 31 กำหนดให้คณะกรรมการสรรหาคัดเลือกบุคคลและเสนอชื่อต่อวุฒิสภา เพื่อให้ความเห็นชอบให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน โดยมติให้ความเห็นชอบต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด เมื่อให้ความเห็นชอบแล้วให้ประธานวุฒิสภานำขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อทรงแต่งตั้งและประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

(13) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพุทธศักราช 2542 มาตรา 24 กำหนดให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญในทางเศรษฐศาสตร์ การเงิน การคลัง กฎหมายหรือสาขาใดสาขาหนึ่งเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ เช่นที่บัญญัติให้อำนาจไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ดังกล่าวข้างต้น

(14) เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพุทธศักราช 2542 มาตรา 42 กำหนดให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งคณะรัฐมนตรีเสนอต่อพระมหากษัตริย์เพื่อทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

กล่าวโดยสรุปนอกจากนี้ยังมีองค์กรต่าง ๆ ที่วุฒิสภามีอำนาจเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบอีก ทั้งนี้ตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เหล่านั้น

อำนาจในการเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ เป็นอำนาจหน้าที่ใหม่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งวุฒิสภามาตรึงตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีบทบาทหลักในการเป็น “สภาตรวจสอบ” จึงมีการกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เพิ่มมากขึ้นจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่าน ๆ มา

4) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในองค์กรให้ออกหรือพ้นจากตำแหน่ง

การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง วุฒิสภามาตรึงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งมีฐานะเป็น “สภาตรวจสอบ” มีอำนาจในการพิจารณาและมีมติถอดถอนข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ หรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ ออกจากตำแหน่ง ซึ่งหลักเกณฑ์หรือวิธีการในการถอดถอนดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตพุทธศักราช 2541 นั้นถือได้ว่าเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักการสากล

ซึ่งกำหนดให้มีการแบ่งแยกองค์กรที่ริเริ่มเสนอให้มีการพิจารณาถอดถอน องค์กรพิจารณาได้สวนข้อเท็จจริง และองค์กรวินิจฉัยชี้ขาดออกจากกันกล่าวคือ

(1) องค์กรที่มีอำนาจในการริเริ่มเสนอให้มีการพิจารณาถอดถอนได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คนหรือผู้เสียหายจากการกระทำผิด

(2) องค์กรที่มีอำนาจในการได้สวนข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน ได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)

(3) องค์กรที่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงและลงมติถอดถอน ได้แก่ วุฒิสภา

บุคคลที่อาจถูกพิจารณาถอดถอนจากวุฒิสภา มีดังต่อไปนี้

- (1) นายกรัฐมนตรี
- (2) รัฐมนตรี
- (3) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (4) สมาชิกวุฒิสภา
- (5) ประธานศาลฎีกา
- (6) ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
- (7) ประธานศาลปกครองสูงสุด
- (8) อัยการสูงสุด
- (9) กรรมการการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 141 (5)⁴⁶ กำหนดให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อวุฒิสภามีมติถอดถอนออกจากตำแหน่ง

- (10) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พุทธศักราช 2542 มาตรา 13 (6) กำหนดให้วุฒิสภามีมติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพ้นจากตำแหน่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

- (11) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- (12) กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พุทธศักราช 2542 มาตรา 11 (6) ประกอบมาตรา 13 กำหนดให้วุฒิสภามีมติให้กรรมการตรวจเงินแผ่นดินพ้นจาก

⁴⁶ มาตรา 141 (5) วุฒิสภามีมติตามมาตรา 307 ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

ตำแหน่ง และมาตรา 11 (7) กำหนดให้วุฒิสภามีมติถอดถอนกรรมการตรวจเงินแผ่นดินออกจากตำแหน่ง ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

- (13) รองประธานศาลฎีกา
- (14) รองประธานศาลปกครองสูงสุด
- (15) หัวหน้าสำนักตุลาการทหาร
- (16) รองอัยการสูงสุด
- (17) ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง⁴⁷
- (18) กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 13 (6) ประกอบมาตรา 16 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติให้กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งได้ โดยต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของวุฒิสภา

กล่าวโดยสรุปบทบาทหน้าที่ในด้านการพิจารณาและมีมติถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในองค์กรให้ออกหรือพ้นจากตำแหน่ง เป็นบทบาทอำนาจหน้าที่ใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

5) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านอื่น ๆ

5.1 การทำหน้าที่ในฐานะรัฐสภา

5.1.1 ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 19⁴⁸

⁴⁷ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 “ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง” หมายความว่าผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการระดับกรม ทบวงหรือกระทรวง สำหรับข้าราชการพลเรือน ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการเหล่าทัพ หรือผู้บัญชาการทหารสูงสุด สำหรับข้าราชการทหาร ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกรุงเทพมหานคร กรรมการและผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หัวหน้าหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล หรือผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติ

⁴⁸ มาตรา 19 ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้ง ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 18 หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ หรือเพราะเหตุอื่น ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างที่สภา

5.1.2 ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พิจารณาตนก่อนเข้ารับหน้าที่ตามมาตรา 21⁴⁹

5.1.3 รับทราบการแก้ไขกฎหมายเทียบศาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา 22⁵⁰

5.1.4 รับทราบและให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา 23⁵¹

ผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง

⁴⁹ มาตรา 21 ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา 18 หรือมาตรา 19 ต้องพิจารณาตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

"ข้าพเจ้า (ชื่อผู้พิจารณา) ขอพิจารณาว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชนทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรานี้

⁵⁰ มาตรา 22 ภายใต้งบบังคับมาตรา 23 การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎหมายเทียบศาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเทียบศาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะเมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดทำร่างกฎหมายเทียบศาล แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเทียบศาลเดิม ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อมีพระราชวินิจฉัย เมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคสอง

⁵¹ มาตรา 23 ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามกฎหมายเทียบศาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2476 แล้วให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบและให้ประธานรัฐสภาอันเชิญองค์พระราชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา 22 ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อ รัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในกรณีนี้ จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้

5.1.5 มีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติตามมาตรา 159 วรรคท้าย⁵²

5.1.6 ให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดตามมาตรา 160 วรรคท้าย⁵³

5.1.7 การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา 161⁵⁴

5.1.8 ตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา 194⁵⁵

5.1.9 ขอเปิดประชุมสมัยวิสามัญตามมาตรา 163⁵⁶

ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่งหรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง

⁵² มาตรา 159 วรรคท้าย ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ให้รัฐสภาดำเนินการประชุมได้เฉพาะกรณีที่มีมติไว้หมวด 2 หรือการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การอนุมัติพระราชกำหนด การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา การเลือกหรือการให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง การตั้งกระทู้ถามและการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เว้นแต่รัฐสภาจะมีมติให้พิจารณาเรื่องอื่นใดด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

⁵³ มาตรา 160 วรรคท้าย การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน จะกระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

⁵⁴ มาตรา 161 พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและทรงปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำรัฐพิธีเปิดประชุม สมัยประชุมสามัญทั่วไปครั้งแรก ตามมาตรา 159 วรรคหนึ่ง ด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระราชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์ มาทำรัฐพิธีก็ได้

⁵⁵ มาตรา 194 ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลมไปพลางก่อน

⁵⁶ มาตรา 163 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศ เรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

5.1.10 ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 223⁵⁷

5.1.11 ให้ความเห็นชอบในหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอำนาจรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การไปตามสัญญาตามมาตรา 224⁵⁸

5.1.12 ปรีกษาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยเมื่อพ้น 90 วันแล้วมิได้พระราชทานคืนตามมาตรา 94⁵⁹

5.2 การทำหน้าที่ในฐานะวุฒิสภา

5.2.1 ทำหน้าที่เป็นรัฐสภาในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือถูกยุบ ในการให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ปฏิญาณ

ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

⁵⁷ มาตรา 223 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม เมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในระหว่างที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง และการลงมติดังมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

⁵⁸ มาตรา 224 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพสัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

⁵⁹ มาตรา 94 ร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรีกษาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

ตนก่อนเข้ารับหน้าที่ รับทราบการแก้ไขกฎหมายระเบียบว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ รับทราบและให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ และให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 168 (1)⁶⁰

5.2.2 ตราข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาตามมาตรา 191⁶¹

5.2.3 ประธานวุฒิสภาให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการออกเสียงประชามติตามมาตรา 214⁶²

⁶⁰ มาตรา 168 (1) ในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบจะมีการประชุมวุฒิสภาได้ เว้นแต่เป็นกรณีดังต่อไปนี้

(1) ประชุมที่ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภา ตามมาตรา 19 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 223 โดยถือคะแนนเสียงจากจำนวนสมาชิกของวุฒิสภา

(2) การประชุมที่ให้วุฒิสภำทำหน้าที่เลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งใด ตามมาตรา 138 มาตรา 143 มาตรา 196 มาตรา 199 มาตรา 257 มาตรา 261 มาตรา 274 (3) มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 (3) มาตรา 297 มาตรา 302 และมาตรา 312

(3) การประชุมที่ให้วุฒิสภำทำหน้าที่พิจารณาและมีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง

⁶¹ มาตรา 191 สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา เรื่องหรือกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญแต่ละชุด การปฏิบัติหน้าที่และองค์ประชุมของคณะกรรมการ วิธีการประชุม การเสนอ และพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญการเสนอญัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การบันทึกการลงมติ การเปิดเผยการลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย ประมวลจริยธรรมของสมาชิกและกรรมการและกิจการอื่น เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

⁶² มาตรา 214 ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใด อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอาจปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภาเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีการออกเสียงประชามติได้

การออกเสียงประชามติ ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการขอปรึกษาความเห็นของประชาชนว่าจะเห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบกิจการสำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามวรรคหนึ่งซึ่งมิใช่เรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้การออกเสียงประชามติที่เกี่ยวกับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือคณะบุคคลใดคณะบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

ประกาศตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงประชามติซึ่งจะต้องไม่ก่อนเก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และวันออกเสียงประชามติต้องกำหนดเป็นวันเดียวกัน ทั่วราชอาณาจักร

5.2.4 เสนอให้มีการตรวจสอบว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามมาตรา 96⁶³

5.2.5 ประธานวุฒิสภาต้องจัดให้มีการบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกแต่ละคนและเปิดเผยบันทึกดังกล่าวไว้ในที่ที่ประชาชนอาจเข้าไปตรวจสอบได้ตามมาตรา 156 วรรค 3⁶⁴

2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ในระหว่างที่ประกาศตามวรรคหนึ่งมีผลใช้บังคับ รัฐต้องดำเนินการให้บุคคลฝ่ายที่เห็นชอบและไม่เห็นชอบกับกิจการนั้น แสดงความคิดเห็นของตนได้โดยเท่าเทียมกัน บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ

ในการออกเสียงประชามติ หากผลปรากฏว่ามีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติเป็นจำนวนไม่มากกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ ให้ถือว่าประชาชนโดยเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยกับเรื่องที่ขอปรึกษานั้น แต่ถ้ามีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติมากกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติและปรากฏว่าผู้ออกเสียงประชามติโดยเสียงข้างมากให้ความเห็นชอบ ให้ถือว่าประชาชนโดยเสียงข้างมากเห็นชอบด้วยกับเรื่องที่ขอปรึกษานั้น

การออกเสียงประชามติตามมาตรา นี้ ให้มีผลเป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้น

หลักเกณฑ์ และวิธีการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

⁶³ มาตรา 96 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา 118 (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) หรือ (12) หรือมาตรา 133 (3) (4) (5) (6) (7) (9) หรือ (10) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

⁶⁴ มาตรา 156 วรรค 3 ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา ต้องจัดให้มีการบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกแต่ละคน และเปิดเผยบันทึกดังกล่าวไว้ในที่ที่ประชาชนอาจเข้าไปตรวจสอบได้เว้นแต่ กรณีการออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีการใช้บังคับมาเกือบ 10 ปี และได้ถูกยกเลิกไป เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชามติในปี 2550 ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาใหม่ โดยให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 150 คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ 1 คน ส่วนที่เหลือมาจากการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์จากทุกกลุ่มวิชาชีพ ทั้งนี้ ได้มีความคาดหวังให้สมาชิกวุฒิสภา มีความเป็นกลางทางการเมือง มีอิสระทางความคิดเห็นไม่ถูกการครอบงำจากฝ่ายบริหารโดยมีความเป็นอิสระจากสภาผู้แทนราษฎร อีกทั้งยังต้องการให้สมาชิกวุฒิสภาได้รับรู้ถึงปัญหาและมีความผูกพันกับท้องถิ่น ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาให้มีความเข้มแข็งและไม่ให้เกี่ยวข้องกับการเมือง อันจะทำให้องค์กรวุฒิสภามีความแข็งแกร่งในการทำงานได้อย่างปราศจากการครอบงำ มีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุเป้าหมายอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้วุฒิสภามีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการถ่วงดุลองคมนตรี การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การให้ความเห็นชอบ ให้คำแนะนำ หรือการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง ตลอดจนการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ

1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

1.1 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 136 (9)⁶⁵ ในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

1.2 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณตามบทบัญญัติมาตรา 168⁶⁶ ทั้งนี้ ในการพิจารณาของวุฒิสภา (หลังจากที่ได้ผ่านการพิจารณาของสภา

⁶⁵ มาตรา 136 (9) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา 145

⁶⁶ มาตรา 168 ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้นและให้เสนอ ร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบ ภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใดๆ มิได้ ถ้าพ้น กำหนดเวลา

ผู้แทนราษฎรแล้ว) วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ ก็ได้

ดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้ และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 150

ถ้าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าววุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ให้นำบทบัญญัติมาตรา 148 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติ ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) เงินสงฆ์เงินกู้
- (2) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (3) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือของคณะกรรมการ การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยภายใน เจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำฝ่าฝืน บทบัญญัติตามวรรคหก ให้การเสนอการแปรญัตติหรือการกระทำดังกล่าวสิ้นผลไป

รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงาน โดยอิสระของรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครองและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด หากหน่วยงานนั้นเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้ นั้นไม่เพียงพอ ให้สามารถเสนอ คำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการได้โดยตรง

1.3 การอนุมัติพระราชกำหนดตามบทบัญญัติมาตรา 184⁶⁷ และ 185⁶⁸

⁶⁷ มาตรา 184 ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภา เพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ พระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้ เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติ แห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภาในกรณียืนยัน การอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

⁶⁸ มาตรา 185 ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใด ตามมาตรา 184 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา 184 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และให้ ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็น

1.4 การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาตามบทบัญญัติมาตรา 281⁶⁹

2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเป็นอำนาจหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาในการควบคุมดูแลหรือตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรีหรือฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามคำแถลงนโยบายที่ให้ไว้ต่อรัฐสภา รวมทั้งบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินด้วยวิธีการดังนี้

2.1 การตั้งกระทู้ถาม

สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ตามบทบัญญัติมาตรา 156⁷⁰ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบกระทู้ถามดังกล่าว

ไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้วให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภา ที่ส่งความเห็นนั้นมา

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อน จนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 184 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 184 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

⁶⁹ มาตรา 281 ภายใต้อำนาจมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่

ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

⁷⁰ มาตรา 156 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

หากเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเหตุผลเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ทั้งนี้การตอบกระทู้ถามของสมาชิกวุฒิสภาอาจทำได้ 2 กรณีคือ ตอบในราชกิจจานุเบกษา และ ตอบในที่ประชุมวุฒิสภา

2.2 การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา

ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 161⁷¹ สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน โดยไม่มีการลงมติการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรานี้จะกระทำได้ครั้งเดียวในสมัยประชุมหนึ่ง

2.3 การตั้งคณะกรรมการ

ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 135⁷² สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือไม่ได้เป็นสมาชิก ตั้งเป็น

⁷¹ มาตรา 161 สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริง หรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน โดยไม่มีการลงมติ

⁷² มาตรา 135 สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภา ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิก ตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใดๆ อันอยู่ในอำนาจ หน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา มติตั้งคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าวต้องระบุกิจการหรือเรื่อง ให้ชัดเจนและไม่ซ้ำหรือซ้อนกัน

คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งมีอำนาจออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใด มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาอยู่นั้นได้ และให้คำสั่งเรียกดังกล่าวมีผลบังคับตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่คำสั่งเรียกเช่นนั้น มิให้ใช้บังคับกับผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในกระบวนการวิธีพิจารณาพิพากษา อรรถคดีหรือการบริหารงานบุคคลของแต่ละศาล และมีให้ใช้บังคับกับผู้ตรวจการแผ่นดินหรือกรรมการ ในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่โดยตรงในแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคสองเป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ให้ประธานคณะกรรมการแจ้งให้รัฐมนตรี ซึ่งบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลหน่วยงานที่บุคคลนั้นสังกัดทราบและมีคำสั่งให้บุคคลนั้นดำเนินการ ตามวรรคสอง เว้นแต่

คณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภามติตั้งคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าวต้องระบุกิจการหรือเรื่องให้ชัดเจนและไม่ซ้ำหรือซ้อนกัน

3) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติให้รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบในเรื่องที่มีความสำคัญต่าง ๆ ซึ่งในส่วนของวุฒิสภาก็มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในกรณีสำคัญ ๆ ตามบทบัญญัติมาตรา 136⁷³ ที่สำคัญ ได้แก่

เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ให้ถือว่า เป็นเหตุยกเว้นการปฏิบัติตามวรรคสอง

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 130 นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ ตามมาตรานี้ด้วย กรรมการวิสามัญซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ต้องมีจำนวน ตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือ กลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 134 ให้ประธาน สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วนตามวรรคห้า

⁷³ มาตรา 136 ในกรณีต่อไปนี ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

- (1) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 19
- (2) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา 21
- (3) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเทียบบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 ตามมาตรา 22
- (4) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา 23
- (5) การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติได้ตามมาตรา 127
- (6) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา 127
- (7) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา 128
- (8) การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา 137
- (9) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา 145
- (10) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ ตามมาตรา 151

- 3.1 ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- 3.2 รับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ
- 3.3 ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม
- 3.4 ให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาสำคัญกับนานาประเทศ

ทั้งนี้ ในกรณีที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้วุฒิสภำทำหน้าที่
รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบ

4) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำและความเห็นชอบบุคคล ในองค์กรตรวจสอบ

4.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการถวายคำแนะนำ

เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ
หลังจากที่ได้ดำเนินการตามกระบวนการคัดเลือกมาแล้ว องค์กรเหล่านั้นประกอบด้วย

- 4.1.1 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอีก 4 คน
- 4.1.2 ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- 4.1.3 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมีประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการ
อีก 10 คน
- 4.1.4 ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีประธานศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
อื่นอีก 10 คน
- 4.1.5 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งมีประธานกรรมการ 1
คน และกรรมการอื่นอีก 8 คน
- 4.1.6 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งมีประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 9 คน

(11) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติ ประกอบ
รัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติต่อไปตามมาตรา 153 วรรคสอง

(12) การแถลงนโยบายตามมาตรา 176

(13) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา 179

(14) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 189

(15) การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา 190

(16) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา 291

4.1.7 ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาในหน่วยราชการของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

4.2 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเลือก

วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าเป็นคณะกรรมการตุลาการของศาลประเภทต่าง ๆ คือ กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจำนวน 2 คน และกรรมการตุลาการศาลปกครองจำนวน 2 คน

4.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบ

เพื่อให้ได้บุคคลผู้จะปฏิบัติหน้าที่สำคัญอย่างมีประสิทธิภาพก่อนที่จะนำความกราบบังทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป เช่น

4.3.1 การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารราชการแผ่นดิน

4.3.2 เป็นตุลาการศาลปกครองสูงสุดจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของทั้งหมด ซึ่งได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง

4.3.3 การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองให้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง

4.3.4 การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติด้วย

5) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งทางการเมือง หรือข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในองค์กรให้ออกหรือพ้นจากตำแหน่ง

ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 270⁷⁴,

⁷⁴ มาตรา 270 ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด ผู้ใดมีพฤติการณ์ ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง วุฒิสภา มีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้

บทบัญญัติวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(2) ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

มาตรา 271⁷⁵, 272⁷⁶, 273⁷⁷

⁷⁵ มาตรา 271 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติ ตามมาตรา 274 ให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา 270 ออกจากตำแหน่งได้ คำร้องขอดังกล่าวต้อง ระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มี สิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 274 ให้ถอดถอน สมาชิกวุฒิสภาออก จากตำแหน่งได้

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอน บุคคล ตามมาตรา 270 ออกจากตำแหน่งได้ตามมาตรา 164

⁷⁶ มาตรา 272 เมื่อได้รับคำร้องขอตามมาตรา 271 แล้ว ให้ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องให้ คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการไต่สวนให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

เมื่อไต่สวนเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทำรายงาน เสนอต่อวุฒิสภา โดยในรายงานดังกล่าวต้องระบุให้ชัดเจนว่าข้อกล่าวหาตามคำร้องขอข้อใด มีมูลหรือไม่ เพียงใด มีพยานหลักฐานที่ควรเชื่อได้หรือไม่ พร้อมทั้งระบุข้อยุติว่าจะให้ดำเนินการ อย่างไรด้วย

ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่าข้อกล่าวหา ตามคำร้อง ขอข้อใดเป็นเรื่องสำคัญ จะแยกทำรายงานเฉพาะข้อนั้นส่งไปให้ประธานวุฒิสภาตามวรรคหนึ่ง เพื่อให้ พิจารณาไปก่อนก็ได้

ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ว่าข้อกล่าวหาใดมีมูล นับแต่วันดังกล่าวผู้ดำรงตำแหน่งที่ถูก กล่าวหาจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปมิได้จนกว่าวุฒิสภามีมติ และให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภา เพื่อดำเนินการตาม มาตรา 273 และอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองต่อไป แต่ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เห็นว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาข้อนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่คณะกรรมการป้องกัน และ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งให้ตามวรรคสี่ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ ให้อัยการสูงสุด แจ้งให้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ระบุ ข้อที่ไม่ สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน ในกรณีนี้ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริต แห่งชาติและอัยการสูงสุดตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนจากแต่ละฝ่ายจำนวนเท่ากัน เพื่อ

และ 274⁷⁸ วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด ที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดไปทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงออกจากตำแหน่งได้

วุฒิสภายังมีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ ได้แก่ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง

นอกจากนี้ภายใต้ข้อบัญญัติมาตรา 248⁷⁹ วุฒิสภาอาจมีมติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งได้ อันเป็นผลมาจากกรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ แล้วส่งให้อัยการสูงสุด เพื่อฟ้องคดีต่อไป ในกรณี ที่คณะทำงานดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจดำเนินการฟ้องคดีเองหรือแต่งตั้งทนายความให้ฟ้องคดีแทนก็ได้

⁷⁷ มาตรา 273 เมื่อได้รับรายงานตามมาตรา 272 แล้ว ให้ประธานวุฒิสภาจัดให้มีการประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณากรณีดังกล่าวโดยเร็ว

ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานให้ นอกสมัยประชุม ให้ประธานวุฒิสภาแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบเพื่อนำความกราบบังคมทูลเพื่อมี พระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ และให้ประธานรัฐสภาลงนาม รับสนองพระบรมราชโองการ

⁷⁸ มาตรา 274 สมาชิกวุฒิสภามีอิสระในการออกเสียงลงคะแนนซึ่งต้องกระทำโดยวิธี ลงคะแนนลับ มติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่ง ให้ถือเอาคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้า ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

ผู้ใดถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือให้ออกจากราชการ นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติให้ถอดถอน และให้ตัดสิทธิผู้นั้นในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมือง หรือในการรับราชการเป็นเวลาห้าปี

มติของวุฒิสภาตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด และจะมีการร้องขอให้ถอดถอนบุคคลดังกล่าว โดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกมิได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

⁷⁹ มาตรา 248 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้อง

- 5.1 กระทำการขาดความเที่ยงธรรม
- 5.2 จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย
- 5.3 มีพฤติการณ์ที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งอย่างร้ายแรง

6) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านอื่น ๆ

6.1 กรณีเป็นอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาโดยเฉพาะ

6.1.1 ตราข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาตามมาตรา 134⁸⁰

6.1.2 พิจารณานุญาต หรือไม่อนุญาตให้สอบสวนสมาชิกวุฒิสภาในฐานะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุมหรือในกรณีสมาชิกวุฒิสภาถูกจับขณะกระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานวุฒิสภาโดยพลันและประธานอาจสั่งให้ปล่อยได้ตามมาตรา 131⁸¹

ขอต่อประธานวุฒิสภาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดกระทำการ ขาดความเที่ยงธรรม จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือมีพฤติการณ์ที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งอย่างร้ายแรง เพื่อให้วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

มติของวุฒิสภาให้กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อย กว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

⁸⁰ มาตรา 134 สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา เรื่องหรือกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญแต่ละชุด การปฏิบัติหน้าที่และองค์ประชุมของคณะกรรมการ วิธีการประชุมการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติการปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การบันทึกการลงมติ การเปิดเผยการลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย

⁸¹ มาตรา 131 ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะที่กระทำความผิดให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ที่ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง

6.1.3 พิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ศาลพิจารณาคดีที่สมาชิกวุฒิสภาเป็นจำเลยในคดีอาญาหรือเป็นคดีอื่นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการจัดให้มีการเลือกตั้งในระหว่างสมัยประชุมตามมาตรา 131⁸²

6.1.4 ขอเปิดประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ โดยเข้าชื่อร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 129⁸³

6.1.5 ประธานวุฒิสภามีอำนาจร้องขอให้พนักงานสอบสวน หรือศาลสั่งปล่อยสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุมได้เมื่อถึงสมัยประชุมตามมาตรา 131⁸⁴

6.1.6 ประธานวุฒิสภาต้องจัดให้มีการบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกแต่ละคน และเปิดเผยบันทึกดังกล่าว เว้นแต่กรณีออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับตามมาตรา 126⁸⁵

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

การพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลได้กระทำก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งยอมเป็นอันใช้ได้

ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

⁸² อ้างแล้ว

⁸³ มาตรา 129 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

⁸⁴ อ้างแล้ว

⁸⁵ มาตรา 126 การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุมเว้นแต่ในกรณีการ

6.1.7 ประธานวุฒิสภาอาจให้คำปรึกษาแก่นายกรัฐมนตรีในการให้มีการออกเสียงประชามติในกิจการที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชนตามมาตรา 165 (1)

6.1.8 ประธานวุฒิสภาต้องจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลอื่นอันมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภาได้รับความเสียหายจากกรณีที่สมาชิกสภานั้นกล่าวถ้อยคำนั้น ร้องขอตามมาตรา 130

6.2 กรณีวุฒิสภาประชุมร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร

6.2.1 ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 19⁸⁶

6.2.2 รับฟังการปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา 21⁸⁷

6.2.3 รับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา 23⁸⁸

พิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถามตามมาตรา 156 และมาตรา 157 สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจะกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นก็ได้

การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา ต้องจัดให้มีการบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกแต่ละคน และเปิดเผยบันทึกดังกล่าวไว้ในที่ที่ประชาชนอาจเข้าไปตรวจสอบได้ เว้นแต่กรณีการออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ

การออกเสียงลงคะแนนเลือกหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งใด ให้กระทำเป็นการลับ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้ และสมาชิกย่อมมีอิสระและไม่ถูกผูกพันโดยมติของพรรคการเมืองหรืออาณัติอื่นใด

⁸⁶ มาตรา 19 ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 18 หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่น ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง

⁸⁷ มาตรา 21 อ่างแล้ว

⁸⁸ มาตรา 23 ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามกฎหมายเจีรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์พระพุทธศักราช 2467 แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีแจ้ง

6.2.4 การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติได้ตามมาตรา 127⁸⁹

6.2.5 ให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา 127⁹⁰

6.2.6 เปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา 128⁹¹

ให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบ และให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระรัชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไปแล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา 22 ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไปแล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

⁸⁹ มาตรา 127 ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก

ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญทั่วไป และสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ

วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญทั่วไป ส่วนวันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด ในกรณีที่การเริ่มประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่งมีเวลาจนถึงสิ้นปีปฏิทินไม่ถึงหนึ่งร้อยห้าสิบวัน จะไม่มีการประชุมสามัญสามัญนิติบัญญัติสำหรับปีนั้นก็ได้

ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติให้รัฐสภาดำเนินการประชุมได้เฉพาะกรณีที่มีบัญญัติไว้ในหมวด 2 หรือการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติการอนุมัติพระราชกำหนด การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา การเลือกหรือการให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง การตั้งกระทู้ถาม และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เว้นแต่รัฐสภาจะมีมติให้พิจารณาเรื่องอื่นใดด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

การปิดสมัยประชุมสามัญสามัญก่อนครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน จะกระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

⁹⁰ มาตรา 127 อ่างแล้ว

⁹¹ มาตรา 128 พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและทรงปิดประชุม

6.2.7 การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา 137⁹²

6.2.8 ให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา 145⁹³

6.2.9 ปรีกษาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา 151⁹⁴

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำรัฐพิธีเปิดประชุมสมัยประชุมสามัญทั่วไปครั้งแรกตามมาตรา 127 วรรคหนึ่ง ด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระราชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์มาทำรัฐพิธีก็ได้

เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

⁹² มาตรา 137 ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยอนุโลมไปพลางก่อน

ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้นำบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลมเว้นแต่ในเรื่องการตั้งคณะกรรมการ กรรมการซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

⁹³ มาตรา 145 ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาตามมาตรา 176 ว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน หากสภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่ให้ความเห็นชอบ และคะแนนเสียงที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้งหนึ่ง หากรัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบให้ตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ประกอบกันเป็นคณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภารายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณาแล้วต่อรัฐสภา ถ้ารัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 150 ถ้ารัฐสภามีมติไม่ให้ความเห็นชอบ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

⁹⁴ มาตรา 151 ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรีกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นำกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นำกรัฐมนตรีนำ

6.2.10 ให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา 153 วรรคสอง⁹⁵

6.2.11 รับฟังการแถลงนโยบายของรัฐบาลตามมาตรา 176⁹⁶

6.2.12 เปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา 179⁹⁷

6.2.13 ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 189⁹⁸

พระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

⁹⁵ มาตรา 153 วรรคสอง ในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณีจะพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม หรือร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบต่อไปได้ถ้าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปร้องขอภายในหกสิบวันนับแต่วันเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังการเลือกตั้งทั่วไป และรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วย แต่ถ้าคณะรัฐมนตรีมิได้ร้องขอภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

⁹⁶ มาตรา 176 คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและชี้แจงการดำเนินการตามแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามมาตรา 75 โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ ทั้งนี้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่ และเมื่อแถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้วต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติราชการแต่ละปีตามมาตรา 76

ก่อนแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง หากมีกรณีที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วนซึ่งหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะกระทบต่อประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีที่เข้ารับหน้าที่จะดำเนินการไปพลางก่อนเพียงเท่าที่จำเป็นก็ได้

⁹⁷ มาตรา 179 ในกรณีที่มิมีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภานายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นนี้รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

⁹⁸ มาตรา 189 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

6.2.14 รับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา 190⁹⁹

6.2.15 แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา 291¹⁰⁰

ในระหว่างที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง และการลงมติต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภำทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

⁹⁹ มาตรา 190 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันคณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็วเหมาะสม และเป็นธรรม

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดประเภท กรอบการเจรจา ขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าว โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มิมีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาดโดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 154 (1) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุ โลม

¹⁰⁰ มาตรา 291 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

6.3 กรณีที่วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภา ในกรณีสภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ

6.3.1 ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 19¹⁰¹

6.3.2 รับการปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 21¹⁰²

6.3.3 รับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา 23¹⁰³

(1) ผู้ตัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

ผู้ตัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้

(2) ผู้ตัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(4) การพิจารณาในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตราต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วย

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(5) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(7) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 150 และมาตรา 151 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

¹⁰¹ อ้างแล้ว

¹⁰² อ้างแล้ว

¹⁰³ อ้างแล้ว

6.3.4 ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 189¹⁰⁴

3. บทบาทและอำนาจหน้าที่สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช แห่ง 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้กำหนดให้จำนวนและที่มาของวุฒิสภาไว้ 2 ช่วงเวลา จึงทำให้ห้องค้ประกอบของวุฒิสภาแบ่งได้ออกเป็นสองช่วงเวลา ดังต่อไปนี้¹⁰⁵

ช่วงที่ 1 ซึ่งเป็นไปตามบทเฉพาะกาล มาตรา 269¹⁰⁶ กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 250 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถวายคำแนะนำ โดยได้

¹⁰⁴ อ้างแล้ว

¹⁰⁵ รัฐธรรมนูญ สุภาพ. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับที่มา อำนาจ และหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารนิติพัฒน์นิติ 8(2).

¹⁰⁶ มาตรา 269 ในวาระเริ่มแรกให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยห้าสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำโดยในการสรรหาและแต่งตั้งให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

(1) ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคณะหนึ่งซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ และมีความเป็นกลางทางการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบสองคนมีหน้าที่ดำเนินการสรรหาบุคคลซึ่งสมควรเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

(ก) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 107 จำนวนสองร้อยคนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาโดยให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 268 ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน แล้วนำรายชื่อเสนอต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

(ข) ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคัดเลือกบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมในอันจะเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาและการปฏิรูปประเทศมีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยคนตามวิธีการที่คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภากำหนดแล้วนำรายชื่อเสนอต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งนี้ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่ช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดตาม (ก)

(ค) ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติคัดเลือกผู้ได้รับเลือกตาม (ก) จากบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ได้จำนวนห้าสิบคน และคัดเลือกรายชื่อสำรองจำนวนห้าสิบคนโดยการ

กำหนดวิธีการ ได้มาของวุฒิสภามาจากการดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาของคณะกรรมการเลือกตั้งจำนวน 50 คน และมาจากการคัดเลือกของคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 194 คน รวมกับผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งวุฒิสภาเป็นเวลา 5 ปีนับแต่วันที่มิพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

คัดเลือกดังกล่าวให้คำนึงถึงบุคคลจากกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและให้คัดเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม (ข) ให้ได้จำนวนหนึ่งร้อยเก้าสิบสี่คนรวมกับผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นสองร้อยห้าสิบคน และคัดเลือกรายชื่อสำรองจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม (ข) จำนวนห้าสิบคน ทั้งนี้ให้แล้วเสร็จภายในสามวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา 268

(2) มิให้นำความในมาตรา 108 ข. ลักษณะต้องห้าม (6) ในส่วนที่เกี่ยวกับการเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมาใช้บังคับแก่ผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับการสรรหาตาม (1) (ข) และมีให้นำความในมาตรา 108 ข. ลักษณะต้องห้าม (2) มาตรา 184 (1) และมาตรา 185 มาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง

(3) ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาตินำรายชื่อบุคคลซึ่งได้รับการคัดเลือกตาม (1) (ค) จำนวนสองร้อยห้าสิบคนดังกล่าวขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งต่อไป และให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

(4) อายุของวุฒิสภาตามมาตรานี้มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่มิพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาเริ่มตั้งแต่วันที่มิพระบรมราชโองการแต่งตั้ง ถ้ามีตำแหน่งว่างลง ให้เลื่อน รายชื่อบุคคลตามลำดับในบัญชีสำรองตาม (1) (ค) ขึ้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาแทน โดยให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการสำหรับสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง เมื่อพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ในขณะได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาก็ให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาด้วย และให้ดำเนินการเพื่อแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่งแทนให้สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่างอยู่ในตำแหน่งเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

(5) ในระหว่างที่ยังไม่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลในบัญชีรายชื่อสำรองขึ้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาแทนตำแหน่งที่ว่างตาม (4) หรือเป็นกรณีที่ไม่มียุติรายชื่อบุคคลเหลืออยู่ในบัญชีสำรองหรือไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

(6) เมื่ออายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงตาม (4) ให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 107 ต่อไป และให้นำความในมาตรา 109 วรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ช่วงที่ 2 เมื่ออายุของวุฒิสภาชุดแรกครบกำหนดระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ มีพระราชโองการแต่งตั้งดังกล่าวแล้วให้วุฒิสภามีจำนวน 200 คน โดยให้อายุของวุฒิสภามีกำหนดคราวละ 5 ปี นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง และให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภามาตรา 107¹⁰⁷ กล่าวคือให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

¹⁰⁷ มาตรา 107 วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยคนซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงาน หรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคมโดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชน ซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

การแบ่งกลุ่ม จำนวนกลุ่ม และคุณสมบัติของบุคคลในแต่ละกลุ่มการสมัครและรับสมัคร หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกันเองการได้รับเลือกจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่จะพึงมีจากแต่ละกลุ่มการขึ้นบัญชีสำรองการเลื่อนบุคคลจากบัญชีสำรองขึ้นดำรงตำแหน่งแทน และมาตรการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้การเลือกกันเองเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้การเลือกตั้งดังกล่าวเป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม จะกำหนดมิให้ผู้สมัครในแต่ละกลุ่มเลือกบุคคลในกลุ่มเดียวกัน หรือจะกำหนดให้มีการคัดกรองผู้สมัครรับเลือกด้วยวิธีการอื่นใดที่ผู้สมัครรับเลือกมีส่วนร่วมในการคัดกรองก็ได้

การดำเนินการตามวรรคสองให้ดำเนินการตั้งแตระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยในระดับประเทศ

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่ครบตามวรรคหนึ่งไม่ว่าเพราะเหตุตำแหน่งว่างลงหรือด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เพราะเหตุถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภาและไม่มีรายชื่อบุคคลที่สำรองไว้เหลืออยู่ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่แต่ในกรณีที่มีสมาชิกวุฒิสภาเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดและอายุของวุฒิสภาเหลืออยู่เกินหนึ่งปีให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภามีสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งในกรณีเช่นว่านี้ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

การเลือกสมาชิกวุฒิสภาให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและภายในห้าวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกามีผลใช้บังคับให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันเริ่มดำเนินการเพื่อเลือกไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับการกำหนดดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้นำความในมาตรา 104 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

และเพื่อให้การปฏิรูปประเทศในระยะเปลี่ยนผ่านบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญ ในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงกำหนดให้มี “วุฒิสภตามบทเฉพาะกาล” ขึ้นในวาระเริ่มแรก (ภายใน 5 ปีแรก) จำนวน 250 คน ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจที่เพิ่มขึ้นจาก “วุฒิสภตามบทบัญญัติหลัก”

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไว้อย่างจำกัด โดยส่วนมากจะถูกจำกัดบทบาทเป็นเพียงสภาที่เลี้ยงในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา และหน้าที่ในการแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ แต่งตั้งตุลาการของศาลรัฐธรรมนูญ แต่งตั้งตุลาการของศาลปกครองสูงสุด แต่งตั้งกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม และ ศาลปกครอง ตลอดจนแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ต่อมาเมื่อมีการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดบทบาทของวุฒิสภาใหม่ด้วยการปรับเปลี่ยนบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาไม่ใช่สภาที่เลี้ยงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างเดิม หากแต่เป็น “สภาเติมเต็ม” โดยจะช่วยพิจารณาร่างกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้รอบด้าน เพราะเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ หรือเคยทำงานในด้านต่าง ๆ จากภาคส่วนที่หลากหลายของสังคม นอกจากนั้น ยังคงอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้¹⁰⁸

1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ¹⁰⁹

1.1 การพิจารณาและการกั้นกรองกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้วุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจทั้งการพิจารณากฎหมายร่วมกับสภาผู้แทนราษฎรในฐานะรัฐสภา และการกั้นกรองกฎหมายที่สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว ดังนี้

1.1.1 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 132¹¹⁰ ได้บัญญัติให้การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้เสนอต่อ

¹⁰⁸ สถาบันพระปกเกล้า. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, <http://wiki.kpi.ac.th>

¹⁰⁹ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

¹¹⁰ มาตรา 132 ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ นอกจากที่บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้ ให้กระทำเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ

(1) การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้เสนอต่อรัฐสภา และให้รัฐสภา ประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

รัฐสภา และให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน โดยการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 3 ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของรัฐสภา ถ้าที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบตามร่างของผู้เสนอ

1.1.2 การกลั่นกรองร่างพระราชบัญญัติ

1) ร่างพระราชบัญญัติทั่วไปมาตรา 136¹¹¹

โดยการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของรัฐสภา ถ้าที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบตามร่างที่เสนอตามมาตรา 131

(2) ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปยังศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความเห็น ในกรณีที่ศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง ไม่มีข้อทักท้วง ภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างดังกล่าว ให้รัฐสภาดำเนินการต่อไป

(3) ในกรณีที่ศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ ให้เสนอความเห็นไปยังรัฐสภา และให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีนี้ ให้รัฐสภามีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอของศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระ ตามที่เห็นสมควรได้ และเมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ให้รัฐสภาดำเนินการต่อไป

¹¹¹ มาตรา 136 เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติและลงมติเห็นชอบแล้วให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องไม่เกินสามสิบวัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาในวรรคหนึ่ง ไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 139

ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อนเมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติและลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา โดยวุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นไว้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 30 วัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องไม่เกิน 30 วัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา แต่ระยะเวลาดังกล่าวไม่ให้รวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

2) ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายมาตรา 143¹¹²

ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายสภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 105 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบกับร่าง

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินไปยังวุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งให้วุฒิสภาทราบและให้ถือเป็นเค็ดขาด หากมิได้แจ้ง ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

¹¹² มาตรา 143 ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใดๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 81

ถ้าวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ให้นำความในมาตรา 138 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้สภาผู้แทนราษฎรยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที

ระยะเวลาตามวรรคหนึ่งและวรรคสาม มิให้นำรวมระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตามมาตรา 144 วรรคสาม

พระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณา ในการพิจารณาของวุฒิสภานั้น วุฒิสภาต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภาโดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าวุฒิสภาเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป

1.1.3 การอนุมัติพระราชกำหนด

พระราชกำหนดเป็นกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้น ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีโดยการอนุมัติพระราชกำหนดแบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

1) พระราชกำหนดทั่วไปมาตรา 172¹¹³

¹¹³ มาตรา 172 ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอกการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็วถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติหรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภามิอนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยื่นยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบต่อกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดและพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามิอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภามิอนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยื่นยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นต้องรับด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ

2) พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรามาตรา 174¹¹⁴

ให้กระทำได้เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน

1.1.4 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตรา 255¹¹⁵ และมาตรา 256¹¹⁶ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภา และการยื่นยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

¹¹⁴ มาตรา 174 ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดินพระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ให้นำความในมาตรา 172 วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก และวรรคเจ็ด มาใช้บังคับแก่พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม แต่ถ้าเป็นการตราขึ้นในระหว่างสมัยประชุม จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

¹¹⁵ มาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้

¹¹⁶ มาตรา 256 ภายใต้บังคับมาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน ไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

(2) ผู้ติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติม นั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก

ทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

(4) การพิจารณาในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ แต่ในกรณีที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อกันได้แสดงความคิดเห็นด้วย

(5) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิก มิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วย ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า หนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

(7) เมื่อมีการลงมติเห็นชอบตาม (6) แล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน แล้วจึงนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา 81 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(8) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป

(9) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยตาม (7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี ว่าร่างรัฐธรรมนูญตาม (7) ขัดต่อมาตรา 255 หรือมีลักษณะตาม (8) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้

หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐจะกระทำมิได้สำหรับผู้ติดขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องมาจาก คณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

ผู้ติดขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระ การออกเสียงลงคะแนน

วาระที่ 1 ขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติม นั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

วาระที่ 2 ขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่ 2 นี้ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ เมื่อพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นให้รอไว้ 15 วันเมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่ 3 ต่อไป

วาระที่ 3 ขึ้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดให้วุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

2.1 การตั้งกระทู้ถาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 150¹¹⁷ บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภา มีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ โดยจะถามเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ทั้งนี้ ตามข้อบังคับ

¹¹⁷ มาตรา 150 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่โดยจะถามเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ ตามข้อบังคับการประชุมแห่งสถานนั้น ๆ ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดให้มีการตั้งกระทู้ถามด้วยวาจาโดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้าไว้ด้วย

การประชุมวุฒิสภา สำหรับการตั้งกระทู้ถามด้วยวาจาหรือกระทู้ถามสดนั้น ตามรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาเป็นอำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น แต่ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจในการตั้งกระทู้ถามด้วยวาจาได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบกระทู้เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

2.2 การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 153¹¹⁸ บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน โดยไม่มีการลงมติ

2.3 การเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 155¹¹⁹ บัญญัติให้ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยหรือเศรษฐกิจของประเทศสมควรที่จะปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ในกรณีนี้ ประธานรัฐสภาต้องดำเนินการให้มีการประชุมภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับการแจ้ง แต่รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้โดยให้ประชุมลับและคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องเข้าร่วมประชุมด้วย

2.4 การตั้งกรรมาธิการ

รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบกระทู้เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

¹¹⁸ มาตรา 153 สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน โดยไม่มีการลงมติ

¹¹⁹ มาตรา 155 ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยหรือเศรษฐกิจของประเทศสมควรที่จะปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณีนี้ ประธานรัฐสภาต้องดำเนินการให้มีการประชุมภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับการแจ้ง แต่รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

การประชุมตามวรรคหนึ่งให้ประชุมลับ และคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องเข้าร่วมประชุมด้วย

วุฒิสภามีอำนาจตั้งคณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ และรายงานผลการพิจารณาให้วุฒิสภาทราบตามระยะเวลาที่วุฒิสภากำหนดการกระทำการสอบสวนข้อเท็จจริง หรือการศึกษา เรื่องใด ๆ ต้องเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของสภา และหน้าที่และอำนาจตามที่ระบุไว้

คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลง ข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริงหรือศึกษาอยู่นั้น ได้ แต่การเรียกเช่นว่านั้นมิให้ใช้บังคับแก่ผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในกระบวนการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี หรือการบริหารงานบุคคลของแต่ละศาล และมีให้ใช้บังคับแก่ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจโดยตรงในแต่ละองค์กร ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

3) บทบาทและอำนาจหน้าที่การให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้กับบุคคลดำรงตำแหน่ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดให้วุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจในการให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้กับบุคคลดำรงตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

3.1 ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน โดยผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ในกรณีที่วุฒิสภาไม่ให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการสรรหาหรือคัดเลือกรายใด ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกบุคคลใหม่แทนผู้นั้น แล้วเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อให้ความเห็นชอบต่อไปโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

3.2 คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งประกอบด้วยกรรมการจำนวน 7 คนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่จะยังประโยชน์แก่การบริหารและจัดการการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งได้รับการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหาจำนวน 5 คน โดยมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

3.3 ผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีจำนวน 3 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ได้รับการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหา โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

3.4 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประกอบด้วยกรรมการจำนวน 9 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ได้รับการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหา โดยให้มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

3.5 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินประกอบด้วยกรรมการจำนวน 7 คนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวและให้มีผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินคนหนึ่ง ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา ซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน โดยผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในกรณีที่วุฒิสภาไม่ให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการเสนอชื่อเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ให้ดำเนินการเสนอชื่อบุคคลใหม่เพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินแทนผู้นั้น แล้วเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อให้ความเห็นชอบต่อไป

3.6 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประกอบด้วยกรรมการจำนวน 7 คนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหาโดยมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

วุฒิสภามาตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่มีอำนาจในการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง ซึ่งแตกต่างจากอำนาจของวุฒิสภามาตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ พุทธศักราช 2550 ซึ่งบัญญัติให้วุฒิสภามีอำนาจในการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง

4) หน้าที่และอำนาจตามบทเฉพาะกาล

นอกจากวุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว วุฒิสภาชุดแรกยังมีหน้าที่และอำนาจเพิ่มเติมตามบทเฉพาะกาลอีก ดังนี้

1. มีหน้าที่และอำนาจติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ตามมาตรา 270 วรรคแรก¹²⁰

2. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศโดยให้เสนอและพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาตามมาตรา 270 วรรคสอง¹²¹

3. ในกรณีที่สมาชิกที่สมาชิกรัฐสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดที่คณะรัฐมนตรีมิได้แจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของแต่ละสภา อาจเข้าชื่อกันร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัย การยื่นคำร้องดังกล่าวต้องยื่นก่อนที่สภาผู้แทนหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วเสร็จ ตามมาตรา 270 วรรคสาม¹²²

4. การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 27

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากพัฒนาการของระบบรัฐสภาในประเทศไทยโดยเฉพาะในส่วนของวุฒิสภา เริ่มจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ที่กำหนดให้รัฐสภาเป็นระบบสภาเดียวโดยมีสมาชิกสองประเภท ได้แก่สมาชิกประเภทที่ 1 มาจากการเลือกตั้ง และสมาชิกประเภทที่ 2 มาจากการแต่งตั้ง

¹²⁰ มาตรา 270 วรรคแรก ร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ให้เสนอ และพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

¹²¹ มาตรา 270 วรรค 2 ร่างพระราชบัญญัติใดที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการ ตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ให้แจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบพร้อมกับการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีมิได้แจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็น ร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกรัฐสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของแต่ละสภา อาจเข้าชื่อกันร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้วินิจฉัย การยื่นคำร้องดังกล่าวต้องยื่นก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วเสร็จ

¹²² มาตรา 270 วรรค 3 เมื่อประธานรัฐสภาได้รับคำร้องตามวรรคสาม ให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการร่วม ซึ่งประกอบด้วยประธานวุฒิสภาเป็นประธาน รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง ผู้นำฝ่ายค้าน ในสภาผู้แทนราษฎร ผู้แทนคณะรัฐมนตรีคนหนึ่ง และประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนคนหนึ่งซึ่งเลือกกันเอง ระหว่างประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในวุฒิสภาทุกคณะเป็นกรรมการ เพื่อวินิจฉัย

โดยสมาชิกประเภทที่ 2 จะทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือกลั่นกรองงานของสมาชิกประเภทที่ 1 เพื่อให้การทำงานเกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด ดังเหตุผลที่นายปรีดี พนมยงค์ แดลงต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า

“...ที่เราจำเป็นต้องมีสมาชิกประเภทที่ 2 ไว้กึ่งหนึ่งก็เพื่อที่จะช่วยเหลือผู้แทนราษฎร ในฐานะที่เพิ่งเริ่มมีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ เราย่อมทราบอยู่แล้วว่า ยังมีราษฎรอีกเป็นจำนวน มากที่ยังไม่ได้รับการศึกษาเพียงพอ ที่จะจัดการปกครองป้องกันผลประโยชน์ของตนเองได้ บริบูรณ์ถ้าขึ้นปล่อยมือให้ราษฎรเลือกผู้แทนโดยลำพังเอง ในเวลานี้แล้ว ผลร้ายก็จะตกอยู่กับราษฎร เพราะผู้ที่จะมีสิทธิ์ไปเป็นผู้แทนราษฎร อาจเป็นผู้ที่มีกำลัง ในทางทรัพย์สินราษฎร ปฏิญาณไว้ว่าถ้าราษฎรได้มีการศึกษาเพียงพอแล้ว ก็ยินดีที่จะปล่อยให้ราษฎรได้ปกครองตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องมีสมาชิกประเภทที่ 2 ฉะนั้น จึงวางเงื่อนไขไว้ขอให้เข้าใจว่าสมาชิกประเภทที่ 2 เป็นเสมือนพี่เลี้ยงที่จะช่วยปกครองการงานให้ดำเนินไปตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญ และ เป็นผู้ป้องกันผลประโยชน์อันแท้จริง...”

จากเจตนารมณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วุฒิสภาในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นโดยมุ่งหวังให้ทำหน้าที่เป็นสภายับยั้งหรือสภากลั่นกรองงานมิให้สภาผู้แทนราษฎรทำงานด้านนิติบัญญัติเร็วเกินไปจนขาดความรอบคอบ โดยนายปรีดี พนมยงค์ เห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยจะมาจากทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ แต่ไม่ควรมาจากการแต่งตั้งเพราะสมาชิกวุฒิสภาจะกลายเป็นอภิสิทธิ์ชนที่ผูกขาดอำนาจการปกครองไว้ ซึ่งการจะพิจารณาว่ารัฐธรรมนูญฉบับใดไม่เป็นประชาธิปไตยสามารถพิจารณาส่วนหนึ่งได้จากประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยการมีสมาชิกวุฒิสภานั้น มีไว้เพื่อช่วยพยุงประชาธิปไตยให้ทรงตัวอยู่ได้แต่ไม่ใช่ถ่วงอำนาจสภาผู้แทนราษฎร

จากพัฒนาการด้านที่มา บทบาท หน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาไทยในรอบสามทศวรรษนี้ รวมถึงข้อวิพากษ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภาของไทยแสดงให้เห็นว่ายังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับที่มา บทบาท หน้าที่และอำนาจที่เหมาะสมของสมาชิกวุฒิสภาไทย ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของฝ่ายต่างๆ ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการมีสมาชิกวุฒิสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาที่ทำให้เกิดคำถามต่อความเป็นประชาธิปไตยของไทยดังที่จะได้กล่าวต่อไป

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560

บทบาทและอำนาจของวุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
<p>บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ</p>	<p>1. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ</p> <p>2. การพิจารณาอนุมัติพระราชกำหนด (มาตรา 218 วรรค 3 วรรค 5 และวรรค 7 และ มาตรา 220)</p> <p>3. การพิจารณาเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (มาตรา 313)</p> <p>4. การพิจารณาตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา (มาตรา 262 และ 263)</p>	<p>1. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ</p> <p>2. การพิจารณาอนุมัติพระราชกำหนด</p> <p>3. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ</p>	<p>1. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา 132)</p> <p>2. การกั้นกรองร่างพระราชบัญญัติ</p> <p>- ร่างพระราชบัญญัติทั่วไป (มาตรา 136)</p> <p>- ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่าย (มาตรา 143)</p> <p>3. การพิจารณาอนุมัติพระราชกำหนด</p> <p>- พระราชกำหนดทั่วไป (มาตรา 172)</p> <p>- พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา (มาตรา 174)</p> <p>4. การพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (มาตรา 255 และ มาตรา 256)</p>

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและอำนาจ ของวุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
บทบาทและอำนาจ หน้าที่ด้านการ ควบคุมการบริหาร ราชการแผ่นดิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การตั้งกระทู้ถาม (มาตรา 183) 2. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ (มาตรา 211 มาตรา 187 และ มาตรา 213) 3. การแต่งตั้งคณะกรรมการ (มาตรา 189) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การตั้งกระทู้ถาม (มาตรา 156) 2. การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา (มาตรา 161) 3. การแต่งตั้งคณะกรรมการ (มาตรา 135) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การตั้งกระทู้ถาม (มาตรา 150) 2. การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา (มาตรา 153) 3. การแต่งตั้งคณะกรรมการ (มาตรา 129) 4. การเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภา (มาตรา 155)
บทบาทและอำนาจ หน้าที่ในการ พิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความ เห็นชอบให้บุคคล ดำรงตำแหน่งใน องค์กรตาม รัฐธรรมนูญ	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 136 และ มาตรา 138) 2. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา 136) 3. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 199) 4. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 255) 5. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา 279 วรรค 1 และ วรรค 3) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 231 (4) และ (5)) 2. ผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา 243) 3. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 256 วรรค 5) 4. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 206 (2)) 5. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา 246 วรรค 3) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 222 และมาตรา 223) 2. ผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา 228 และมาตรา 229) 3. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 246) 4. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 204 และ มาตรา 207)

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและ อำนาจของ วุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
	<p>6. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา 312 วรรค 2)</p> <p>7. ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา 312 วรรค 4)</p> <p>8. ตุลาการศาลปกครองสูงสุด (มาตรา 277 วรรค 2)</p> <p>9. ประธานศาลปกครองสูงสุด (มาตรา 278)</p> <p>10. เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา 302 วรรค 2)</p> <p>11. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ในคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (มาตรา 274 (3))</p>	<p>6. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา 252 วรรค 3)</p>	<p>5. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา 232 และมาตรา 233)</p> <p>6. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา 238 มาตรา 239 และมาตรา 241)</p>

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและอำนาจของวุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
<p>บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาด้านอื่น ๆ</p>	<p>1. การทำหน้าที่ในฐานะรัฐสภา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา 19) - ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ปฏิบัติตามก่อนเข้ารับหน้าที่ (มาตรา 21) - รับทราบการแก้ไขกฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ (มาตรา 22) - รับทราบและให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ (มาตรา 23) - มีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ (มาตรา 159 วรรคท้าย) - ให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนด (มาตรา 160 วรรคท้าย) 	<p>1. กรณีเป็นอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาโดยเฉพาะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตราข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา (มาตรา 134) - พิจารณาอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้สอบสวนสมาชิกวุฒิสภาในฐานะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุมหรือในกรณีสมาชิกวุฒิสภาถูกจับขณะกระทำความผิดให้รายงานไปยังประธานวุฒิสภาโดยพลันและประธานอาจสั่งให้ปล่อยได้ (มาตรา 131) - พิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ศาลพิจารณาคดีที่สมาชิกวุฒิสภาเป็นจำเลยในคดีอาญาหรือเป็นคดีอื่นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ 	

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและอำนาจ ของวุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
	<ul style="list-style-type: none"> - การเปิดประชุมรัฐสภา (มาตรา 161) - ตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (มาตรา 194) - ขอเปิดประชุมสมัยวิสามัญ (มาตรา 163) - ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม (มาตรา 223) - ให้ความเห็นชอบในหนังสือสัญญาที่มีบทบาทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอำนาจรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อการไปตามสัญญา (มาตรา 224) - ปรีกษาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยเมื่อพ้น 90 วันแล้วมิได้พระราชทานคืน (มาตรา 90) 	<p>เฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการจัดให้มีการเลือกตั้งในระหว่างสมัยประชุม (มาตรา 131)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขอเปิดประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ โดยเข้าชื่อร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 129) - ประธานวุฒิสภามีอำนาจร้องขอให้พนักงานสอบสวน หรือศาลสั่งปล่อยสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุมได้เมื่อถึงสมัยประชุม (มาตรา 131) - ประธานวุฒิสภาต้องจัดให้มีการบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกแต่ละคน และเปิดเผยบันทึกดังกล่าว เว้นแต่กรณีออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ (มาตรา 126) 	

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและอำนาจ ของวุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
<p>2. การทำหน้าที่ในฐานะวุฒิสภา</p> <p>- ทำหน้าที่เป็นรัฐสภาในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือถูกยุบ ในการให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ปฏิญาณตนก่อนเข้ารับหน้าที่ รับทราบการแก้ไขกฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ รับทราบและให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ และให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม (มาตรา 168 (1))</p> <p>- ตราข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา (มาตรา 191)</p> <p>- ประธานวุฒิสภาให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการออกเสียงประชามติ (มาตรา 214)</p>	<p>- ประธานวุฒิสภาอาจให้คำปรึกษาแก่นายกรัฐมนตรีในการให้มีการออกเสียงประชามติในกิจการที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน (มาตรา 165 (1))</p> <p>- ประธานวุฒิสภาต้องจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลอื่นอันมิใช่รัฐมนตรี หรือสมาชิกแห่งสภาได้รับความเสียหายจากกรณีที่มาชิกสภานั้นกล่าวถ้อยคำนั้น ร้องขอ (มาตรา 130)</p> <p>2. กรณีวุฒิสภาประชุมร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>- ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา 19)</p> <p>- รับฟังการปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภา (มาตรา 21)</p>		

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและอำนาจ ของวุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอให้มีการตรวจสอบว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง (มาตรา 96) - ประธานวุฒิสภาต้องจัดให้มีการบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกแต่ละคนและเปิดเผยบันทึกดังกล่าวไว้ในที่ที่ประชาชนอาจเข้าไปตรวจสอบได้ (มาตรา 156 วรรค 3) 	<ul style="list-style-type: none"> - รับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ (มาตรา 23) - การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติได้ (มาตรา 127) - ให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุม (มาตรา 127) - เปิดประชุมรัฐสภา (มาตรา 128) - การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (มาตรา 137) - ให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ (มาตรา 145) - ปรีกษาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ (มาตรา 151) 	

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและอำนาจ ของวุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
		<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติ (มาตรา 153 วรรคสอง) - รับฟังการแถลงนโยบายของรัฐบาล (มาตรา 176) - เปิดอภิปรายทั่วไป (มาตรา 179) - ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม (มาตรา 189) - รับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือ สัญญา (มาตรา 190) - แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (มาตรา 291) <p>3. กรณีที่วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภา ในกรณีสภา ผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ</p>	

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและอำนาจ ของวุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
		<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา 19) - รับการปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา 21) - รับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ (มาตรา 23) - ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม (มาตรา 189) 	
บทบาทและอำนาจ หน้าที่ในการถอด ถอนผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองหรือ ข้าราชการ และ เจ้าหน้าที่ในองค์กร ให้ออกหรือพ้นจาก ตำแหน่ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. นายกรัฐมนตรี 2. รัฐมนตรี 3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4. สมาชิกวุฒิสภา 5. ประธานศาลฎีกา 6. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ 7. ประธานศาลปกครองสูงสุด 8. อัยการสูงสุด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นายกรัฐมนตรี 2. รัฐมนตรี 3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4. สมาชิกวุฒิสภา 5. ประธานศาลฎีกา 6. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ 7. ประธานศาลปกครองสูงสุด 8. อัยการสูงสุด 	

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและ อำนาจของ วุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
	<p>9. กรรมการการเลือกตั้ง มติให้กรรมการตรวจเงินแผ่นดินพ้นจาก ตำแหน่ง และ (มาตรา 11 (7)) กำหนดให้วุฒิสภา มีมติถอดถอนกรรมการตรวจเงินแผ่นดินออก จากตำแหน่ง</p> <p>13. รองประธานศาลฎีกา</p> <p>14. รองประธานศาลปกครองสูงสุด</p> <p>15. หัวหน้าสำนักตุลาการทหาร</p> <p>16. รองอัยการสูงสุด</p> <p>17. ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง</p> <p>18. กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ</p> <p>(มาตรา 141 (5)) กำหนดให้คณะกรรมการการ เลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อวุฒิสภามีมติถอด ถอนออกจากตำแหน่ง</p>	<p>9. กรรมการการเลือกตั้ง</p> <p>10. ผู้ตรวจการแผ่นดิน</p> <p>11. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ</p> <p>12. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน</p> <p>13. ผู้พิพากษาหรือตุลาการ</p> <p>14. พนักงานอัยการ และผู้ดำรงตำแหน่งระดับตามที่กำหนดใน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542</p> <p>(มาตรา 85)</p> <p>15. ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง</p> <p>16. กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ</p>	

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 (ต่อ)

บทบาทและอำนาจ ของวุฒิสภา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย		
	2540	2550	2560
	<p>10. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.2542 (มาตรา 13 (6)) กำหนดให้วุฒิสภามีมติให้ผู้ตรวจการ แผ่นดินของรัฐสภาพ้นจากตำแหน่ง</p> <p>11. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ</p> <p>12. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ ตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ.2542 (มาตรา 11 (6)) ประกอบ (มาตรา 13) กำหนดให้วุฒิสภามี พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 (มาตรา 13 (6)) ประกอบ (มาตรา 16) สมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อ ร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ้นจากตำแหน่งได้</p>		

บทที่ 3

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาต่างประเทศ

บทนี้จะนำเสนอบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาต่างประเทศจำนวน 5 ประเทศคือ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฟิลิปปินส์ โดยจะแบ่งประเทศตามระบบการปกครองแบบรัฐสภา ระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี และระบบการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดี โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1) กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบรัฐสภา

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาประเทศอังกฤษ

อำนาจหน้าที่ของสภาขุนนางของประเทศอังกฤษประกอบด้วย 3 ด้านหลักคือ ด้านนิติบัญญัติ ด้านการควบคุม การบริหารราชการแผ่นดิน และด้านตุลาการ

1. บทบาทหน้าที่และอำนาจด้านนิติบัญญัติ

สภาขุนนางเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนิติบัญญัติแต่โดยหลักการแล้วสภาขุนนางไม่มีอำนาจเท่ากับสภาสามัญ ทั้งนี้เพราะสภาขุนนางไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนอำนาจหน้าที่ของสภาขุนนางด้านนิติบัญญัติแบ่งออกเป็น 2 ประการดังนี้

1.1 ริเริ่มเสนอร่างกฎหมาย

สมาชิกรัฐสภามีอำนาจในเสนอร่างพระราชบัญญัติ ให้รัฐสภาพิจารณาได้ร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกรัฐสภาเสนอนี้เรียกว่า Private Member, Bills¹²³ ซึ่งในแต่ละสมัยประชุม (12 เดือน) มีการจัดสรรเวลาเพื่อให้พิจารณา ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยรัฐสภา 13 วัน แต่ในทางปฏิบัตินั้นสมาชิกรัฐสภาเสนอ ร่างพระราชบัญญัติน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบาล แต่ร่างพระราชบัญญัติของรัฐบาลส่วนมาก จะได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลมีเสียงข้างมากในรัฐสภานั้นเอง

¹²³ สนธิ เตชานันท์. ระบบการเมืองการปกครองของประเทศอังกฤษ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

สมาชิกสภาขุนนางมีอำนาจในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ เช่นเดียวกับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่อย่างไรก็ตาม การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาขุนนาง จะต้องเป็นร่างกฎหมายที่ไม่สำคัญและไม่เป็นปัญหาโต้แย้ง¹²⁴

1.2 พิจารณากลับกรองร่างกฎหมาย

สภาขุนนางมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากลับกรองร่างกฎหมายที่เสนอต่อสภาขุนนาง หรือร่างกฎหมายที่เสนอสภาสามัญ และสภาสามัญ พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว จึงส่งให้สภาขุนนางพิจารณาต่อไปไม่ว่ากรณีใดก็ตามสภาขุนนางต้องพิจารณาร่างกฎหมาย เป็น 3 วาระ ดังนี้

วาระที่ 1 เป็นการพิจารณาชื่อร่างพระราชบัญญัติ ชื่อผู้เสนอและผู้รับรอง หลักการและความจำเป็นของร่างพระราชบัญญัติ สมาชิกจะอภิปรายว่าจะรับหลักการหรือไม่ หากไม่รับร่างพระราชบัญญัติ นั้นก็ตกไป แต่ถ้ารับหลักการแล้ว ร่างพระราชบัญญัตินั้นจะถูกนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติ

วาระที่ 2 ขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การพิจารณาในชั้นกรรมาธิการ ซึ่งอาจส่งร่างพระราชบัญญัติให้คณะกรรมาธิการสามัญ คณะกรรมาธิการวิสามัญ หรือคณะกรรมาธิการเต็มสภา แล้วเสนอรายงาน ต่อสภาขุนนางก็ได้

ขั้นที่ 2 การพิจารณาในที่ประชุมสภาขุนนาง เป็นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติพร้อมรายงานของคณะกรรมาธิการในสภาขุนนาง เป็นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในรายละเอียด

วาระที่ 3 ขึ้นพิจารณาให้ความเห็นชอบ เป็นการพิจารณาและลงมติว่าเห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งร่างพระราชบัญญัติต้องผ่านการเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร และสภาขุนนางภายใน 1 สมัยการประชุมของรัฐสภา (12 เดือน) มิฉะนั้นจะถือว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนั้นตกไป

2. บทบาทหน้าที่และอำนาจด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

สภาขุนนางมีอำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน 2 ประการ คือ การตั้งกระทู้ถาม และการแต่งตั้งคณะกรรมาธิการ ดังนี้

2.1 การตั้งกระทู้ถาม

¹²⁴ Bill Coxall and Lynton Robins. 1989. Contemporary British Politics. New York: Palgrave Macmillan.

การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกสภาขุนนาง เป็นการพิจารณา ตรวจสอบการกระทำของฝ่ายบริหาร และ ชักใช้ใ้เรียงเพื่อให้ได้ข้อมูลจากฝ่ายบริหาร โดยกระทู้นั้น ต้องไม่เกี่ยวข้องกับพระราชวงศ์ หรือศาสนจักร ข้อความต้องไม่มีลักษณะสบประมาท ไม่เป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาของศาล เว้นแต่เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติและ ไม่เป็น อันตรายหรือมีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดี และ ไม่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมของ ชาติ เว้นแต่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถิติ และเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญต่อส่วนรวม และไม่เป็นการรวม ข้อเท็จจริงและความเห็นไว้ในกระทู้ถามเดียวกัน¹²⁵ การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกสภาขุนนางแบ่งตามลักษณะของการตอบได้ 3 ประเภท ได้แก่

2.1.1 กระทู้ถามที่ตอบด้วยวาจา สมาชิกสภาขุนนางที่จะตั้งกระทู้ถามประเภท นี้ ต้องมีการเสนอกระทูล่วงหน้า 1 วัน โดยต้องทำเครื่องหมายไว้ในสมุดกระทู้ถาม

2.1.2 กระทู้ที่ตอบด้วยวาจาภายหลังการอภิปราย เป็นกระทู้ถามที่ตอบด้วยวาจาหลังจากที่มีการอภิปรายซักถามกันเสียก่อน โดยไม่ต้องทำเครื่องหมายไว้ในสมุดกระทู้ถาม

2.1.3 กระทู้ถามที่ตอบเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการเสนอกระทู้ถามไว้ในสมุด กระทู้ถามในหมวดกระทู้ถามที่เป็นลายลักษณ์อักษร รัฐมนตรีต้องเขียนกระทู้ตอบภายใน 4 วัน แล้ว ส่งให้สภาขุนนางและพิมพ์เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษา

นอกจากการตั้งกระทู้ตาม 3 ลักษณะข้างต้นแล้ว สมาชิกสภาขุนนางมีสิทธิตั้งกระทู้ด่วน ซึ่งจะต้อง เป็นเรื่องเร่งด่วนและต้องเสนอกระทู้ภายในช่วงบ่าย ซึ่งมีการตั้งกระทู้เช่นนี้น้อยมาก นาน ๆ ครั้งจะมี 1 หรือ 2 กระทู้ต่อสมัยประชุม

2.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการ

การแต่งตั้งคณะกรรมการ สภาขุนนางมีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้ง คณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องต่าง ๆ รวม 5 ประเภท ดังนี้

2.2.1 คณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการถาวร คณะกรรมการประเภทนี้ มิได้ตั้งชื่อตามขอบเขตการปฏิบัติงานเหมือนเช่นบางประเทศยึดถือ แต่เป็นการตั้งโดยใช้ตัวอักษร A B C D หรืออื่น ๆ ไม่มีการกำหนดจำนวนสมาชิกไว้ จะมีกี่คนก็ได้ ทำหน้าที่ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามที่ประธานรัฐสภามอบหมายให้

2.2.2 คณะกรรมการวิสามัญ สภาขุนนางทำหน้าที่แต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อทำหน้าที่สอบสวนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ แล้วทำรายงานพร้อมข้อเสนอแนะต่อสภาขุนนาง มีส่วนน้อยที่ได้รับมอบหมายให้ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

¹²⁵ มนตรี รูปสุวรรณ. กฎหมายรัฐสภา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง น.14

2.2.3 คณะกรรมาธิการวิสามัญร่วม สภาสามัญและ สภาขุนนางมีอำนาจในการแต่งตั้ง คณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือ พิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะก็ได้ ซึ่งในปัจจุบันทั้ง 2 สภา ได้แต่งตั้งคณะกรรมาธิการร่วม จำนวน 4 คณะ คือ คณะกรรมาธิการร่างพระราชบัญญัติ รัฐบาลส่วนท้องถิ่น คณะกรรมาธิการทาง การเงินและการตลาด คณะกรรมาธิการเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของสมาชิก รัฐสภา และคณะกรรมาธิการ เกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐสภาในกรณีพิเศษ

2.2.4 คณะกรรมาธิการแห่งศาสนา สภาขุนนาง มีหน้าที่ในการแต่งตั้งคณะกรรมาธิการแห่ง ศาสนาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับศาสนา

2.2.5 คณะกรรมาธิการเต็มสภา ทำหน้าที่ ในการร่างพระราชบัญญัติซึ่งในแต่ละสมัยประชุม จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเพียงไม่กี่ฉบับ เท่านั้น เช่น ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งมีความสำคัญ มาก นอกจากนี้คณะกรรมาธิการเต็ม สภามีหน้าที่ประชุมพิจารณารายจ่ายและภาษีอากร เรียกว่า “Committee of Supply หรือ Committee of Ways and Means”

3. บทบาทหน้าที่และอำนาจด้านตุลาการ

สภาขุนนางมีอำนาจหน้าที่ในด้านตุลาการ แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่

3.1 เป็นศาลสูงสุดในคดีแพ่งและคดีอาญา (The Supreme Court of Appeal) องค์คณะของศาล สภาขุนนาง ประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน ก่อนการพิจารณาตัดสินจะมี การไต่สวนโดยคณะกรรมการ หลังจากนั้นผู้พิพากษาแต่ละท่านจะพิจารณาตัดสินโดยต้องระบุหลัก กฎหมายและเหตุผลประกอบการพิจารณา การตัดสินของตนเองด้วย ซึ่งคำวินิจฉัยของผู้พิพากษา แต่ละท่านจะมีการพิมพ์เผยแพร่เพื่อประโยชน์ใน การศึกษาค้นคว้าต่อไป คำพิพากษาของศาลสภา ขุนนางมาจากมติของที่ประชุม

3.2 พิจารณาสอบสวนและตัดสินเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันของรัฐมนตรีและ สมาชิกรัฐสภา โดยสภาขุนนางมีอำนาจในการพิจารณาข้อกล่าวหา รัฐมนตรี หรือสมาชิกรัฐสภา ที่มีการทุจริตหรือกระทำ ความผิดอาญาชั้นสูง ซึ่งเสนอมาจากสภาสามัญ โดยตัวแทนของสภาสามัญ

การตัดสินพิจารณาของสภาขุนนางมีกระบวนการพิจารณาเหมือนศาลยุติธรรม คือ เปิด โอกาสให้ผู้กล่าวหา มีสิทธิในการโต้แย้งคัดค้านการกล่าวหา นั้นได้หลังจากนั้นสภาขุนนาง จะพิจารณาตัดสินว่า มีความผิดตามข้อกล่าวหา นั้นหรือไม่ โดยพิจารณาเรียงลำดับไปตามข้อกล่าวหา ถ้าพิจารณาว่ามีความผิด ต้อง ตัดสินลงโทษผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งเป็นโทษทางอาญา และนำไปสู่การ ถอดถอน (Impeachment) ออกจากตำแหน่ง ด้วย

2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาประเทศญี่ปุ่น

วุฒิสภาของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจหน้าที่ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนิติบัญญัติ ด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านการให้ความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ และด้านการ ถอดถอน โดยการเข้าร่วมเป็นศาล ถอดถอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

1.1 ริเริ่มเสนอร่างกฎหมาย

สมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย ทุกประเภทเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาได้ หากเป็นสภาผู้แทนราษฎรก็ส่งร่างกฎหมาย ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร และถ้าเป็นสมาชิกวุฒิสภาก็ส่งร่างกฎหมายต่อประธานวุฒิสภา เว้นแต่ เป็นร่างกฎหมายงบประมาณหรือร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน ให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเป็นสภาแรก

ในกรณีที่เป็น “ร่างกฎหมายพิเศษ” อาจเสนอได้โดยคณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการวิสามัญเรียกว่า “ร่างกฎหมายของคณะกรรมการ” โดยที่ประธานคณะกรรมการเป็นผู้นำเสนอร่างกฎหมาย นายกรัฐมนตรีสามารถเสนอร่างกฎหมาย ในนามคณะรัฐมนตรีได้เช่นเดียวกัน แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะกำหนดให้รัฐสภาเป็นองค์กรนิติบัญญัติ เพียงองค์กรเดียวของรัฐก็ตาม แต่ในทางปฏิบัตินั้น คณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการวางแผนงาน นิติบัญญัติ โดยประกาศไว้ในการแถลงนโยบายก่อนเข้ารับบริหารราชการแผ่นดิน ด้วยเหตุนี้ ร่างกฎหมาย ส่วนใหญ่ถึงถูกเสนอโดยฝ่ายบริหาร ร่างกฎหมายที่เสนอโดยสมาชิกรัฐสภามีน้อยมาก

1.2 พิจารณากลับกรองร่างกฎหมาย

การพิจารณาร่างกฎหมายของวุฒิสภานี้แบ่งได้ ตามประเภทของกฎหมายได้ 2 ประเภท คือ

1.2.1 ร่างกฎหมายทั่วไป เมื่อวุฒิสภาได้รับร่างกฎหมายที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ความเห็นชอบแล้ว ต้องพิจารณาให้เสร็จสิ้นภายใน 60 วัน นับตั้งแต่วันที่ ได้รับร่างกฎหมาย ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรก็ดำเนินการเพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป แต่หากไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร หรือพิจารณาไม่ทันภายในเวลา 60 วัน อาจมีการตั้ง คณะกรรมการร่วม เพื่อพิจารณาหาข้อยุติแล้วเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาหรือให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นครั้งที่สอง

1.2.2 ร่างกฎหมายงบประมาณ วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วันนับตั้งแต่วันที่ ได้รับร่างกฎหมาย หากไม่สามารถพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ทัน เมื่อคณะกรรมการสามัญเกี่ยวกับงบประมาณและพรรคการเมืองได้นำเสนอรายงานต่อสภาทั้งสอง สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจ ตัดสินร่างกฎหมายงบประมาณได้ในฐานะรัฐสภา

1.2.3 เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อร่วมกัน ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เพื่อเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ ซึ่งหลังจากผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข เพิ่มเติมนั้นต่อประชาชน เพื่อลงประชามติ โดยต้องได้รับคะแนนเสียงข้างมากของคะแนนเสียง ทั้งหมด ร่างรัฐธรรมนูญนั้นจึงจะมีผลบังคับใช้เป็นรัฐธรรมนูญได้

2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นให้วุฒิสภามีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร โดยการตั้งกระทู้ถามและการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการภายในขอบเขต อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาและมีอำนาจสอบสวนคณะรัฐมนตรีในกรณีที่มีการทุจริตต่อหน้าที่ ดังนี้

2.1 ตั้งกระทู้ถาม

สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีได้ โดยจัดทำเป็น หนังสือเสนอต่อประธานรัฐสภา เพื่อส่งให้แก่คณะรัฐมนตรี ซึ่งต้องตอบกระทู้ภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับกระทู้ถาม หากไม่สามารถตอบได้ในเวลาที่กำหนดต้องชี้แจงเหตุผลให้ชัดเจน และแจ้งวันเวลาที่สามารถตอบกระทู้ได้ นอกจากนี้ ในกรณีฉุกเฉินรีบด่วน สมาชิกวุฒิสภาโดยมติ ของวุฒิสภา อาจตั้งกระทู้ด่วนด้วยวาจาถามรัฐมนตรีก็ได้

2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการ

ระบบคณะกรรมการของประเทศญี่ปุ่นเป็นระบบ ผสมผสานระหว่างระบบ คณะกรรมการของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เนื่องจากประเทศญี่ปุ่น พ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาจึงได้เข้ามาควบคุมจัดการให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นั่นเอง แต่รัฐธรรมนูญไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องอำนาจหน้าที่ และหลักเกณฑ์การแต่งตั้ง คณะกรรมการไว้โดยตรง ต้องพิจารณาจากกฎหมายของรัฐสภา และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาแล้วแต่กรณี วุฒิสภามีอำนาจในการ แต่งตั้ง คณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่พิจารณาหรือสอบสวนเรื่องต่างๆ ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของวุฒิสภาได้ โดยที่ประธานวุฒิสภาเป็นผู้แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการคณะต่าง ๆ รวมไปถึงเป็นผู้มี อำนาจอนุญาตให้กรรมการลาออกจากตำแหน่งด้วย ในปัจจุบันวุฒิสภาได้แต่งตั้ง คณะกรรมการของ วุฒิสภา 4 คณะ ดังนี้

2.2.1 คณะกรรมการสามัญ ปัจจุบันวุฒิสภาแต่งตั้งคณะกรรมการสามัญ จำนวน 18 คณะเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบร่างกฎหมายต่างๆ คำร้องหรือฎีกา และเหตุอื่น ๆ ซึ่งอยู่ภายใน ขอบเขตอำนาจของ วุฒิสภา คณะกรรมการทั้ง 18 คณะนี้ ส่วนใหญ่ตั้งชื่อตามชื่อกระทรวงหรือ ทบวงของรัฐบาล แต่ละคณะมี อำนาจหน้าที่ภายในขอบเขตที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ซึ่งมีการกำหนดขอบเขตอำนาจของ คณะกรรมการสามัญแต่ละคณะนั้น เป็นการกำหนดตาม โครงสร้างของกระทรวงและทบวงนั้นๆ โดยที่บาง

คณะอาจมีขอบเขตอำนาจหน้าที่มากกว่าหนึ่ง กระทรวงหรือทบวงก็ได้ คณะกรรมการสามัญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาร่างกฎหมายพิจารณา สอบสวนคำร้องและการกระทำใด ๆ ที่อยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ (jurisdiction) ของ คณะกรรมการ ซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา

2.2.2 คณะกรรมการวิสามัญ วุฒิสภามีอำนาจในการพิจารณาแต่งตั้ง คณะกรรมการวิสามัญ เพื่อพิจารณาสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ซึ่งไม่อยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการสามัญได้ โดยที่สมาชิกคณะกรรมการวิสามัญแต่ละคณะมาจากการแต่งตั้งของวุฒิสภา และอยู่ในตำแหน่งจนกระทั่งเรื่องที่ได้รับมอบหมายนั้น ได้รับการพิจารณาวินิจฉัยจากวุฒิสภา ในบางกรณีแม้ว่าเป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญ อาจมีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นรับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ เนื่องจากต้องการให้ทั้ง รัฐบาลและฝ่ายค้านเข้ามาเป็นสมาชิกของคณะกรรมการวิสามัญได้เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้น และเพื่อลดบทบาทของคณะกรรมการสามัญไปในตัวเพื่อไม่ให้มีอำนาจมากเกินไป

2.2.3 คณะกรรมการร่วมกัน วุฒิสภามีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมกันได้ในกรณีที่การพิจารณาร่างกฎหมายของวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรนั้นมีความเห็นไม่ตรงกัน โดย สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งกรรมการจำนวน 10 คน วุฒิสภาแต่งตั้งกรรมการ จำนวน 8 คน ประกอบกันเป็นคณะกรรมการร่วมทำหน้าที่ในการอภิปรายถกเถียงในประเด็นที่ ทั้งสองสภามีความเห็นไม่ตรงกัน (Burks, 1966 : 121)

2.2.4 คณะกรรมการศึกษาวิจัย วุฒิสภามีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการ ศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาวิจัยในเรื่องต่าง ๆ 3 คณะ ประกอบด้วย คณะกรรมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กิจการระหว่างประเทศ คณะกรรมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและ เศรษฐกิจ คณะกรรมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือของสมาชิกในสังคม วุฒิสภาทำหน้าที่ แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการ ในคณะกรรมการดังกล่าว จากสมาชิกพรรค การเมืองหรือกลุ่มการเมือง โดยจัดสรรจากจำนวนสมาชิกที่อยู่ในสภา มีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี

2.3 สอบสวนคณะรัฐมนตรีในกรณีที่มีการทุจริตในหน้าที่

วุฒิสภามีอำนาจในการ สอบสวนรัฐมนตรี โดยการเรียกมาให้ถ้อยคำ สอบานตนในการให้ถ้อยคำ รวมถึงบันทึกคำให้การไว้ เป็นหลักฐาน ซึ่งการสอบสวนนี้ อาจริเริ่มมาจากการที่คณะกรรมการตรวจสอบได้เสนอรายงาน ต่อรัฐสภา และรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบในรายงานนั้นแล้ว โดยวุฒิสภาใช้อำนาจในการสอบสวนผ่านทางคณะกรรมการของวุฒิสภา

3. บทบาทหน้าที่และอำนาจด้านการให้ความเห็นชอบเรื่องต่าง ๆ

วุฒิสภาของญี่ปุ่นยังมีอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ให้ความเห็นชอบในการทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ ซึ่งคณะรัฐมนตรี เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการเจรจาตกลงทำสนธิสัญญากับต่างประเทศโดยความเห็นชอบจาก สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

3.2 ให้ความเห็นชอบในการเสนอแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร

3.3 วุฒิสภามีอำนาจในการบริหารงานภายในวุฒิสภา โดยมีอำนาจในการแต่งตั้ง เจ้าหน้าที่ในสำนักงาน รวมไปถึงการจัดทำข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ของวุฒิสภาและเจ้าหน้าที่

3.4 ประธานวุฒิสภายังทำหน้าที่เป็นประธานรัฐสภา ในขณะที่สภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ โดยการร้องขอของคณะรัฐมนตรีให้เรียกประชุมสมัยฉุกเฉินเพื่อดำเนินการต่าง ๆ

4. บทบาทหน้าที่และอำนาจด้านการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเข้าร่วมเป็นศาลถอดถอน

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาคัดเลือกสมาชิกของแต่ละสภาในจำนวนที่เท่ากัน แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในศาลถอดถอน เพื่อทำหน้าที่ในการ พิจารณาเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ โดยให้สมาชิกซึ่งได้รับการคัดเลือกจากสภาทั้งสอง คัดเลือกกันเองให้เป็นประธานศาลถอดถอนหนึ่งคน ศาลถอดถอนมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำฟ้อง หรือข้อกล่าวหาที่ส่งมาจากคณะกรรมการกล่าวโทษ และฟ้องร้อง ซึ่งคณะกรรมการคณะนี้ จะประกอบไปด้วยจำนวนสมาชิกจากทั้งสองสภาจำนวนเท่า ๆ กัน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจะดำรงตำแหน่งในศาลถอดถอนและ ในคณะกรรมการกล่าวโทษและฟ้องร้องในขณะเดียวกันไม่ได้ และเมื่อสมาชิกคนใดได้รับการ คัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรทั้งสองดังกล่าวแล้ว ให้พ้นจากสมาชิกภาพการเป็นของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาแล้วแต่กรณี

2. กลุ่มประเทศที่ใช้รูปแบบการปกครองแบบประธานาธิบดี

1) บทบาทหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาประเทศสหรัฐอเมริกา

1. บทบาทหน้าที่และอำนาจด้านนิติบัญญัติ

สำหรับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในด้านนิติบัญญัตินั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ การพิจารณากลับกรองร่างกฎหมาย และการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การพิจารณากลับกรองร่างกฎหมาย

แต่ละสภาของสภาคองเกรส มีอำนาจเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับทุกเรื่อง ยกเว้น เรื่องภาษี ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้นที่มีสิทธิเสนอ รัฐใหญ่จึงอาจคว่ำมีอิทธิพลต่อประชาชน มากกว่ารัฐเล็ก แต่ในทางปฏิบัติแล้ว สภาหนึ่งอาจออกเสียงคัดค้านร่างกฎหมายที่ผ่านอีกสภาหนึ่ง มาแล้วก็ได้ วุฒิสภาอาจไม่ให้ความเห็นชอบร่างภาษีหรือร่างกฎหมายใด ๆ ที่ผ่านสภาผู้แทนราษฎร มาแล้ว หรืออาจแก้ไขเพิ่มเติมจนทำให้

ลักษณะของร่างกฎหมายเปลี่ยนไปก็ได้ ในกรณีเช่นนี้จะมีการ ประชุมคณะกรรมการร่วม ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกจากทั้งสองสภา เพื่อหาข้อประนีประนอม ซึ่งเป็นที่ยอมรับได้ทั้งสองฝ่ายก่อนที่จะผ่านร่างนั้นออกมาเป็น กฎหมายได้

วุฒิสภามีอำนาจบางอย่างที่รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาสงวนไว้ให้โดยเฉพาะ เช่น อำนาจในการให้ความเห็นชอบการเสนอแต่งตั้งข้าราชการระดับสูง และเอกอัครราชทูตของรัฐบาลกลาง ซึ่งประธานาธิบดี เป็นผู้เสนอ แต่งตั้ง ตลอดจนอำนาจในการให้สัตยาบันสนธิสัญญาทุกฉบับด้วยคะแนนเสียงมากกว่า 2 ใน 3 หากวุฒิสภาไม่เห็นชอบไม่ว่ากรณีใด การกระทำของฝ่ายบริหาร ก็เป็นอันโมฆะไป

กระบวนการพิจารณากลับกรองร่างกฎหมายของวุฒิสภา ส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึง กับ กระบวนการในสภาผู้แทนราษฎร แต่มีความแตกต่างที่สำคัญในเรื่องของการอภิปราย สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิ อภิปรายได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลาที่เสียไป ฝ่ายเสียงข้างน้อยมีสิทธิที่จะ โจมตีและ คัดค้านโครงการของฝ่าย เสียงข้างมากได้อย่างไม่มีการจำกัดเวลา การที่สมาชิกวุฒิสภามีโอกาส อภิปรายอย่างไม่มีขอบเขตจำกัดนี้ ทำให้ สมาชิกมีโอกาสเปิดเผยข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจนและ ละเอียดรอบคอบ แทนที่จะอภิปรายในหลักการใหญ่ ๆ โดยเหตุนี้เองนักการเมืองคนสำคัญ ๆ ของ สหรัฐอเมริกาจึงใฝ่ฝันที่จะเป็นสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งจะมีโอกาส อภิปรายได้อย่างกว้างขวางนั่นเอง การมีอิสระในการอภิปรายเช่นนี้ สมาชิกวุฒิสภาจึงมีอำนาจที่จะอภิปรายเป็น เวลาหลายสิบชั่วโมง หรือเป็นเวลานานเพียงใดก็ได้ โดยมุ่งที่จะขัดขวางการลงมติหรือผ่านร่างกฎหมายฉบับใด ฉบับหนึ่ง ได้เสมอ การอภิปรายเพื่อขัดขวางการลงมติหรือผ่านร่างกฎหมายนี้เรียกว่า “Filibustering”

โดยปกติวุฒิสภาจะใช้เวลาในการพิจารณากลับกรองร่างกฎหมายอย่างเข้มงวด กล่าวคือ มัก ใช้เวลาหลายชั่วโมงหรือหลายวันหรือหลายสัปดาห์ในการพิจารณากฎหมายแต่ละฉบับ ในการพิจารณาร่าง กฎหมายของสมาชิกวุฒิสภาจะมีอิสระในการเสนอความเห็น ว่า ร่างกฎหมายนั้นควรมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันการออกเสียงในการพิจารณา ร่างกฎหมายก็มีความเป็นอิสระเช่นกัน เมื่อทำการพิจารณาร่าง กฎหมายเสร็จสิ้นแล้วจึงทำการ ลงคะแนนเสียง

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการ

เนื่องจากแต่ละสภาของสภาคองเกรส ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีหน้าที่ รับผิดชอบ เกี่ยวกับกฎหมายของชาติ โดยจะต้องทำการร่างกฎหมายของชาติมากมาย ถ้าหาก แต่ละสภาต้องดำเนินกิจกรรม ในการร่างและพิจารณาเพียงลำพัง แต่ละสภาก็จะไม่สามารถพิจารณา กฎหมายจำนวนมากได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ฉะนั้นจึงจำเป็นที่แต่ละสภาจะต้องอาศัยการทำงาน ในรูปแบบของคณะกรรมการเข้ามาช่วยแบ่งเบา ภาระในการกลับกรองร่างกฎหมายให้มีความ ละเอียดถูกต้องและรวดเร็วทันต่อสถานการณ์และความต้องการ ของประชาชนในการประกาศใช้ กฎหมายที่จำเป็นทั้งปวง ดังที่ประธานาธิบดีวูด โรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) เคยกล่าวถึงบทบาท ของสภาและคณะกรรมการไว้ว่า “สภาทำงานในลักษณะของการแสดงผลงาน ในขณะที่

การปฏิบัติงานเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ” (Congress in session is Congress in display. Congress in committee is Congress at work) คณะกรรมการเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระแยกออกจากทั้งสองสภา โดยมีบทบาทสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ศึกษาข้อกฎหมายที่แต่ละสภาส่งมา คณะกรรมการของวุฒิสภาจะเป็น ผู้ศึกษาร่างกฎหมายที่เสนอโดยวุฒิสภา

(2) รับฟังข้อเสนอแนะการทำงานของคณะกรรมการจากฝ่ายบริหาร

(3) ให้การรับรองหรือปฏิเสธการเข้ารับตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร

(4) ดำเนินการไต่สวนและสืบสวนบุคคลที่ถูกเชิญมาให้ปากคำ

(5) เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำประชาพิจารณ์และติดตามการทำงานของฝ่ายบริหาร

(6) ประเมินการทำงานของฝ่ายบริหารว่ามีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดหรือไม่

(7) รับผิดชอบในการทำรายงานในเรื่องที่คณะกรรมการแต่ละคณะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ โดยศึกษาและสำรวจงานตามที่ได้รับมอบหมาย

(8) ให้คำแนะนำและปรึกษาแนวทางในการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(9) ทบทวนรายงาน เอกสาร และการวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายของคณะกรรมการ ในแต่ละหน้าที่

(10) ดำเนินการประชุมอย่างไม่เป็นทางการกับสาธารณชน ผู้นำเอกชนเพื่อหาแนวทางเกี่ยวกับประเด็นที่คณะกรรมการกำลังพิจารณา

(11) ดำเนินการตรวจเยี่ยมและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายหรือเรื่องอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่นั้น

ประเภทของคณะกรรมการ

ลักษณะการทำงานของคณะกรรมการแบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่

(1) คณะกรรมการสามัญ (Standing Committees)

(2) คณะกรรมการพิเศษ (Special or Select Committees)

(3) คณะกรรมการผสมสามัญ (Joint Standing Committees)

(4) คณะกรรมการผสมวิสามัญ (Conference Committees)

(1) คณะกรรมการสามัญ (Standing Committees)

แต่ละสภาประกอบด้วยคณะกรรมการสามัญชุดต่าง ๆ ในสังกัดของตน โดยมี หน้าที่ในการเสนอและพิจารณาร่างกฎหมาย ในการพิจารณาและเสนอร่างกฎหมายแต่ละฉบับนั้น ประธานสภา

ผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาเป็นผู้เสนอ หากประธานคณะกรรมการเห็นว่า ร่างกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งไม่เหมาะสม ร่างกฎหมายฉบับนั้นก็จะเป็นอันตกไปและสิ้นสุด ในคณะกรรมการ หรือที่เรียกว่า “Die in Committee” ในเรื่องความสำคัญของคณะกรรมการสามัญนั้น อาจกล่าวได้ว่าถ้าไม่มีคณะกรรมการสามัญสภาองเกรสก็ไม่สามารถที่จะประชุมได้ เพราะว่าในแต่ละสมัยประชุมนั้นจะมีร่างกฎหมายเสนอเข้าสู่สภานั้นหมื่นฉบับ ดังนั้นการมีระบบ คณะกรรมการจึงเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานของสภาองเกรสให้น้อยลง เพราะคณะกรรมการแต่ละคณะได้ช่วยกลั่นกรองร่างกฎหมายแต่ละฉบับก่อนที่จะนำเสนอเข้าสู่สภา

คณะกรรมการสามัญของวุฒิสภา (Senate Standing Committees) ประกอบด้วยจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 16 คณะ โดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละคณะจะมีสมาชิกประมาณ 19 คน จำนวนอย่างต่ำ 9 คน และอย่างสูงไม่เกิน 27 คน สมาชิกของคณะกรรมการทั้ง 16 ชุดนี้ ได้รับ การเลือกตั้งจากวุฒิสภา แต่ในทางปฏิบัติวุฒิสภาหรือสภาสูงทำหน้าที่ให้สัตยาบันต่อรายชื่อสมาชิก ที่ได้รับการคัดเลือกมาจากพรรคใหญ่ทั้งสองพรรค (เดโมแครตและรีพับลิกัน) พรรคที่มีเสียงข้างมาก จะได้รับตำแหน่งประธานกรรมการทุกคณะ สมาชิกวุฒิสภาแต่ละท่านจะถูกจำกัดว่าต้องเป็นสมาชิกในคณะกรรมการได้ไม่เกิน 2 คณะ แต่ก็อาจมีข้อยกเว้นเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชื่อเสียง ความสามารถและความมีอาวุโสของสมาชิกแต่ละท่าน ในการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภานั้น จะเป็นผู้เสนอร่างกฎหมายให้คณะกรรมการนำไปพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการมีอำนาจที่จะ พิจารณาร่างกฎหมายนั้น ๆ เมื่อพิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะนำเข้าสู่ที่ประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป คณะกรรมการของวุฒิสภาทั้ง 16 คณะประกอบด้วย

- (1) คณะกรรมการข้อบังคับและการบริหาร
- (2) คณะกรรมการการจัดสรรงบประมาณ
- (3) คณะกรรมการการทหาร
- (4) คณะกรรมการกิจการธนาคาร การเคหะและชุมชนเมือง
- (5) คณะกรรมการการเกษตร โภชนาการและการป่าไม้
- (6) คณะกรรมการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- (7) คณะกรรมการการงบประมาณ
- (8) คณะกรรมการการพาณิชย์ วิทยาศาสตร์และขนส่ง
- (9) คณะกรรมการการพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ
- (10) คณะกรรมการการคลัง
- (11) คณะกรรมการกิจการบริหารของรัฐ
- (12) คณะกรรมการการแรงงานและทรัพยากรมนุษย์

- (13) คณะกรรมการการตุลาการ
- (14) คณะกรรมการการธุรกิจขนาดย่อม
- (16) คณะกรรมการการสิ่งแวดล้อมและการโยธา

(2) คณะกรรมการพิเศษ

คณะกรรมการพิเศษนี้เป็นคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการ สอบสวน พิเศษหรือศึกษาและรายงานกลับไปยังสภาที่ได้ตั้งคณะกรรมการดังกล่าวมาเพื่อทำหน้าที่เฉพาะต่อปัญหาใด ปัญหาหนึ่ง เช่น คณะกรรมการการสงเคราะห์คนชรา เป็นต้น โดยเมื่อได้รับมอบหมายจากสภาให้ศึกษางาน ใดงานหนึ่งและเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วก็รายงานกลับไปยังสภาคณะกรรมการพิเศษก็จะหมดหน้าที่ไป คณะกรรมการพิเศษนี้ยังมีหน้าที่นำเสนอความรู้ และความเชี่ยวชาญของสมาชิกในการแก้ปัญหาเรื้อรังบาง ประการ เช่น คณะกรรมการชำนาญ พิเศษเกี่ยวกับเรื่องคุณค่าของอาหารและความต้องการบริโภคของมนุษย์ เป็นต้น

(3) คณะกรรมการผสมสามัญ

คณะกรรมการนี้ตั้งขึ้นมาจากมติร่วมกันระหว่างสมาชิกผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา จำนวนสมาชิกของคณะกรรมการผสมสามัญจะประกอบด้วยสมาชิกจากสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกจาก วุฒิสภาในจำนวนที่เท่ากัน คณะกรรมการชุดนี้มีฐานะเทียบเท่ากับคณะกรรมการสามัญ โดยมีบทบาท หน้าที่หลายประการ โดยการอาศัยความร่วมมือของสภาองเกรสเพื่อช่วยในการ ตรวจสอบหรือการศึกษาใน เรื่องพิเศษบางประการ เช่น หน้าที่ในการช่วยเหลือในการแก้ปัญหา ทางด้านเศรษฐกิจ การอุตสาหกรรมทาง ทหาร ภาษีอากร เป็นต้น นอกจากนี้ยังตั้งขึ้นเพื่อความ ประสงค์ในการจัดงานพิธีต่าง ๆ คณะกรรมการชุดนี้ จะมีสถานภาพที่แตกต่างจากคณะกรรมการ พิเศษ กล่าวคือ จัดตั้งขึ้นมาเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะและเป็น คณะกรรมการชั่วคราวเท่านั้น เมื่อปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วง คณะกรรมการดังกล่าวก็หมดสภาพไป

(4) คณะกรรมการผสมวิสามัญ

คณะกรรมการผสมวิสามัญนี้ ประกอบด้วยสมาชิกจากทั้งสองสภา ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่ ถ่อ ประนีประนอมและประสานผลประโยชน์ระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เนื่องจากการจะผ่านร่าง กฎหมายได้นั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้ง 2 สภาจึงจะประกาศบังคับใช้ได้ ในกรณีที่เกิดปัญหาว่าสภาใด สภาหนึ่งไม่ยอมรับร่างกฎหมายที่เสนอขึ้นมา ก็จะต้องมีการ ตั้งคณะกรรมการผสมวิสามัญขึ้นมา คณะกรรมการผสมวิสามัญนี้จะมีหน้าที่ไกล่เกลี่ยจัด ข้อบาดหมางให้หมดสิ้นไป โดยทั่วไปร่างกฎหมาย ประมาณร้อยละ 15 ต้องส่งมาให้คณะกรรมการ ผสมวิสามัญพิจารณา เนื่องจากไม่สามารถหาข้อยุติได้ ซึ่งร่าง กฎหมายเหล่านี้มักเป็นร่างกฎหมายที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก

2. บทบาทหน้าที่และอำนาจด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

นอกจากอำนาจหลักในการบัญญัติกฎหมายแล้ว วุฒิสภายังมีอำนาจที่สำคัญ อีกประการหนึ่ง คือ อำนาจในการควบคุมตรวจสอบการบริหารงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งสามารถ กระทำได้ 2 วิธี คือ การถอดถอน ข้าราชการทุกคนนอกจากตำแหน่ง หากมีการตรวจสอบพบว่า ข้าราชการคนนั้น ๆ มีความผิดหรือประพฤติตน ไม่เหมาะสม และอำนาจในการให้การรับรอง อนุมัติ และควบคุมการใช้งบประมาณตามที่รัฐบาลเป็นผู้เสนอมา

2.1 การถอดถอนออกจากตำแหน่ง

เพื่อควบคุมและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารและข้าราชการพลเรือน สหรัฐอเมริกา ทุกคนที่กระทำความผิดและประพฤติตน ไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ สภาองเกรส มีอำนาจในการถอดถอน ออกจากตำแหน่ง เนื่องจากระบบแบ่งแยกอำนาจนั้น สภาผู้แทนราษฎรไม่มี อำนาจในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ฝ่ายบริหารเหมือนระบบควบอำนาจ อำนาจนี้เรียกว่า “อำนาจถอดถอน ออกจากตำแหน่ง”

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงอำนาจนี้ว่า ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดีและ ข้าราชการพล เรือนแห่งสหรัฐอเมริกา ถือว่าเป็นผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจของกระบวนการถอดถอนออกจากตำแหน่งทั้งสิ้น รวมถึง คณะรัฐมนตรี ผู้พิพากษา ตลอดจนข้าราชการชั้นสูง ยกเว้นข้าราชการ ทหารบก ทหารเรือ และข้าราชการใน สภาองเกรส ทั้งนี้ กระบวนการถอดถอนดังกล่าวจะสามารถ ทำได้ในกรณีสงสัยว่าภพ รับผิดชอบหรือกระทำ ความผิดทางอาญาร้ายแรง หรืออุกฉกรรจ์เท่านั้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าข้าราชการชั้นผู้น้อยจะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม ที่อยู่ภายใต้อำนาจของ กระบวนการถอดถอนออกจากตำแหน่ง แต่ในทางปฏิบัติ ข้าราชการที่มีปัญหาอาจ ยินยอมลาออกจาก ตำแหน่งมากกว่าที่จะต่อสู้ในกระบวนการถอดถอนออกจากตำแหน่ง เพราะกระบวนการ ดังกล่าว เป็นเรื่องที่น่ากลัวสำหรับข้าราชการชั้นผู้น้อย

ในกระบวนการถอดถอนออกจากตำแหน่ง เมื่อวุฒิสภาได้รับข้อกล่าวหาที่ส่งมาจาก สภา ผู้แทนราษฎร วุฒิสภาจะต้องเป็นผู้กำหนดวันเวลาในการพิจารณาตัดสินคดี โดยทั่วไป มักกำหนดวันหลังจาก ได้รับข้อกล่าวหาประมาณ 2-3 สัปดาห์ หรือ 1 เดือน เพื่อให้เวลาในการได้ ข้อกล่าวหา และให้สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งทำหน้าที่เสมือนอัยการมีเวลาเตรียมการเพื่อค้นหาหลักฐาน ในการพิจารณาคดี อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ถูกฟ้องร้อง ให้ออกถอดถอนออกจากตำแหน่งอาจจะชิงลาออก ก่อนที่จะมีการไต่สวน เพราะบุคคลเหล่านี้เกรงว่า ถ้ารอ จนกระทั่งการลงมติเสร็จสิ้นอาจก่อให้เกิด ความเสียหายแก่ตนเป็นอย่างมาก

เมื่อถึงกำหนดเวลาตามที่วุฒิสภากำหนด วุฒิสภาจึงเริ่มทำการพิจารณาคดี การพิจารณาคดี ของวุฒิสภาประกอบด้วยคณะทำงานที่มีลักษณะคล้ายกับระบบลูกขุนในศาล โดยการพิจารณาคดีจะต้องผ่าน การให้ความเห็นชอบจากคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 12 คน ในกรณีการถอดถอน ตำแหน่งข้าราชการทั่วไป ประธานวุฒิสภามีฐานะเป็นเสมือน ผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี แต่สำหรับกรณีการ พิจารณาถอดถอนตำแหน่งประธานาธิบดีนั้น ผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีต้องมาจากศาลสูง ก่อนที่การ พิจารณาคดีจะเริ่มขึ้น วุฒิสภาต้องกล่าว คำสาบานว่าจะพิจารณาคดีด้วยความถูกต้องจากหลักฐานที่ปรากฏด้วย

ความเป็นธรรม และทนายของประธานาธิบดีอาจจะแสดงหลักฐานเพื่อให้ยกฟ้องได้ การตัดสินคดีจะต้องผ่านการลงคะแนนเสียงของสมาชิกวุฒิสภาสูงถึง 2 ใน 3 ของ จำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะสามารถถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาออกจากตำแหน่งได้ บทลงโทษผู้กระทำ ความผิด พิจารณาได้ตั้งแต่การสูญเสียความน่าเชื่อถือและชื่อเสียง และการถูกถอดถอนออกจาก ตำแหน่ง โดยที่ผู้กระทำผิดไม่มีสิทธิกลับเข้ามารับตำแหน่งได้อีกต่อไป

2.2 อำนาจในการให้การรับรอง อนุมัติและควบคุมการใช้งบประมาณ

แม้ว่างบประมาณจะถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการบริหารของฝ่ายบริหาร เป็นเครื่องมือที่ใช้ตัดสินขนาดของกิจกรรมต่างๆ ที่จะกระทำโดยฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตามเพื่อมิให้ ฝ่ายบริหารสามารถใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการบริหารได้ตามอำเภอใจ ฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่ง ที่วุฒิสภาจะต้องมีบทบาท อำนาจหน้าที่ในการอนุมัติ การรับรองการใช้จ่ายของฝ่ายบริหารตามหลักแห่งการคานอำนาจ แม้ว่าฝ่ายบริหารจะมีบทบาทหลักในการกำหนดและใช้จ่ายงบประมาณ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการกำหนดหรือจัดสรรงบประมาณจะไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้หากไม่ได้ได้รับความเห็นชอบของวุฒิสภาในการประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมายงบประมาณ

เมื่อประธานาธิบดีจัดทำเอกสารงบประมาณเสร็จแล้ว จะต้องส่งให้สภาองเกรส พิจารณาเพื่อบัญญัติ เป็นกฎหมายงบประมาณ สภาองเกรสมีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นด้วย หรือ ให้ปรับปรุงแก้ไข และให้คำแนะนำแก่ประธานาธิบดีต่อการกำหนดงบประมาณได้ การพิจารณากฎหมายงบประมาณจะเริ่มจากการพิจารณาโดยสภาผู้แทนราษฎรเป็น ลำดับแรก เมื่อสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบต่อร่างกฎหมายงบประมาณแล้วจะส่งต่อไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาเป็นลำดับต่อไป

เมื่อวุฒิสภาได้รับร่างกฎหมายงบประมาณจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว วุฒิสภาจะส่งให้คณะกรรมการกรรมาธิการของคณะกรรมการการเงินของวุฒิสภาและคณะกรรมการการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายจัดทำ ประชาพิจารณาและรายงานต่อวุฒิสภา จากนั้นสมาชิกวุฒิสภาจะทำการ พิจารณาลงมติให้ความเห็นชอบ ซึ่งมักสอดคล้องกับคำแนะนำของคณะกรรมการทั้ง 2 คณะ ในทางปฏิบัติการพิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณของสภาองเกรสมักอาศัย การทำงานของคณะกรรมการผสมวิสามัญเพื่อจัดความเห็นที่ไม่ตรงกันระหว่างสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาเพื่อให้ร่างกฎหมายฉบับนั้นประกาศใช้ได้อย่างทันเวลา หากวุฒิสภาให้ความเห็นชอบต่อร่างกฎหมายงบประมาณดังกล่าวแล้ว จึงประกาศใช้เป็นกฎหมายงบประมาณที่มีผลบังคับใช้ต่อไป ในกรณีที่สภาองเกรสไม่เห็นชอบต่อร่างกฎหมายงบประมาณดังกล่าว ประธานาธิบดีมีสิทธิ ใช้อำนาจยับยั้งที่เรียกว่าการ “วีโต้” (Veto) ได้ แต่โดยทั่วไปประธานาธิบดีจะใช้สิทธิในการยับยั้ง น้อยมาก ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเคารพต่อกฎหมายการจัดสรรงบประมาณที่ผ่านการพิจารณา ของสภาองเกรสมาแล้ว

2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาประเทศฟิลิปปินส์

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 กำหนดให้สภาองเกรสเป็นองค์กรที่มีอำนาจทางนิติบัญญัติประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร¹²⁶ ดังนั้น วุฒิสภาของฟิลิปปินส์จึงมีอำนาจในการกั้นกรอกกฎหมายตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนการตรารัฐธรรมนูญไว้ กล่าวคือกระบวนการตราร่างรัฐธรรมนูญให้กระทำเป็น 3 วาระจากนั้นเมื่อได้ผ่านการพิจารณากั้นกรอกและให้ความเห็นชอบจากทั้งสองสภาแล้ว จึงเสนอต่อประธานาธิบดีเพื่อพิจารณาลงนามประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์มีอำนาจในการยับยั้งร่างรัฐธรรมนูญ แล้วส่งร่างรัฐธรรมนูญกลับไปยังสภาที่เริ่มกระบวนการตราร่างรัฐธรรมนูญ ในกรณีเช่นนี้ แต่ละสภามีอำนาจในการยืนยัน ร่างรัฐธรรมนูญได้โดยมติเสียงข้างมากเด็ดขาด จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา 3 ในลักษณะเดียวกันกับระบบงานนิติบัญญัติของสหรัฐอเมริกา

1.1 การพิจารณากฎหมายงบประมาณ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 กำหนดให้การจ่ายเงินของสาธารณรัฐจำเป็นต้องกระทำเป็นกฎหมายงบประมาณรายจ่ายที่ผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากสภาองเกรส และฝ่ายบริหารต้องปฏิบัติตามหลักว่าด้วยวินัยการเงินการคลังตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 ได้กำหนดให้ประธานาธิบดีจำเป็นต้องเสนอแผนงบประมาณและข้อมูลทางการเงินการคลังตลอดจนการจัดเก็บภาษีอากร โดยละเอียดต่อสภาองเกรสภายใน 30 วัน นับแต่วันเปิดสมัยประชุมสามัญแต่ละครั้ง 5 และสภาองเกรสมีอำนาจในการพิจารณาและอนุมัติงบประมาณตามปีงบประมาณปกติ และการอนุมัติงบประมาณเพิ่มเติมตลอดจนอำนาจในด้านการคลังอื่น ๆ ทั้งนี้แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะกำหนดให้การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญงบประมาณรายจ่าย ร่างรัฐธรรมนูญภาษีอากร ร่างรัฐธรรมนูญพิกัดศุลกากรต้องเริ่มเสนอที่สภาผู้แทนราษฎรก่อนเสมอแต่วุฒิสภามีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมได้เช่นกัน ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า นอกจากรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 จะได้กำหนดหลักเกณฑ์ด้านการอนุมัติงบประมาณจากสภาองเกรสไว้แล้ว ยังได้กำหนดกรอบวินัยการเงินการคลังไว้อย่างละเอียด อันเป็นผลให้วุฒิสภาสามารถดำเนินงานในการควบคุมและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของฝ่ายบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย สำหรับขั้นตอนในกระบวนการนิติบัญญัติของสภาองเกรสนั้น หน่วยงานของรัฐภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายบริหารจะเป็นผู้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเพื่อเสนอให้สภาองเกรสพิจารณาการเสนอร่างรัฐธรรมนูญโดยฝ่ายบริหารอาจเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาก็ได้ดังนี้

¹²⁶ The Constitution of the Republic of the Philippines 1987, ARTICLE VI SECTION 1

การพิจารณาวาระที่หนึ่ง จะมีการอ่านชื่อกฎหมาย หมายเลข และชื่อหน่วยงานเจ้าของร่างให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฟัง หลังจากนั้นจะจัดส่งร่างรัฐบัญญัติให้คณะกรรมการพิจารณาต่อไปคณะกรรมการจะรับฟังความเห็นของประชาชน และลงมติว่าจะเห็นชอบโดยมีการแก้ไข หรือเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไขก็ได้ นอกจากนี้ คณะกรรมการอาจจัดทำความเห็นว่าจะรวมการพิจารณาร่างรัฐบัญญัติฉบับนี้กับร่างรัฐบัญญัติฉบับอื่น หรือให้นำร่างรัฐบัญญัติอื่นขึ้นมาพิจารณาแทนก็ได้ หลังจากนั้น จะส่งร่างรัฐบัญญัติที่ผ่านความเห็นชอบให้คณะกรรมการว่าด้วยข้อบังคับเพื่อกำหนดระเบียบวาระการพิจารณาในวาระที่สอง ต่อไป

การพิจารณาวาระที่สอง หน่วยงานเจ้าของเรื่องจะทำหน้าที่ชี้แจงร่างรัฐบัญญัติต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี ซึ่งสมาชิกของสภาจะอภิปราย สนับสนุนหรือคัดค้านร่างรัฐบัญญัติพิจารณาผลดีและผลเสียของร่างรัฐบัญญัติโดยสามารถแก้ไขเนื้อหาของร่างฯ ได้เท่าที่จำเป็น หลังจากนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี จะลงคะแนนเสียง ในร่างรัฐบัญญัติเพื่อบรรจุร่างรัฐบัญญัติดังกล่าวเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมในวาระที่สาม

การพิจารณาวาระที่สาม จะมีการพิจารณาเนื้อหาสาระและความสมบูรณ์ของร่างรัฐบัญญัติ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจะลงมติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างรัฐบัญญัตินั้น ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีความเห็นไม่ตรงกันจะมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการร่วม” เพื่อหารือร่วมกัน ผลการพิจารณาของคณะกรรมการร่วมจะส่งต่อไปยังที่ประชุมร่วมกันของสภาคองเกรสเพื่อพิจารณาว่าจะเห็นชอบกับร่างรัฐบัญญัตินั้นหรือไม่ ทั้งนี้ในการพิจารณาของสภาคองเกรสห้ามมิให้แก้ไขร่างรัฐบัญญัติของคณะกรรมการร่วมฯ จากนั้นร่างรัฐบัญญัติที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาคองเกรสจะส่งให้ประธานาธิบดีลงนาม ทั้งนี้ ร่างรัฐบัญญัติที่ผ่านการลงนามโดยประธานาธิบดีจะได้รับหมายเลขกฎหมายในระดับสาธารณรัฐ และมีผลใช้บังคับต่อไป ส่วนร่างรัฐบัญญัติที่ประธานาธิบดีไม่ลงนามก็จะมีผลใช้บังคับในทันทีเมื่อพ้น 30 วัน นับแต่ประธานาธิบดีได้รับร่างรัฐบัญญัติอย่างไรก็ดี ประธานาธิบดีสามารถใช้อำนาจยับยั้งร่างรัฐบัญญัติได้โดยการจัดทำความเห็นคัดค้านการออกกฎหมายและส่งร่างรัฐบัญญัติคืนรัฐสภาหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณีร่างรัฐบัญญัติที่ถูกยับยั้งจะมีผลใช้บังคับถ้าสมาชิกสภาองเกรสจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 มีมติยืนยันร่างรัฐบัญญัติได้ กระบวนการนิติบัญญัติทั้งหมดนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการกลั่นกรองให้ร่างกฎหมายเกิดประโยชน์แก่ ส่วนรวมมากขึ้นอันถือเป็นจุดแข็งของกระบวนการนิติบัญญัติของระบบประธานาธิบดีและระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของประเทศฟิลิปปินส์¹²⁷

2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบ

2.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการ

¹²⁷ นิรันดร์นุด ภัคพงศ์พลโยธิน และวัชรวิภา ธิตินันท์. การศึกษาเปรียบเทียบรัฐสภา ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย : กรณีศึกษาสาธารณรัฐฟิลิปปินส์. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 กำหนดหลักการให้วุฒิสภาของประเทศฟิลิปปินส์มีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรของรัฐฝ่ายบริหาร ทั้งนี้ได้กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจในการพิจารณา สอบสวน หรือศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ตลอดจนมีอำนาจในการตั้งคณะกรรมการให้มีอำนาจในประเด็นที่อยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการได้ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา¹² ได้โดยคณะกรรมการสามัญของวุฒิสภาฟิลิปปินส์ มีจำนวนทั้งสิ้น 43 คน ทั้งนี้ แม้ว่าวุฒิสภาฟิลิปปินส์จะมีจำนวนเพียง 24 คน แต่วุฒิสภากลับมีคณะกรรมการสามัญจำนวนมากเสียยิ่งกว่าจำนวนสมาชิกวุฒิสภา กล่าวคือ มีจำนวนถึง 43 คน นอกจากนี้ ในระบบงานรัฐสภาของประเทศฟิลิปปินส์ ยังได้มีการกำหนดให้คณะกรรมการสามารถกำหนดประเด็นสำหรับการพิจารณาได้เองโดยเสียงข้างมากของคณะกรรมการ 14 ทำให้คณะกรรมการมีอำนาจตัดสินใจโดยปราศจากอาณัติในการพิจารณาว่าประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐบาลในเรื่องใดที่จะเข้าสู่การพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาของคณะกรรมการ

รัฐมนตรีมีสิทธิในการชี้แจงแถลงข้อเท็จจริงในที่ประชุมวุฒิสภาได้ ทั้งโดยการร้องขอหรือที่ประชุมวุฒิสภามีมติให้รัฐมนตรีเข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของกระทรวงนั้น ๆ ในการนี้สมาชิกวุฒิสภาสามารถตั้งกระทู้ถามต่อรัฐมนตรีที่มีกำหนดการเข้าร่วมประชุมได้ โดยต้องยื่นกระทู้ถามเป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานวุฒิสภาล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน ก่อนถึงกำหนดการเข้าร่วมประชุมของรัฐมนตรี ทั้งนี้ ในขณะที่อยู่ในวาระการพิจารณากระทู้ถามรัฐมนตรี เช่นว่านั้น สมาชิกสามารถตั้งข้อซักถามที่เกี่ยวข้องแก่ประเด็นในกระทู้ถามนั้นได้เช่นกัน

2.2 การควบคุมการดำเนินนโยบายของฝ่ายบริหารกับต่างประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 ได้กำหนดให้ “วุฒิสภา” แต่เพียงสภาเดียวที่มีอำนาจในการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ โดยการให้ความเห็นชอบด้วยมติไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของ สมาชิกเท่าที่มีอยู่ 16 ซึ่งสามารถตั้งข้อสังเกตในเรื่องนี้ได้ว่ารัฐธรรมนูญค่อนข้างให้อำนาจวุฒิสภาค่อนข้างสูงในลักษณะเดียวกับสหรัฐอเมริกา ทั้งยังกำหนดให้ใช้มติเสียงข้างมากพิเศษ สำหรับการอนุมัติการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศของรัฐบาล จึงนับว่าบทบาทของวุฒิสภาฟิลิปปินส์ในส่วนนี้มีผลกระทบต่อการทำงานของฝ่ายบริหารอยู่ไม่น้อยและแสดงถึงว่าวุฒิสภาได้รับความสำคัญในฐานะสภาผู้ทรงคุณวุฒิโดยแท้

2.3 การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 ได้กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจในการถอดถอน (ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี และผู้พิพากษาศาลฎีกา คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดิน ในฐานความผิดร้ายแรงต่าง ๆ โดยกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการเริ่มกระบวนการถอดถอน และวุฒิสภาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่มีมติให้ถอดถอนบุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่งตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญในลักษณะคล้ายคลึงกับกระบวนการถอดถอนออกจากตำแหน่งของสหรัฐอเมริกา สำหรับบทบาท

ในการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งนั้น สภาคองเกรสได้เคยมีกระบวนการถอดถอนประธานาธิบดี เช่นที่ปรากฏในสมัยของประธานาธิบดี โจเซฟ เอสตราด้า ซึ่งวุฒิสภาในสมัยนั้นได้มีมติไม่ถอดถอนออกจากตำแหน่งและได้นำไปสู่การประท้วงของประชาชนจนประธานาธิบดีท่านนั้นต้องออกจากตำแหน่งในที่สุดอย่างไรก็ตามบทบาทในการตรวจสอบการแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีโดยคณะกรรมการแต่งตั้งนั้นกลับได้รับการยอมรับว่าเป็นบทบาทที่ทรงพลัง มีประสิทธิภาพ และสามารถรักษาผลประโยชน์ของชาติได้เป็นอย่างดี

3. บทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะรัฐสภา

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 กำหนดให้วุฒิสภามีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะรัฐสภาหลายประการด้วยกัน ทั้งในบทบาททางด้านการถ่วงดุลและการตรวจสอบโดยจะดำเนินงานร่วมกันกับสภาผู้แทนราษฎรในฐานะ “สภาคองเกรส” ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทั้งนี้ โดยที่ประธานาธิบดีไม่มีอำนาจในการยุบสภาจึงไม่มีกรณีที่วุฒิสภาจะปฏิบัติหน้าที่ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ แม้ประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์จะมีอำนาจในการออกคำสั่งทางบริหารในที่คล้ายคลึงกับการออกคำสั่งทางบริหารของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาก็ตามแต่ในกรณีของประเทศฟิลิปปินส์นั้น ประธานาธิบดีสามารถกระทำได้เฉพาะแต่ในภาวะการฉุกเฉินออกกฎอัยการศึกและต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาคองเกรส ซึ่งแตกต่างกับกรณีของสหรัฐอเมริกาที่ประธานาธิบดีสามารถออกคำสั่งทางบริหารได้ในลักษณะที่เป็นการกระทำฝ่ายเดียว

นอกจากนี้ วุฒิสภายังมีบทบาทร่วมกันกับสภาผู้แทนราษฎรในกระบวนการแต่งตั้งตำแหน่งระดับสูงที่ต้องกระทำภายใต้กลไกของคณะกรรมการแต่งตั้งที่มีองค์ประกอบจากสมาชิกของทั้งสองสภาที่มีส่วนในการควบคุมฝ่ายบริหารได้ในทางอ้อมเช่นเดียวกับอำนาจของวุฒิสภาสหรัฐอเมริกาและจากการศึกษาพบว่า บทบาทภายใต้กลไกการแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดี โดยคณะกรรมการแต่งตั้งนั้นกลับได้รับการยอมรับว่าเป็นบทบาทที่ทรงพลัง มีประสิทธิภาพ และสามารถรักษาผลประโยชน์ของชาติได้เป็นอย่างดี

สำหรับในกรณีการอนุมัติงบประมาณของฝ่ายบริหารนั้น รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 ก็ได้กำหนดให้กระทำโดยสภาคองเกรสเช่นกันโดยรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 ได้กำหนดกรอบวินัยการเงินการคลังไว้อย่างละเอียด อันเป็นผลให้วุฒิสภาสามารถดำเนินงานในการควบคุมและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของฝ่ายบริหารร่วมกับสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วยประการสำคัญ วุฒิสภามีบทบาทร่วมกันกับสภาผู้แทนราษฎรในสภาคองเกรสในการร่วมกันอนุมัติให้ประธานาธิบดีดำเนินงานด้านการค้าระหว่างประเทศ อาทิ การกำหนดพิกัดศุลกากร โควตาการนำเข้าและส่งออกสินค้า ค่าธรรมเนียมท่าเทียบเรือและการยกเว้นภาษีอากรแก่องค์กรศาสนา ตลอดจนการพิจารณารายงาน

ผลการดำเนินงานของ Monetary Board ที่ดำเนินงานด้านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศของรัฐบาล

3. กลุ่มประเทศที่ใช้รูปแบบการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดี

1) บทบาทหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาประเทศฝรั่งเศส

ตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 ได้กำหนดบทบาทของวุฒิสภาฝรั่งเศส โดยกำหนดให้วุฒิสภาเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการมีสภาที่สองหรือวุฒิสภาของประเทศฝรั่งเศส เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกนั้นเป็นตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการถ่วงดุลและตรวจสอบฝ่ายบริหาร โดยวุฒิสภาฝรั่งเศสมีหน้าที่และอำนาจแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้¹²⁸

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติ แบ่งได้ 3 ประการคือ การริเริ่มร่างกฎหมายพิจารณาถ่วงดุลร่างกฎหมาย และเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

1.1 การริเริ่มร่างกฎหมาย

รัฐธรรมนูญกำหนดให้นายกรัฐมนตรีและสมาชิกวุฒิสภามีสิทธิในการเสนอร่างรัฐบัญญัติ หากนายกรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอเรียกว่าร่างพระราชบัญญัติซึ่งจะเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาก่อนก็ได้ ยกเว้นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับงบประมาณ และร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการให้เงินอุดหนุนกิจการประกันสังคมต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเป็นสภาแรก แต่หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้เสนอเรียกว่าข้อเสนอรัฐบัญญัติให้เสนอต่อสภาที่สมาชิกผู้เสนอสังกัดก่อนและในการเสนอร่างกฎหมายของสมาชิกวุฒิสภานั้น ห้ามมิให้เสนอร่างกฎหมายซึ่งจะมีผลทำให้รายได้ของรัฐลดลงหรือเพิ่มรายจ่ายของรัฐ หรือมีผลเป็นการสร้างรายจ่ายของรัฐขึ้นใหม่

สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการริเริ่มเสนอร่างกฎหมายได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยให้เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภาเป็นสภาแรก แต่ในทางปฏิบัตินั้นสมาชิกวุฒิสภาเสนอร่างกฎหมายจำนวนน้อยกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และระหว่างสมาชิกวุฒิสภากับคณะรัฐมนตรีนั้น สมาชิกวุฒิสภาเสนอร่างกฎหมายจำนวนมากกว่าคณะรัฐมนตรี แต่โดยข้อจำกัดต่าง

¹²⁸ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2541). รัฐธรรมนูญแห่งประเทศฝรั่งเศส. แปลโดย นันทวัฒน์ บรมานันท์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ๆ แล้วทำให้ร่างกฎหมายส่วนใหญ่ที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาออกมามีผลบังคับใช้นั้นมักเป็นร่างกฎหมายที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี

1.2 พิจารณากลับกรองร่างกฎหมายและเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาร่างกฎหมายของวุฒิสภานั้น หลังจากวุฒิสภาได้รับร่างกฎหมายจากรัฐบาลหรือสมาชิกวุฒิสภา ในกรณีที่เสนอร่างกฎหมายต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาเป็นสภาแรกหากมีการร้องขอจากรัฐบาลหรือสภาผู้แทนราษฎร ให้ส่งร่างกฎหมายฉบับนั้นไปให้คณะกรรมการวิสามัญพิจารณา แต่หากไม่มีการร้องขอให้ส่ง คณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาซึ่งการพิจารณาร่างกฎหมายโดยคณะกรรมการนี้ ประธานคณะกรรมการจะแต่งตั้งกรรมการคนหนึ่งในกรรมการผู้รับผิดชอบร่างกฎหมายทำหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายเพื่อเสนอในการประชุมคณะกรรมการ ซึ่งกรรมการสามารถเสนอคำแปรญัตติแก้ไขร่างได้และภายหลังคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว กรรมการผู้รับผิดชอบร่างกฎหมายมีหน้าที่จัดทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับนั้นต่อไป

2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการตรวจสอบ

2.1 **ตั้งกระทู้ถาม** สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารได้ โดยการตั้งกระทู้ถามรัฐบาลหรือรัฐมนตรี ซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีอำนาจในการตั้งกระทู้ถามได้ 2 ประเภท ได้แก่ กระทู้ถามด้วยวลยลักษณ์อักษร และ กระทู้ถามด้วยวาจา

2.2 **การแต่งตั้งคณะกรรมการ** รัฐสภามีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาร่างกฎหมาย และมีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาลภายในขอบอำนาจ แบ่งเป็น คณะกรรมการวิสามัญ คณะกรรมการวิสามัญ และคณะกรรมการสอบสวน

2.3 **คณะกรรมการร่วมกัน** ในกรณีที่วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีความเห็นขัดแย้งกัน และเป็นเรื่องเร่งด่วน นายกรัฐมนตรีมีอำนาจเสนอให้แต่งตั้งสมาชิกของแต่ละสภาในจำนวนสภาละ 7 คน เป็นคณะกรรมการร่วมกัน เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอบทบัญญัติกฎหมายในส่วนที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ โดยที่ให้รัฐบาลเป็นผู้เสนอบทบัญญัติกฎหมายที่ผ่านความเป็นชอบของคณะกรรมการร่วมต่อสภาทั้งสองเพื่อพิจารณาต่อไป

2.4 **ศาลอาญาชั้นสูง** ศาลอาญาชั้นสูงประกอบด้วยผู้พิพากษาซึ่งสภาแต่ละสภาเลือกจากสมาชิกของตนในจำนวนที่เท่ากัน ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปหรือการเลือกตั้งบางส่วนทุกครั้งของแต่ละสภาและให้ผู้พิพากษาเลือกประธานจากบรรดาผู้พิพากษาด้วยกันเอง วุฒิสภามีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งในศาลอาญาชั้นสูง เมื่อประธานาธิบดีถูกกล่าวหาว่าการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เป็นการทรยศต่อประเทศชาติอย่างร้ายแรง การกล่าวหาประธานาธิบดีได้โดยมติของสภาทั้งสองได้ออกเสียงลงคะแนนอย่างเปิดเผยและโดยเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาด ในการพิจารณาคดีเมื่อมีการกล่าวหาว่าประธานาธิบดีกระทำความผิดอาชญาฐานทรยศ

ต่อประเทศชาติอย่างร้ายแรง และกรณีรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นความผิดที่ได้กำหนดให้เป็นความผิดอุกฤษโทษหรือมหัศจรรย์โทษ

3. หน้าที่และอำนาจในฐานะรัฐสภา

วุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจในการให้ความเห็นชอบในการแถลงนโยบายทางการเมืองทั่วไปตามที่นายกรัฐมนตรีร้องขอ ซึ่งตั้งแต่ ปี ค.ศ.1975 นายกรัฐมนตรีได้ร้องขอให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบนโยบายทางการเมืองทั่วไป จำนวน 12 ครั้ง และวุฒิสภาให้ความเห็นชอบนโยบายทางการเมืองทั่วไป จำนวน 12 ครั้ง และวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในการร้องขอนั้นให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามการขยายระยะเวลาการใช้กฏอัยการศึกเกินกว่า 12 วัน ต้องได้รับอนุมัติจากวุฒิสภาและอนุมัติการดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่ยื่นขอภายในเวลาที่กำหนดต่อวุฒิสภา

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาว่ารัฐควรใช้ระบบสภาเดี่ยวหรือสภาคู่มีองค์ประกอบได้แก่¹²⁹

1. บริบททางประวัติศาสตร์ ซึ่งวิวัฒนาการทางการเมืองของแต่ละประเทศย่อมเป็นเครื่องกำหนดว่าประเทศนั้นควรใช้ระบบสภาแบบใด
2. รูปของรัฐที่จะเป็นเครื่องกำหนดว่า รัฐนั้นควรใช้ระบบสภาแบบใด ไม่ว่าจะเป็นรัฐเดี่ยวหรือรัฐรวม
3. สถานการณ์และสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยมีข้อสังเกตว่า ประเทศที่เป็นรัฐเดี่ยวและมีขนาดเล็ก รวมทั้งประเทศที่มีความยากจน หรือประเทศสังคมนิยมมักจะใช้ระบบสภาเดี่ยว
4. วัตถุประสงค์หรือประโยชน์ที่พึงได้จากรัฐสภา อาทิ การถ่วงอำนาจกับฝ่ายรัฐบาล การคานอำนาจกับสภาผู้แทนราษฎร การเปิดโอกาสให้บุคคลบางประเภทมีโอกาสทางการเมือง หรือเพื่อเป็นฐานอำนาจของฝ่ายรัฐบาล เป็นต้น

นอกจากนี้ พบว่า ยังมีความพยายามจำกัดและลดอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภามีได้มาจากการเลือกตั้งเพราะถือว่า สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งมิได้เป็นตัวแทนของประชาชน จึงถูกวางไว้บนหลักการว่าสมาชิกวุฒิสภาในรูปแบบดังกล่าวควรมีอำนาจอย่างจำกัด และควรทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของสภาผู้แทนราษฎรให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการผ่านร่างกฎหมายต่าง ๆ

¹²⁹ นันทวัฒน์ บรมานันท์ และคณะ, การปรับโครงสร้างของระบบรัฐสภา, (กรุงเทพมหานคร: สถาบัน พระปกเกล้า, 2554) น.

จะเห็นได้ว่า บทบาทสำคัญของวุฒิสภาในต่างประเทศนั้นคือการเป็นหนึ่งในกลไกของการถ่วงดุลอำนาจแห่งรัฐตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ อันได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ โดยวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบร่างกฎหมายที่ถูกเสนอมารวมถึงวุฒิสภายังมีอำนาจในการตรวจสอบนโยบายต่าง ๆ พิจารณา รวบรวมข้อมูล และจัดทำรายงานเพื่อประกอบการพิจารณาร่างกฎหมาย เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือฝ่ายบริหารมีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น โดยสิ่งที่เป็นปัจจัยต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาได้แก่การมีกลไกการติดตามและสภาพบังคับ ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีของประเทศไทยพบว่า บทบาทของวุฒิสภาในการพิจารณาร่างกฎหมายให้มีความรอบคอบและถูกต้อง ก่อนข้างมีประสิทธิภาพ หากแต่การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสภาตรวจสอบ พบว่ามีประสิทธิภาพค่อนข้างน้อยสืบเนื่องจากการขาดกลไกเกี่ยวกับสภาพบังคับและการติดตามการดำเนินงานขององค์กรหรือบุคคลอื่นที่ต้องนำข้อเสนอแนะของวุฒิสภาไปดำเนินการ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า สิ่งที่ต้องคำนึงได้แก่การที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศนั้นมีบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นต้องพึงระวังผลกระทบต่อคุณภาพของระบบรัฐสภาคู่ที่มีองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่น อาทิ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ในการถ่วงดุลยภาพทางอำนาจอันจะส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยด้วย

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาต่างประเทศ

บทบาทและอำนาจของ วุฒิสภาต่างประเทศ	ประเทศ				
	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ฟิลิปปินส์
อำนาจและหน้าที่ด้านนิติ บัญญัติ	1. การริเริ่มเสนอร่าง กฎหมาย 2. พิจารณากลับกรอง ร่างกฎหมาย 3. เสนอให้แก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	1. การริเริ่มเสนอร่าง กฎหมาย 2. พิจารณากลับกรอง ร่างกฎหมาย	1. การริเริ่มเสนอร่าง และกั้นกรองร่าง กฎหมาย 2. เสนอให้แก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	1. การริเริ่มเสนอร่าง กฎหมาย 2. พิจารณากลับกรอง ร่างกฎหมาย 3. เสนอให้แก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	1. การพิจารณา กั้นกรองร่างกฎหมาย 2. การพิจารณา กฎหมายงบประมาณ
อำนาจและหน้าที่การ ตรวจสอบและควบคุมการ บริหารราชการแผ่นดิน	1. ตั้งกระทู้ถาม 2. การแต่งตั้ง คณะกรรมการ 3. คณะกรรมการ ร่วมกัน 2.4 ศาลอาญาชั้นสูง	1. ตั้งกระทู้ถาม 2. การแต่งตั้ง คณะกรรมการ	1. การถอดถอนออก จากตำแหน่ง 2. อำนาจในการให้การ รับรองอนุมัติและ ควบคุมการใช้ งบประมาณ	1. ตั้งกระทู้ถาม 2. การแต่งตั้ง คณะกรรมการ 2.3 สอบสวน คณะรัฐมนตรีในกรณี ที่มีการทุจริตในหน้าที่	1. การแต่งตั้ง คณะกรรมการ 2. การควบคุมการ ดำเนินนโยบายของ ฝ่ายบริหารกับ ต่างประเทศ 2.3 การถอดถอนออก จากตำแหน่ง

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาต่างประเทศ (ต่อ)

บทบาทและอำนาจของ วุฒิสภาต่างประเทศ	ประเทศ				
	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ฟิลิปปินส์
อำนาจและหน้าที่ในฐานะ รัฐสภาและอำนาจด้านการ ให้ความเห็นชอบเรื่อง ต่างๆ				3.1 ให้ความเห็นชอบ ในการทำสนธิสัญญา กับต่างประเทศ 3.2 ให้ความเห็นชอบ ในการเสนอแต่งตั้ง นายกรัฐมนตรีร่วมกับ สภาผู้แทนราษฎร 3.3 วุฒิสภามีอำนาจใน การบริหารงานภายใน วุฒิสภาโดยมีอำนาจ ในการแต่งตั้ง เจ้าหน้าที่ ในสำนักงานรวมไป ถึงการจัดทำ ข้อบังคับ การประชุมวุฒิสภา	1. การพิจารณา กฤษฎีกา 2. การพิจารณา กฎหมายงบประมาณ 3. มีบทบาทร่วมกับ สภาผู้แทนราษฎรใน กระบวนการแต่งตั้ง ตำแหน่งระดับสูง 4. มีบทบาทร่วมกับ สภาผู้แทนราษฎรใน สภาองครักษ์ในการร่วม กันอนุมัติให้ประธานาธิบดี ดำเนิน งานด้านการค้า ระหว่างประเทศ

4. ตารางเปรียบเทียบบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาต่างประเทศ (ต่อ)

บทบาทและอำนาจของ วุฒิสภาต่างประเทศ	ประเทศ				
	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ฟิลิปปินส์
				3.4 ประธานวุฒิสภายังทำหน้าที่เป็นประธานรัฐสภา ในขณะที่สภาผู้แทนราษฎรถูกยุบโดยการร้องขอของคณะรัฐมนตรี ให้เรียกประชุมสมัยฉุกเฉินเพื่อดำเนินการต่าง ๆ	
บทบาทหน้าที่และอำนาจ ด้านตุลาการ	1. การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาในศาลอาญาชั้นสูงและศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ	1. เป็นศาลสูงสุดในคดีแพ่งและคดีอาญา 2. พิจารณาสอบสวนและตัดสินเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันของรัฐมนตรีและสมาชิกรัฐสภา			

บทที่ 4

บทวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา

ต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

1. รัฐสภาและบทบาทต่อระบบประชาธิปไตย

1) รูปแบบรัฐสภา

สภานิติบัญญัติเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย สมาชิกวุฒิสภาคือบุคคลที่ได้รับเลือกจากประชาชนหรือ โดยการแต่งตั้งจากประมุขของรัฐ¹³⁰ ทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติในการออกกฎหมาย อภิปราย หรือกั้นระหว่างสมาชิกวุฒิสภา และเป็นผู้แทนในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และผลประโยชน์ของส่วนรวม ระบบรัฐสภาที่มาจากระบบรัฐสภาของประเทศอังกฤษ โดยรูปแบบการปกครองแบบรัฐสภาจึงไม่มีการแบ่งแยกอำนาจองค์กรผู้ใช้อำนาจอย่างเคร่งครัดระหว่างรัฐสภา ซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติกับคณะรัฐมนตรีอันเป็นองค์กรฝ่ายบริหาร อีกนัยหนึ่งนั้น คณะรัฐมนตรีเป็นองค์กรที่ได้รับการแบ่งอำนาจมาจากรัฐสภา ได้รับการแต่งตั้ง สนับสนุน และให้พ้นจากการดำรงตำแหน่ง โดยการลงมติของรัฐสภา¹³¹ รวมถึงถกเถียงประเด็นทางการเมืองหรือกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ อีกด้วย

รัฐสภามีการจัดโครงสร้างภายในของระบบรัฐสภาอยู่ 2 ประเภท คือ ระบบสภาเดียว (Unicameral System) และระบบสภาคู่ (Bicameral System) ซึ่งแต่ละประเทศเลือกใช้รูปแบบใดขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของประเทศนั้น โดยมากประเทศที่มีรูปแบบรัฐเดี่ยวขนาดเล็ก อาทิ สิงคโปร์ นิวซีแลนด์ ฟินแลนด์ สวีเดน และเดนมาร์ก มักใช้รูปแบบสภาเดียวเพื่อให้การดำเนินงานด้านนิติบัญญัติมีความรวดเร็ว ไม่ซับซ้อน และประหยัดงบประมาณ นอกจากนี้เมื่อสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงแล้วก็ถือว่าได้รับมอบอำนาจทางการเมืองโดยตรงจากประชาชน จึงไม่มีความจำเป็นต้องมีอีกสภาหนึ่งมาทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกัน อีกทั้งรัฐเดี่ยวขนาดเล็กสามารถแก้ไขปัญหาคุณภาพของอำนาจทางการเมืองได้ง่ายกว่ารัฐเดี่ยวขนาดใหญ่

สำหรับประเทศที่ใช้รูปแบบระบบสภาคู่ (Bicameral System) โดยให้มีสภาที่สอง สภาสูง หรือวุฒิสภานั้นเป็นการเลือกตามเหตุผลทางประวัติศาสตร์ โครงสร้างของรัฐ หรือบริบททางการเมืองของแต่ละประเทศ อาทิ รัฐสภาของสหราชอาณาจักร เป็นแบบสภาคู่ด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากในอดีตได้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนสองกลุ่มคือ พระและขุนนางชั้นผู้ใหญ่ กับกลุ่มอัศวินและผู้แทนสามัญชน เมื่อ

¹³⁰ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). เอกสารประกอบการพิจารณาสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. หน้า 7

¹³¹ Rosenfeld, M. and Sajó, A. (2012). The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law. Oxford: Oxford University Press, 553-556.

กษัตริย์อังกฤษ ได้เรียกบุคคลเหล่านี้มาประชุมร่วมกันเพื่อขอความเห็นชอบเรื่องการจัดเก็บภาษีให้แก่กษัตริย์ บุคคลสองกลุ่มนี้ก็กลับมีความเห็นที่แตกต่างกันเพราะมีฐานะ แนวคิด และผลประโยชน์ที่แตกต่างกันทำให้ ต้องแยกกันประชุม ซึ่งต่อมาพระและขุนนางได้กลายมาเป็นสภาขุนนาง ส่วนอัศวินและผู้แทนสามัญชนได้ กลายมาเป็นสภาสามัญชน¹³²

2) ระบบสภาเดี่ยวและระบบสภาคู่

1. ระบบสภาเดี่ยว (Unicameral System) คือ ระบบที่สมาชิกสภานิติบัญญัติมีฝ่ายเดียวหรือ ประเภทเดียว ทำหน้าที่เป็นองค์กรนิติบัญญัติเพียงสภาเดียว โดยจะมีการประชุมพร้อมกันในเวลาและ สถานที่เดียวกัน มีหน้าที่และอำนาจอย่างเดียวกัน และปกติควรมีที่มาอย่างเดียวกัน เช่น มาจากการ เลือกตั้งหรือมาจากการแต่งตั้งอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่อาจเป็นรูปแบบสภาเดี่ยว โดยแบ่งสมาชิกออกเป็นสอง ประเภทตามที่มาของแต่ละประเภท เช่น สมาชิกสภาประเภทหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง สมาชิกประเภทสองมา จากการแต่งตั้ง¹³³

ข้อดี คือ ระบบสภาเดี่ยวเกื้อกูลการตรากฎหมาย และการดำเนินนโยบายของรัฐบาลให้ สอดคล้องกับระบบเสียงข้างมากในรัฐสภา

ข้อจำกัด คือ อาจทำให้การผ่านร่างกฎหมายมีข้อบกพร่อง และอาจมีการเอื้อประโยชน์เฉพาะ กลุ่มมากเกินไป

2. ระบบสภาคู่ (Bicameral System) คือ ระบบที่สมาชิกสภานิติบัญญัติแบ่งออกเป็นสองฝ่ายหรือ สองประเภท โดยรัฐสภาในระบบสภาคู่จะมีสภาที่หนึ่งและสภาที่สอง หรือในบางกรณีอาจเรียกว่าสภาล่าง และสภาสูง ซึ่งส่วนใหญ่จะเรียกสภาที่หนึ่งหรือสภาล่างว่า สภาผู้แทนราษฎร ขณะที่เรียกสภาที่สองหรือ สภาสูงว่าวุฒิสภา โดยทั้งสองสภาจะประชุมแยกกันคนละเวลาและสถานที่ ต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่และอำนาจ มากน้อยแตกต่างกัน ซึ่งอาจมีวาระการดำรงตำแหน่งต่างกันในระบบสภาคู่หรือระบบสองสภา ทั้งนี้ อาจมี กรณีพิเศษที่สภาทั้งสองประชุมร่วมกันหรือพร้อมกันก็ได้¹³⁴

ข้อดี คือ การทำหน้าที่นิติบัญญัติของรัฐสภามีการถ่วงดุลซึ่งกันและกันอย่างชัดเจน

ข้อจำกัด คือ การถ่วงดุลจะเกิดผลจริงในทางปฏิบัติสมาชิกทั้ง 2 สภาต้องมีที่มาแตกต่างกัน เพื่อให้สามารถเป็น “สภาตรวจสอบ” ตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง

¹³² พรชัย เลื่อนฉวี. (2550). กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 137-138.

¹³³ วิษณุ เครืองาม. (2530). กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์, 388.

¹³⁴ รัชฎาภรณ์ สุภาพ. (2562). ข้อพิจารณาเกี่ยวกับที่มา อำนาจ และหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภากฎตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารนิติพัฒน์นิติ. 8(2): 71.

3) แนวคิดการมีสภาที่สอง¹³⁵

(1) เพื่อถ่วงอำนาจระหว่างสภานิติบัญญัติกับรัฐบาล การมีวุฒิสภาด้วยวัตถุประสงค์ข้อนี้เนื่องด้วยเกรงว่าถ้ามีสภาผู้แทนเพียงสภาเดียวซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกฝ่ายข้างมากที่เป็นฝ่ายรัฐบาลแล้ว รัฐบาลอาจใช้อำนาจครอบงำรัฐสภาและอาจเกิดการใช้อำนาจเด็ดขาดในรัฐสภาได้ง่าย ดังที่มีผู้เรียกว่า “เผด็จการทางรัฐสภา”

(2) เพื่อเหนี่ยวรั้งหรือคานอำนาจกับสภาผู้แทน การมีวุฒิสภาด้วยวัตถุประสงค์ข้อนี้ด้วยเหตุที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญยังไม่วางใจว่าสภาผู้แทนจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเรียบร้อย เช่น หวั่นเกรงความแตกแยกในสภาผู้แทน ความอ่อนประสบการณ์ของสมาชิกสภาผู้แทน หรือการเห็นแก่ประโยชน์ในเขตเลือกตั้งของตนมากเกินไป จึงจำเป็นต้องมีสภาที่สองเป็นประหนึ่ง “พี่เลี้ยง” คอยเหนี่ยวรั้งหรือถ่วงอำนาจด้วยการพิจารณาขยับยั้งร่างกฎหมายได้ หรือคำริเสนอร่างได้

(3) เพื่อตรวจสอบหรือทักท้วงการตรากฎหมาย เมื่อสภาที่สองยังคงทำหน้าที่เป็น “สภาพี่เลี้ยง” โดยมีฐานะเป็นที่สภาที่ปรึกษาเพื่อทักท้วงการทำงานของสภาผู้แทนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้การพิจารณาร่างกฎหมายได้กระทำไปโดยรอบคอบมิให้คล้อยตามข้อเรียกร้องของประชาชนบางกลุ่มในเขตเลือกตั้งของตน หรือโดยอาศัยเหตุผลทางการเมืองมากเกินไป โดยนัยนี้ สภาที่สองจึงเป็นผู้เสนอแนะให้สภาผู้แทนได้คิดทบทวนอีกครั้งหนึ่ง

(4) เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลบางกลุ่มมีผู้แทนทางการเมือง วุฒิสภาจะเป็นพื้นที่ให้คนบางกลุ่มบางอาชีพหรือบางตำแหน่งที่มีอำนาจและอิทธิพลในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งในทางรัฐศาสตร์และสังคมวิทยา เรียกว่ากลุ่มผลประโยชน์ โดยคนกลุ่มนี้อาจก่อให้เกิดหรืออาจขัดขวางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองได้ ซึ่งเป็นธรรมดาอยู่เองที่กลุ่มคนดังกล่าวย่อมหวังปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งอาจไม่เป็นอันตรายต่อสาธารณประโยชน์ หรือผลประโยชน์ของประเทศชาติเสมอไป โดยปกติคนกลุ่มนี้อาจแสดงการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองโดยการแสดงความคิดเห็นผ่านทางสื่อมวลชน การจัดเวทีอภิปรายหรือการประชุมสัมพันธ์

(5) เพื่อเป็นฐานอำนาจของรัฐบาล วุฒิสภาประเภทที่มีขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นผู้กำจุนเสถียรภาพของผู้แต่งตั้งอันได้แก่รัฐบาล วุฒิสภาที่เป็นฐานอำนาจของรัฐบาลนี้อาจจะมาจากการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งก็ได้ แต่ก็พบว่าสมาชิกวุฒิสภาประเภทนี้มักมีที่มาจาก การก่อการปฏิวัติรัฐประหารหรือร่วมสถาปนากองการปกครองใหม่ ๆ ซึ่งบุคคลที่มีส่วนร่วมในการก่อการหรือร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งและต้องการประทับระบอบการปกครองและการบริหารงานตามนโยบายที่บุคคลเหล่านี้มีส่วนรู้เห็นอยู่ด้วยต่อไป วุฒิสภาที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เช่นนี้จึงมักมีอำนาจมากเท่ากับหรืออาจมากกว่าสภาผู้แทน

¹³⁵ เรื่องเดียวกัน

2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของต่างประเทศ

1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาประเทศอังกฤษต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

รัฐสภาอังกฤษเป็นระบบสภาแบบขุนนาง รูปแบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาของอังกฤษนั้นมีลักษณะที่คล้ายกับรูปแบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาของประเทศไทยชุดปัจจุบันกล่าวคือ มาจากการแต่งตั้งทั้งหมดมิได้ผ่านการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนแม้แต่คนเดียว โดยสมาชิกสภาขุนนางแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ขุนนางสืบตระกูล ขุนนางศาสนา และ ขุนนางตลอดชีพ วุฒิสภาอังกฤษมีอำนาจหน้าที่หน้าที่ในการพิจารณา ร่างกฎหมาย ซึ่งทุกร่างกฎหมายจะต้องได้รับพิจารณาโดยรัฐสภาทั้งสองสภาก่อนจึงจะกลายเป็นกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติได้ สภาขุนนางยังตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อตรวจสอบนโยบายต่าง ๆ หรือพิจารณารวบรวมข้อมูล ตรวจสอบ และจัดทำรายงานเพื่อประกอบการพิจารณาร่างกฎหมาย

การลดและจำกัดอำนาจของสภาขุนนางมีมาโดยตลอดโดยพระราชบัญญัติรัฐสภาปี ค.ศ. 1911 ระบุว่า หากสภาสามัญผ่านร่างกฎหมายใดให้สภาขุนนางพิจารณา หากเวลาผ่านไปแล้ว 1 เดือน หากสภาขุนนางยังไม่ได้มีความคิดเห็นใดออกมาจะถือว่าร่างกฎหมายนั้นเป็นกฎหมายทันที และห้ามสภาขุนนางแก้ไขร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงิน แต่มีหน้าที่ให้ความเห็นชอบขึ้นตามสภาสามัญเท่านั้น ส่วนพระราชบัญญัติรัฐสภาปี ค.ศ. 1949 ยิ่งลดอำนาจของสภาขุนนางลงไปอีก กล่าวคือ สภาขุนนางไม่สามารถยับยั้งกฎหมายได้ เพียงแต่สามารถชะลอออกไปได้มากถึง 2 ปี จนมาถึงการออกพระราชบัญญัติรัฐสภาปี ค.ศ. 1999 เพื่อจำกัดจำนวนขุนนางประเภทขุนนางสืบตระกูลเหลือเพียง 92 คน เนื่องจากสภาขุนนางมีความเป็นอนุรักษนิยมมากพอสมควรโดยให้มีการสรรหากันเองภายในสมาชิกตระกูลขุนนางเหล่านั้น และขุนนางกลุ่มนี้ไม่มีสิทธิ์สืบทอดตำแหน่งจากรุ่นสู่รุ่นอีกต่อไป ไม่มีสิทธิ์เข้าร่วมประชุมสภาหรือออกเสียงลงคะแนนแต่อย่างใด

อดีตสภาขุนนางเปรียบเสมือนศาลสูงสุดของประเทศอังกฤษเพราะมีอำนาจในการพิจารณาฎีกาชั้นตอนสุดท้าย ในกรณีที่เป็นคดีทางอาญาหรือแพ่งและพาณิชย์ที่มีความสำคัญต่อสาธารณชน แต่ช่วงหลังการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2005 อำนาจนี้จึงถูกโอนให้ศาลฎีกาสูงสุดแห่งสหราชอาณาจักรที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาใหม่ ดังนั้นการปฏิรูปรัฐธรรมนูญและการออกพระราชบัญญัติรัฐสภาฉบับต่าง ๆ เหล่านี้ที่ถูกผลักดันโดยสภาสามัญนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีความพยายามจำกัดและลดอำนาจของสภาขุนนางลง ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงมีการบัญญัติโดยให้วุฒิสภามีหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลรัฐบาล ซึ่งเป็นบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาขุนนาง หรือวุฒิสภาอังกฤษในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในการถ่วงดุลอำนาจรัฐที่สูงเกินจากประชาชน

2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาประเทศญี่ปุ่นต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 ได้สถาปนาระบบรัฐสภา และจัดให้มีรัฐสภาแบบสองสภาขึ้น โดยกำหนดให้ “สภาไดเอท” เป็นองค์กรสูงสุดแห่งอำนาจรัฐในทางนิติบัญญัติ สภาไดเอทจึง

เป็นองค์กรที่สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนและมีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายแต่เพียงองค์กรเดียว อันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาซึ่งมีที่มา องค์ประกอบ ตลอดจนบทบาทอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รัฐสภาของญี่ปุ่นประกอบด้วยสองสภาคือ สภาล่าง เรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร และสภาสูงเรียกว่า ราชมன்றิสภา สมาชิกของสภาทั้งสองมาจากกระบวนการเลือกตั้งแบบคู่ขนาน โดยสมาชิกวุฒิสภาประเทศญี่ปุ่นนั้นมาจากการเลือกตั้ง ถือเป็นสภาที่สองที่มีอำนาจหน้าที่และบทบาทค่อนข้างมากที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการดำเนินงานของคณะรัฐมนตรีที่เป็นองค์กรฝ่ายบริหารตามรัฐธรรมนูญและสภาผู้แทนราษฎร

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนั้นมีเจตนารมณ์ในการกำหนดให้มีวุฒิสภาในฐานะสภาที่สองที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่คล้ายคลึงกับวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกาโดยกำหนดให้มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและมีอำนาจหน้าที่ใกล้เคียงกับสภาผู้แทนราษฎรค่อนข้างสูงนอกโดยสามารถอธิบายเจตนารมณ์ในการกำหนดให้มีวุฒิสภาในประเทศญี่ปุ่นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 มีเจตนารมณ์ในการกำหนดให้วุฒิสภาเป็นที่สภาที่สองที่มีบทบาทในการทักท้วง ตรวจสอบฝ่ายบริหารและสภาผู้แทนราษฎร ในมิติการพิจารณากลับกรองกฎหมายและตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดเช่นเดียวกันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีความชอบธรรมตามแนวความคิดว่าด้วยการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาประเทศสหรัฐอเมริกาต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย

วุฒิสภาแห่งสหรัฐอเมริกา หรือที่เรียกว่าสภาสูง เป็นหนึ่งในสภาของรัฐสภาสหรัฐอเมริกาที่ร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดมีอำนาจในการตรวจสอบและออกกฎหมายได้เช่นเดียวกับสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงวุฒิสภาสหรัฐอเมริกามีอำนาจในการให้สัตยาบันในสนธิสัญญาที่ลงนามโดยประธานาธิบดี โดยจะต้องอาศัยเสียงของวุฒิสมาชิก 2 ใน 3 หากไม่ผ่านการให้สัตยาบันโดยวุฒิสภา สนธิสัญญานั้นจะถือว่าเป็นอันตกไป คณะกรรมาธิการที่จัดตั้งขึ้นแต่ละคณะยังมีสิทธิ์ในการแต่งตั้งทูต และผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งประธานวุฒิสภามีบทบาทสำคัญในการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมาธิการวุฒิสภา ซึ่งมีอำนาจที่จะพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายในการรับรองหรือแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการควบคุมหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งรวมไปถึงสมาชิกคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลกลางของกระทรวงต่าง ๆ ที่ประธานาธิบดีเสนอชื่อมานั้นต้องได้รับการรับรองจากวุฒิสภา โดยในปัจจุบันมีมากกว่า 1,200-1,400 ตำแหน่งที่จำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากวุฒิสภา ผู้ที่ไม่ได้รับการอนุมัติจะไม่สามารถรับตำแหน่งได้

ทั้งนี้ ประธานวุฒิสภาไม่ได้มีอำนาจมากและมักไม่ได้มาปฏิบัติหน้าที่บ่อยครั้งนัก โดยมักยึดถือเป็นประเพณีปฏิบัติว่า “ประธานวุฒิสภาชั่วคราว” ที่ได้รับเลือกมาจากวุฒิสมาชิกจะทำหน้าที่ในตำแหน่ง

ประธานวุฒิสภาแทนเมื่อรองประธานาธิบดีไม่ได้มาปฏิบัติหน้าที่ โดยประธานวุฒิสภาชั่วคราวนี้มักจะคัดเลือกมาจากวุฒิสมาชิกจากพรรคที่ครองเสียงข้างมากในสภาสูง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการคานอำนาจระหว่างรัฐบาลและวุฒิสภาอยู่อย่างชัดเจน

4) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาประเทศฟิลิปปินส์ต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

รัฐสภา หรือสภาองเกรส เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ โครงสร้างระบบรัฐสภาเป็นแบบสภาคู่ ประกอบด้วยวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร โดยวุฒิสภานั้นมาจากการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่หลักในการออกกฎหมาย โดยร่างกฎหมายทุกฉบับต้องผ่านการพิจารณาจากทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และการควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารในการทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ทำให้สภาองเกรสมองเห็นข้อบกพร่อง จุดอ่อนบางประการของฝ่ายบริหาร ข้อมูลเหล่านั้นนำมาใช้ตรากฎหมายใหม่ หรือปรับปรุงกฎหมายเดิมให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงยังเป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจเมื่อประเทศอยู่ในภาวะสงคราม รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ

วุฒิสภาเป็นผู้มีอำนาจตรวจสอบและตัดสินการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงด้วยกลไกการถอดถอน (Impeachment) ในการประชุม อันเป็นกระบวนการที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาฟ้องร้องกล่าวโทษและไต่สวนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงของรัฐที่กระทำผิด หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อถอดถอนผู้กระทำผิดจากตำแหน่ง ป้องกันความเสียหายซึ่งอาจเกิดต่อประเทศชาติหรือประชาชน สมาชิกวุฒิสภากล่าวคำสาบาน หรือถ้อยคำรับรอง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์เข้าร่วมรับฟังการพิจารณา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลฎีกานำการไต่สวนวินิจฉัย และวุฒิสภาทำหน้าที่ลงมติตัดสิน โดยใช้เกณฑ์คะแนนเสียงสองในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเพื่อดำเนินการถอดถอน หากพบว่าผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ กระทำผิดจริงกล่าวได้ว่านี่คือบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาประเทศฟิลิปปินส์ในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

5) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาประเทศฝรั่งเศสต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

รัฐสภาของฝรั่งเศสนั้นประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทำหน้าที่ผ่านร่างกฎหมายและงบประมาณ รวมทั้งมีอำนาจตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร โดยการผ่านการถามกระทู้สดในรัฐสภา โดยมีสภารัฐธรรมนูญมีหน้าที่รับรองให้บทบัญญัติต่าง ๆ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยสมาชิกสภารัฐธรรมนูญ จะได้รับการคัดเลือกจากประธานาธิบดี ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา อนึ่ง อดีตประธานาธิบดียังดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภารัฐธรรมนูญด้วย สมาชิกวุฒิสภาถูกสรรหาทางอ้อม กล่าวคือ ชาวฝรั่งเศสที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะเลือกผู้แทนในระดับท้องถิ่นที่เรียกว่า “คณะผู้เลือกตั้ง” ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาภาค และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งสิ้นประมาณ 145,000 คน จากนั้นคณะผู้เลือกตั้งเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

วุฒิสภามีสิทธิเสนอร่างกฎหมายและร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนายกรัฐมนตรี โดยการตรากฎหมายดังกล่าวต้องไม่เพิ่มรายจ่ายของรัฐหรือทำให้รายได้ของรัฐลดลงและต้องไม่แทรกแซงอำนาจในการตรากฎหมายของรัฐบาลหรืออำนาจซึ่งรัฐบาลได้รับการอนุญาตจากรัฐสภาให้เป็นผู้ตรารัฐกำหนด อำนาจของวุฒิสภานั้นค่อนข้างถูกจำกัด โดยเฉพาะการเสนอร่างกฎหมายเพื่อให้ได้ข้อยุติ แต่หากคณะกรรมการร่วมไม่สามารถตกลงกันได้ อีก ร่างกฎหมายนั้นจะถูกส่งไปให้ทั้งสองสภาพิจารณาอีกครั้ง และหลังจากนั้นสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดหากทั้งสองสภาไม่เห็นที่ไม่ตรงกัน

อีกทั้งประเด็นสำคัญของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในฝรั่งเศสนอกจากทางด้านนิติบัญญัติทั้ง การลดและจำกัดอำนาจของวุฒิสภา และการพิจารณากฎหมาย รวมถึงการไม่แทรกแซงทางอำนาจ ยังมาจากการเห็นชอบการแก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยการลงประชามติเมื่อปี ค.ศ.1958 โดยหลักการที่บรรจุในรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติ ได้แก่ หลักความเสมอภาคทางกฎหมาย และการไม่ยอมรับชนชั้นทางสังคม ซึ่งได้มีมาแต่ก่อน การปฏิวัติฝรั่งเศส

3. ความคิดเห็นต่อบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย

1) แนวคิดของผู้ที่เห็นว่าสมาชิกวุฒิสภามีบทบาทต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย

ถวิล เปลี่ยนศรี สมาชิกวุฒิสภาได้แสดงความเห็นเพื่อความเข้าใจของสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้ คือ ประการแรก การเลือกนายกรัฐมนตรีของวุฒิสภาเป็นไปตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ 2560 ที่เป็นผลมาจากคำถามพ่วง ที่ผ่านประชามติของประชาชนร้อยละ 58.07 มาแล้ว ไม่ได้เกิดขึ้นลอย ๆ หรือใครอยากให้เกิดก็เกิด ประการที่สอง หน้าที่นี้ของวุฒิสภาจะสิ้นสุดลงเมื่อบทเฉพาะกาลสิ้นสุดลงเมื่อครบ 5 ปี ไม่ได้มีตลอดไป ประการที่สาม เหตุผลที่ตนและสมาชิกวุฒิสภาอีก 248 คน ลงมติเลือกอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ การตอบแทนบุญคุณสืบทอดหรือไม่สืบทอดอำนาจแต่เป็นเหตุผลที่พิจารณาถึงประวัติ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และความเหมาะสมของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ ซึ่งเห็นว่าพลเอกประยุทธ์ มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับในการนำพาบ้านเมืองในขณะนั้น โดยเฉพาะตลอดเวลาที่ท่านทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีที่ผ่านมารวม 5 ปี ที่สำคัญไม่มีประวัติค้างพ้อยในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน หรือ ประพฤติมิชอบ

อนุศักดิ์ คงมาลัย สมาชิกวุฒิสภาได้อภิปรายเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2563 ที่รัฐสภาเกี่ยวกับที่ประชุมร่วมของรัฐสภาช่วงหนึ่งว่า “ปัญหาบางอย่างแก้ด้วยการเมืองไม่ได้ ต้องแก้ปัญหามาในเชิงระบบ ควบคุมการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นหน้าที่ของ ส.ว.ชุดนี้ อีก 3 ปีกว่า ส.ว.ชุดนี้ ก็จะหมดวาระและก็จะไม่มี ส.ว.ที่มาจาก การเลือกตนเองของคนที่มีสมัครและตัวแทนองค์กร จึงอย่าเข้าใจผิดว่า ส.ว. ชุดนี้เป็นการไปสืบทอดอำนาจให้ใครแต่มาแก้ปัญหามาให้ประชาชน แต่ถ้าจะแก้ปัญหามาเฉพาะหน้าแก้เท่าไรก็ไม่จบ เพราะยังมีปัญหาการคุกคามจากสิ่งแวดลอม อีกทั้ง ส.ส. ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจ จึงเรียกว่า ส.ว. แก้ปัญหาเชิงระบบ โดยยึดโยงกับประชาชน การยกเลิกอำนาจของ ส.ว. เท่ากับเป็นการไประงับการแก้ไขปัญหามาของประชาชน” พร้อมระบุว่าสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนอยากให้แก้ไข

รัฐธรรมนูญแก้ไขบางมาตราอยากเลือก ส.ว. ด้วยตนเองแต่เสียขายงบประมาณ อยากทำอะไรด้วยตนเองที่ไม่อยากให้พรรคการเมืองครอบงำตนจะโหวตให้แก้ไขได้ทุก ๆ หลักการแต่ต้องผ่านการณรงค์สร้างความรู้ให้ประชาชนก่อน แต่วันนี้ตนยังไม่รับทั้งหมด

ไพบูลย์ นิตะวัน รองหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ ได้ยื่นเรื่องคัดค้านการบรรจุคดีร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญรายมาตรา 4 ฉบับ ของพรรคร่วมฝ่ายค้านที่ยื่นต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2563 โดยให้เหตุผลว่า เป็นการลงชื่อซ้ำกับญัตติที่เสนอให้แก้ไข ม.256 เพื่อให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ยื่นไปก่อนหน้านี้ ซึ่ง 1 ใน 4 ญัตติของพรรคร่วมฝ่ายค้านนั้นมี ขกเลิกอำนาจวุฒิสภาในการเลือกนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 272 และพ่วงมาตรา 159 ให้ที่มาของนายกรัฐมนตรีนอกจากเลือกจากบัญชีของพรรคการเมืองแล้วสามารถเลือกจาก ส.ส. ได้ด้วย และปิดทางนายกรัฐมนตรีคนนอก และการยกเลิกอำนาจของวุฒิสภา ตามมาตรา 270 เกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศ และมาตรา 271 เกี่ยวกับการไม่เห็นชอบหรือแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายเกี่ยวกับ แก้ไขเพิ่มเติมโทษหรือองค์ประกอบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เฉพาะเมื่อการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นมีผลให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากความผิดหรือโทษ ที่เสนอโดยสภาผู้แทนราษฎร

หฤทัย ม่วงบุญศรี แกนนำกลุ่มไทยภักดี ยื่นหนังสือขอคัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563 โดย 1 ในจุดยืน 3 ข้อ ของเรียกร้องให้มีการยุติกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 คือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนี้ เป็นการกระชากหน้านักการเมืองออกมา เพราะการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ได้ช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาปากท้องของประชาชน ซึ่งเป็นประเด็นที่นักการเมืองไม่เคยนำเสนอต่อประชาชนแม้แต่ในทางกลับกัน การแก้ไขรัฐธรรมนูญมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการยกเลิก ส.ว. ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในฐานะเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เลือกบุคคลเข้าไปดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ เพื่อเข้าไปทำหน้าที่ปราบการทุจริต

มณฑิยา บุญตัน สมาชิกวุฒิสภา กล่าวในที่ประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2563 ว่าเป็นผู้หนึ่ง ที่เห็นชอบรัฐธรรมนูญปี 2560 เพื่อให้บ้านเมืองเดินหน้าไปได้ และเมื่อ ส.ส. เห็นว่าควรแก้ไขรัฐธรรมนูญ จึงคิดว่า ส.ว. ไม่ควรเป็นอุปสรรคการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้บ้านเมืองเดินหน้าไปได้ และจะได้ไม่เป็นต้นเหตุให้รัฐธรรมนูญสิ้นอายุโดยไม่ใช้วิถีทางประชาธิปไตย ดังนั้นรัฐธรรมนูญต้องแก้ไขได้โดยไม่ยากเกินไป แต่ก็ไม่เชื่อว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับจะนำมาซึ่งความพอใจของประชาชนโดยรวมเช่นกัน พร้อมยกตัวอย่างต่างประเทศที่แก้รัฐธรรมนูญเป็นรายประเด็น หากแก้ไขทั้งฉบับอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งโดยไม่สิ้นสุด

ดิเรกฤทธิ์ เจนครองธรรม สมาชิกวุฒิสภากลุ่มอิสระ กล่าวว่า “เห็นด้วยกับกระบวนการที่ ส.ส. ฝ่ายค้านเข้าชื่อเสนอแก้ไขตามช่องทางของรัฐธรรมนูญ? มาตรา 256 ส่วนเนื้อหานั้นต้องขอพิจารณาในเหตุผลของแต่ละญัตติที่เสนอมาก่อน แต่เนื้อหาของร่างแก้ไขที่เกี่ยวกับ ส.ว. อาทิ การตัดอำนาจพิจารณาผลงานการปฏิรูปนั้น รัฐธรรมนูญสร้างเงื่อนไขให้ ส.ว. ต้องดำเนินการ เช่น ติดตามงานปฏิรูป ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทที่ให้ลงมติเลือกบุคคลเป็นนายกฯ เพื่อสานต่องานปฏิรูปให้สำเร็จ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ ส.ว. จะพิจารณาตัดหน้าที่ตัวเอง เหมือนกับคนที่ป็นนายอำเภอจะสนับสนุนกฎหมายยกเลิกนายอำเภอไม่ได้ ดังนั้น ส.ว. ที่

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ทำหน้าที่เพื่อประเทศ ต้องทำหน้าที่ดังกล่าวเพื่อบ้านเมือง ส่วนกระแสคัดค้านจากภายนอก เชื่อว่าไม่มีผลต่อการตัดสินใจ เพราะ ส.ว.ต้องเป็นหลักของบ้านเมือง”

เสรี สุวรรณภานนท์ สมาชิกวุฒิสภา เผยว่า ถ้าหาก ส.ว. เห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่ให้นำเหล่าทัพ 6 คนที่นั่งในวุฒิสภาแล้ว ส.ส. อาจได้ใจและฉวยโอกาสอื่นแก้ไขอำนาจหน้าที่ของ ส.ว. ให้ลดน้อยลง เพราะถ้ามีก้าวแรก ก้าวต่อไปก็จะตามมาการที่ตนไม่เห็นด้วยนี้ ไม่ใช่การหวงอำนาจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการได้มาของสมาชิกวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาจากการสรรหาของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ซึ่งมีลักษณะการเลือกผู้นำเหล่าทัพ และการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม ซึ่งหากพิจารณาถึงเรื่องของการปกครองจากแนวความคิดของกลุ่มนี้พบว่า มีความเชื่อมั่นว่าจะสร้างความสงบสุข ความมั่นคงภายในประเทศ ดังนั้น การตัดหรือลดทอนอำนาจของสมาชิกวุฒิสภานั้นเมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นั้นสมาชิกวุฒิสภา ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับบทบาทที่ลงมติเลือกบุคคลเป็นนายกเพื่อสานงานปฏิรูปให้สำเร็จ อาทิ การติดตามงานการปฏิรูป การแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจหรือการแก้ไขปัญหาปากท้องของประชาชนแต่จะสิ้นเปลืองงบประมาณ แต่หากขาดสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนประเทศในแง่ของการปฏิรูปประเทศรวมถึงกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ จะกลายเป็นปัญหาหลักสำคัญ

อีกทั้งคณะรัฐบาลชุดนี้มีพัฒนาการมาจากคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ซึ่งคนกลุ่มที่มีแนวคิดนี้มีความมุ่งหวังและเชื่อว่าจะเข้ามารักษาความมั่นคงภายในประเทศ รวมถึงเป็นรัฐบาลชุดที่เข้ามาจัดการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้กลุ่มคนที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ลักษณะนี้มีความมุ่งหวังที่จะให้คณะรัฐบาลชุดนี้ทำหน้าที่ในการที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนา รวมถึงการคัดค้านการตัดหรือลดทอนอำนาจของสมาชิกวุฒิสภานั้นสืบเนื่องมาจาก สมาชิกวุฒิสภาชุดนี้มีรูปแบบการได้มาซึ่งการสรรหาของรัฐบาลชุดนี้และมีความมุ่งหวังอีกว่าสมาชิกวุฒิสภาจะปฏิบัติหน้าที่ได้บทบาทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามบทเฉพาะกาลของสมาชิกวุฒิสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) แนวคิดของผู้ที่เห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาเป็นปัญหาต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย

ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มองว่าประเทศไทยไม่จำเป็นต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเพราะเหตุผลว่าเป็นพี่เลี้ยงช่วยกลั่นกรองกฎหมาย เป็นเพียงวาทกรรมให้ข้าราชการควบคุมการเมืองของประชาชนในระบบเลือกตั้ง “ความมั่นคงที่มาจากการแต่งตั้ง กับความมั่งคั่งที่มาจากการเลือกตั้ง คือการปะทะกันในช่วง 8 ทศวรรษที่ผ่านมา”

ผศ.ดร.ธำรงค์ศักดิ์ ยังกล่าวอีกว่า “วุฒิสภาที่มาจากแต่งตั้งทั้งหมดเกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญที่เขียนขึ้นโดยคณะรัฐประหาร ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญฉบับ 2490 ,2492 ,2511 ,2517 ,2534 และ 2560” “ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา คือการที่คณะรัฐประหารทำรัฐประหารปี 2490 แต่ยังไม่พร้อมมีอำนาจเบ็ดเสร็จในสภาผู้แทนราษฎร จึงออกแบบให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง เพราะต้องการให้คำจูนรัฐบาลทหาร

รัฐธรรมนูญที่มาจากประชามติ 2490 ระบุให้จำนวนสมาชิกวุฒิสภามีเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อที่ว่าอย่างไรเสียเวลาประชุมรัฐสภา ก็จะมีเสียงสมาชิกวุฒิสภาค้าน

“เป้าหมายที่แท้จริงของการมีวุฒิสภาแบบแต่งตั้ง ก็คือ คณะรัฐประหารต้องการรักษาศรัทธาที่มาจาก การเลือกตั้ง เพราะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 บริบทโลกยังเป็นกระแสประชาธิปไตย ถ้าฝืนเกินไปอาจเกิดการต่อต้าน จึงพลิกเล็กน้อยแต่ยังให้มี สมาชิกวุฒิสภา ในขณะที่ก่อนหน้านั้นปีเดียว รัฐธรรมนูญ 2489 ให้มี พวุฒิสภาที่มาจาก การเลือกตั้ง ซึ่งเป็นแนวทางของการปฏิวัติปี 2475 ของคณะราษฎร คือ หลักประชาธิปไตย ที่มีการเลือกตั้งทุกระดับ แม้รัฐประหาร 2490 ไม่สามารถล้มเลิกการมีสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่โจทย์ก็คือ ทำ อย่ างไรจะกำกับและควบคุมบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ให้ได้ ทำ อย่ างไรคณะทหารเป็น ฝ่ายรัฐบาลได้ วุฒิสภาจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อถ่วงถ่วง กระบวนการทางกฎหมายพระราชบัญญัติ ที่ผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ถูกกำหนดให้ต้องผ่านวุฒิสภาด้วย หมายความว่าหากกฎหมายของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นกฎหมายที่ล้มเลิกระบบที่ทำให้ทหารเป็นใหญ่หรือเครือข่ายราชการได้ ประโยชน์ วุฒิสภาก็ล้มกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้”

ผศ.ดร. ชำรงศักดิ์ ยังกล่าวถึงความพยายามในการสร้างความยอมรับใน ส.ว. ลากตั้ง โดยใช้วิธีให้ภาพความ หลากหลายทางอาชีพ ยกตัวอย่าง ‘สภาสนามม้า’ หลังเหตุการณ์ 14 ต.ค. 2516 คำว่าหลากหลายอาชีพถูกสร้างขึ้นในช่วง ทศวรรษ 2500-2510 ฝ่ายคณะทหารสร้างวาทกรรมว่า ส.ส. ที่มาจาก การเลือกตั้งมาจากพวกนายทุน พ่อค้า นักธุรกิจ ไม่ใช่ ตัวแทนของประชาชนหลากหลายอาชีพ เมื่อเกิดเหตุการณ์ 14 ต.ค. 2516 จึงมีกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ สมาชิกสภา สนามม้า ถูกสร้างเพื่อไปเป็น ส.ว. แทน ส.ว. แต่งตั้งของจอมพลถนอม กิตติขจร การตั้งสภาสนามม้าอ้างบนฐานว่า มา จากกลุ่มคนหลากหลายอาชีพของประเทศ ดังนั้น อาชีพต่าง ๆ ก็จะมีตัวแทนเข้ามาเป็นสมาชิกสภาสนามม้าที่เลือก กันเองจำนวนหนึ่งประมาณ 299 คน ให้เป็น ส.ว.”

ยิ่งชีพ อัชฌานนท์ ผู้จัดการโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (ไอแอลวู) มีความเห็นว่า “ปัญหาของรัฐธรรมนูญฉบับ 2560 คือ กฎวางรากฐานให้เป็นการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารมา ตั้งแต่ต้น ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกนายกรัฐมนตรี การวางกลไกให้มีการ แก้ไขรัฐธรรมนูญที่ยากจนแทบจะแก้ไขไม่ได้ การรักษาไว้ซึ่งอำนาจตามคำสั่งของประกาศคณะรักษาความ สงบแห่งชาติที่เป็นคณะรัฐประหาร เรื่องพวกนี้ล้วนขัดกับหลักการประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานทั้งหมด”

กานต์นิธิ ลิ้มเจริญ นักศึกษาจากกลุ่มประชาลาดมีความเห็นว่า “สมาชิกวุฒิสภา 250 คนตาม รัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 นั้นมีปัญหา เพราะคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นผู้คัดเลือกเอง พร้อมกับตั้ง คำถามเกี่ยวกับบทบาทและการทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภาที่ผ่านมาว่าไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายที่ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาตรวจสอบพฤติกรรมการณ์ทุจริตของนักการเมือง การจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรม ทางการเมืองของนักการเมือง”

สหรัญ จันทสุวรรณ สมาชิกคณะประชาชนปลดแอกมีความเห็นว่า “ความเชื่อมโยงระหว่างสมาชิก วุฒิสภากับฝ่ายตุลาการว่าตั้งแต่รัฐประหารปี 2549 เป็นต้นมา สถาบันตุลาการได้เปลี่ยนบทบาทจาก กรรมการมาเป็นผู้เล่นทางการเมือง หรือเรียกว่า “ระบอบตุลาการภิวัตน์” ซึ่งได้ทำลายอำนาจความชอบ

ธรรมของประชาชน สร้างความเสียหายให้กับประเทศ เช่น การยุบพรรคไทยรักษาชาติและพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเขาบอกว่าเป็นการ "ดับความฝันของคนหลายล้านคนที่ต้องการมีอนาคตที่ดี

อานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีนคร ได้กล่าวถึงสถานการณ์การเมืองไทยที่กำลังอยู่ในบรรยากาศตึงเครียด ในข้อคำถามที่ว่า เหตุใดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงถูกมองว่าประสบความสำเร็จในการส่งเสริมประชาธิปไตย ซึ่งท่านได้ตอบว่า “รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ได้มีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสมาชิกจำนวน 250 คน ซึ่งเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญอย่างมากจึงเป็นเหตุให้เกิดการชุมนุมที่มุ่งเน้นไปถึง การเขียนรัฐธรรมนูญใหม่ โดยไม่ควรจะมีสมาชิกวุฒิสภาแต่งตั้ง โดยเฉพาะเป็นสมาชิกวุฒิสภาแต่งตั้งที่สามารถเลือกนายกรัฐมนตรีได้” ท่านเห็นว่าเป็นการขัดกับหลักประชาธิปไตยอย่างมากควรได้รับการแก้ไขโดยด่วนที่สุด

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง อดีตรองศาสตราจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอดีตสมาชิกวุฒิสภา กรุงเทพมหานคร ได้กล่าวว่า “สมาชิกวุฒิสภาไม่จำเป็นต้องมีหากแต่ถ้ามีจะต้องมีการออกแบบให้ได้ประโยชน์อย่างชัดเจนหากไม่เช่นนั้น ไม่มีจะดีกว่า เพราะสมาชิกวุฒิสภาควรเป็นสภาของผู้ทรงคุณวุฒิ มีประสบการณ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญจากในหลายด้านมารวมกัน เพื่อท้วงติงหากไม่เห็นชอบกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ต้องออกแบบหน้าที่ให้สอดคล้องกัน และที่มาของสมาชิกวุฒิสภาต้องมีความสัมพันธ์กับประชาชนจึงเหมาะสม”

ปิยนุตร แสงกนกกุล อดีตรองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ สังกัดพรรคอนาคตใหม่ ได้กล่าวว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ออกแบบให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง แล้วมีปัญหาเรื่องการแทรกแซงโดยมีข้ออ้างที่ว่า เป็นสภาผู้แทนราษฎรแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ออกแบบให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งครั้งหนึ่งและเลือกแต่งตั้งครั้งหนึ่ง แต่ก็ยังกลับมาสู่ปัญหาเดิมจนนำมาสู่มาได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาโดยการแต่งตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แต่กลับมีปัญหามากกว่าเดิม

ปิยนุตร กล่าวอีกว่า “บางช่วงบางตอนสมาชิกวุฒิสภาก็เป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจ ดังนั้นการกำเนิดมาด้วยเหตุผลแบบนี้แล้วในความเห็นของตนคือไม่ต้องมีเลยก็ได้ กลับไปมีสภาเดียวก็ได้ ซึ่งสมาชิกวุฒิสภา 250 คน ปิยนุตรคิดว่าได้หลายเหตุผลการมีอยู่ของสมาชิกวุฒิสภาเป็นที่เรียบร้อย ซึ่งในการโหวตเลือกนายกรัฐมนตรีที่ผ่านมา ขนาดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลรวบรวมเสียงเกิน 250 ได้แล้ว ปิยนุตรเคยคิดว่าอาจมีสมาชิกวุฒิสภาแบ่งเสียงมาแสดงจุดยืนของตัวเองด้วยการงดออกเสียง แต่กลายเป็นว่า มาครบทั้ง 249 คนตรง มีเพียงประชาชนวุฒิสภาเดียวที่ทำหน้าที่รองประธานรัฐสภาซึ่งงดออกเสียง รวมถึงการที่บอกว่าสมาชิกวุฒิสภามีอยู่เพื่อการตรวจสอบรัฐบาล ปรากฏว่าไม่มี ทุกคนลงมติไปทางเดียวกันหมด บางคนกล่าววิพากษ์รัฐบาลทุกวัน ดังนั้นเหตุผลของการมีสมาชิกวุฒิสภาได้ถูกทำลายโดยสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้เป็นที่เรียบร้อย นี้อย่างสภาผู้แทนราษฎร และที่สำคัญกว่านั้น ดำรงตำแหน่ง 5 ปี ตกรายจ่ายภาษีประชาชนกว่าคนละหมื่นล้านบาท แต่อย่างไรก็ตามการไม่มีวุฒิสภาเลยมีแค่สภาเดียวหลายคนก็หวังว่าเสียงข้างมากจะยึดได้หมดหรือไม่ หรือถ้าจะมี

องค์กรอิสระจะมาจากไหน เรื่องนี้ต้องคิดออกแบบ เช่น ถ้าต้องการผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในสภา ก็ต้องมี กมธ.วิสามัญมาร่วมทำหน้าที่ หรือ ในการเลือกองค์กรอิสระก็คิดว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ต้องมีส่วนร่วม แต่ถ้ากลัวจะเหมามาหมดก็ต้องเปลี่ยนมติให้สูงขึ้น เช่น 2 ใน 3 หรือ 3 ใน 4 หรือปรับคุณสมบัติให้สูงขึ้น หรือไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลือกทั้งหมดแต่ให้ศาลมีส่วนร่วมเลือกด้วย เป็นต้น มีอีกหลายหนทางที่จะอธิบายได้ว่า แม้ไม่มีวุฒิสภาแล้วระบบตรวจสอบก็ยังทำงานได้อยู่วันนี้เราต้องมองถึงความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ทดลองความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ว่าเป็นไปได้หรือไม่ที่ประเทศไทยจะมีเพียงสภาเดียว”

รังสิมันต์ โรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ สังกัดพรรคก้าวไกล ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการพรรคก้าวไกล ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภาในรายการ “ถามตรง ๆ กับคุณจอมขวัญ” ว่า “ตอนนี้ร่างรัฐธรรมนูญมีทั้งหมด 7 ร่าง รวมร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับของภาคประชาชน ตนมองว่ามาตรา 272 ที่ให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาโหวตนายกรัฐมนตรีนี่เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นแล้ว สำหรับทิศทางที่ควรจะเป็น ในวันที่ประชาชนออกมาแสดงความต้องการหลายเรื่องด้วยกัน โดยเฉพาะร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับของภาคประชาชน ซึ่งมีการล่ารายชื่อฉบับแสนรายชื่อ จะต้องมีความชัดเจน และต้องเป็นร่างหลักเพื่อแสดงความจริงใจที่รัฐบาลมอบให้ประชาชน”

พริษฐ์ วัชรสินธุ อดีตนักการเมือง สังกัดประชาธิปัตย์ ได้กล่าวว่า “สิ่งที่ตนอยากตั้งเป็นโจทย์ขึ้นมา ก่อนอันดับแรก คือเราต้องการเห็นประเทศยึดคุณค่าหลักอะไรบ้าง การออกแบบโครงสร้างประเทศทั้งหมด คุณค่าหลักที่เราอยากให้ประเทศเรายึดมั่นคืออะไร ซึ่งส่วนตัวเห็นว่ามี 3 ข้อ คือ

1. กติกาที่เป็นกลางในรัฐธรรมนูญ ไม่ควรถูกเขียนขึ้นมาเพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบ
2. ความเป็นประชาธิปไตย
3. ความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการรับมือกับโลกอนาคต ซึ่งพอมาประเมินสมาชิกวุฒิสภาไทยในปัจจุบัน ประการแรกไม่ผ่านหลักการประชาธิปไตย คนฟังชงได้เลยว่าการออกแบบโครงสร้างวุฒิสภาขัดหลักสมการประชาธิปไตย สมการแรก ขัดกับหลักการหนึ่งคนหนึ่งเสียงเท่ากัน การให้สมาชิกวุฒิสภาโหวตเลือกนายกรัฐมนตรีนี่ทำให้ไม่สอดคล้องกับหลักนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 500 คนมาจากประชาชน 38 ล้านคน นั่นหมายความว่าประชาชนหนึ่งคนมีอำนาจในการกำหนดนายกเท่ากัน 0.00017 เปอร์เซ็นต์ แต่วุฒิสภา 250 คนถูกแต่งตั้งโดยคณะกรรมการแต่งตั้ง 10 คน เท่ากับว่ากรรมการหนึ่งคนมีอำนาจในการกำหนดนายก 3.3 เปอร์เซ็นต์ นั่นหมายความว่าในกติกาปัจจุบันคณะกรรมการสรรหามีอำนาจเท่ากับประชาชน 2 ล้านคน”

วีระศักดิ์ เครือเทพ รองศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ตั้งคำถามถึงความสามารถของสมาชิกวุฒิสภาในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนา เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภากว่าร้อยละ 80 เป็น “คนของรัฐ” หรือ “รัฐราชการ” มาก่อน ส่วนใหญ่จะถนัดงานรับ จับกุมโจรผู้ร้าย บังคับใช้กฎหมาย และควบคุมสั่งการ ซึ่งเป็นความชำนาญเฉพาะด้าน อาจารย์วีระศักดิ์ยังกล่าวว่า “อย่าลืมว่าประเทศไทยไม่ได้มีแค่ภาคราชการเพียงอย่างเดียว เรามีภาคประชาสังคม ภาคเศรษฐกิจ เรามีทิศทางการขับเคลื่อนประเทศที่มันสอดคล้องกับกระแสการแข่งขัน กระแสการเปลี่ยนแปลงอีกเยอะ แต่ถ้าได้คนเก่งจับโจร ถนัดการรบ

หรือเก่งเรื่องการควบคุมรักษากฎหมายมาขับเคลื่อนเรื่องการเปลี่ยนแปลง ผมไม่มั่นใจว่าจะขับเคลื่อนกันได้หรือไม่ หรือแม้กระทั่งเรบอกว่าอยากสร้างแนวคิดการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย เน้นการมีส่วนร่วมให้ทุกคนมาช่วยกันคิด ช่วยกันทำ แต่เราเห็นการกระทำของสมาชิกวุฒิสภา ชุดนี้ยังเป็นวิถีคิดแบบรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจยังมาจากกลุ่มคนไม่กี่คน ก็เลยนำไปสู่คำถามที่ว่า ในแง่สมรรถนะในการทำงานสมาชิกวุฒิสภา ชุดนี้ตอบโจทย์หรือเปล่า เบื้องต้นผมว่าอาจจะไม่ใช่”

รศ.ดร. วีระศักดิ์ ยังตั้งคำถามถึงการมีสมาชิกวุฒิสภาว่าให้ประโยชน์คุ้มค่าหรือไม่ จึงแนะนำให้ดูภาระงบประมาณทั้งหมดที่จ่ายไปอันเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา อาทิ การปฏิบัติงานลงพื้นที่เยี่ยมประชาชน เพื่อมองเห็นปัญหาและเก็บข้อมูล ซึ่งสามารถเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ “ผมใช้ตัวเลขคร่าวๆ 1.5 ล้านบาทต่อคนต่อปี จากเอกสารภายในของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เป็นข้อมูลที่ตั้งคำถามว่า ตกลง ส.ว. ในยุคนั้นมีค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวเนื่องกับการเดินทาง ค่าที่พักเท่าไร เมื่อวันนั้น ตกอยู่ประมาณ 1.3 ล้านบาท ต่อ 1 ตำแหน่ง รวมถึงสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล อันนี้ผมอิงจากเรตราชการณะครึ่งปีประชุมครั้งละ 800 บาท ตก 9 แสนกว่าบาทต่อปี ตัวเลขล่าสุดที่ ปปช. เพิ่งประกาศ ค่าเบี้ยประชุมของสนช. ท่านหนึ่งเมื่อปี 60 ได้ 8.116 ล้าน นี่คือรายจ่ายที่รวมกันต่อ 1 ตำแหน่ง เทียบแล้ว คุณ 250 ตก 5,538.75 ล้านบาทต่อ 5 ปี” รศ.ดร. วีระศักดิ์กล่าว พร้อมระบุว่า หากการทำงานของสมาชิกวุฒิสภาสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ประเทศได้มากกว่าหรือเทียบเท่า 5,538.75 ล้านบาท ก็ถือว่าเรายังจำเป็นต้องมีสมาชิกวุฒิสภา แต่หากสร้างมูลค่าเพิ่มไม่ได้ สังคมก็ต้องตั้งคำถามว่าสมาชิกวุฒิสภา ยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่

นอกจากนี้ รศ.ดร. วีระศักดิ์ยังระบุว่า ตามมาตรา 107 ของรัฐธรรมนูญ 2560 ระบุว่า องค์ประกอบของ ส.ว. ต้องมีความหลากหลาย แต่ที่จริงยังไม่หลากหลาย และยังไปกระจุกอยู่แค่คนบางกลุ่มเท่านั้น รวมไปถึงการที่บอกว่าต้องไม่มีการผูกขาดอำนาจ แต่กลับยังมีสมาชิกบางคนเคยอยู่ในตำแหน่งนานถึง 2 – 3 วาระ ซึ่ง อ.วีระศักดิ์เองก็เกรงว่าวุฒิสภาอาจกลายเป็นเพียงตัวประกอบที่ไม่ได้มีประโยชน์ใด ๆ นอกจากมีไว้เพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจและเสถียรภาพของฝ่ายรัฐเท่านั้น

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ ศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มองว่าผลลัพธ์ของสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 250 คน แสดงให้เห็นถึงการเล่นพรรคเล่นพวกที่นำไปสู่การให้ประโยชน์ต่างตอบแทนกัน ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือการเล่นพรรคเล่นพวกจากวงศ์วานวานเครือ และการเล่นพรรคเล่นพวกจากเพื่อนฝูง ซึ่งก็คือระบบอุปถัมภ์ “ทั้งการเล่นพรรคเล่นพวกในครอบครัวและเพื่อนฝูง รวมเรียกว่า **ระบบอุปถัมภ์**” ซึ่งก็หมายถึงผู้ใช้อำนาจรัฐสามารถเลือกใช้ดุลยพินิจของตัวเองในการซื้อป้บึง คัดเลือกพี่น้องญาติสนิทมิตรสหายเพื่อมารับส่วนแบ่งผลประโยชน์ อีกประเภทหนึ่งที่มีมักจะพบเห็น คือการให้โอกาสแก่เพื่อนฝูงเรียกว่า มาแบ่งปันความสุขจากโครงการของรัฐที่ตัวเองสามารถใช้อำนาจหน้าที่ได้ ก็เป็นการเอื้ออาทรอย่างถ้อยถ้อยอาศัย แต่เป็นการถ้อยถ้อยอาศัยที่ไม่ได้ใช้เงินหรือทรัพย์สินส่วนตัว แต่ใช้ภาษีของประชาชน”

กล่าวโดยสรุป กลุ่มคนที่ไม่เห็นชอบถึงการมีสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทยมีหลากหลายอาชีพกันออกไปทั้งนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา นักการเมือง โดยภาพรวมสามารถวิเคราะห์ความเห็น ได้ดังนี้ หากพิจารณาถึงบริบททางประวัติศาสตร์จากความเห็นของกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นชอบของการมีวุฒิสภา คือ ที่มาและ

พัฒนาการของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งนั้นซึ่งมีเงื่อนไขภายใต้ในบริบททางประวัติศาสตร์ว่ามาจากการเขียนรัฐธรรมนูญของคณะรัฐประหารเมื่อปี 2490 แต่ขณะนั้นยังไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในสภาผู้แทนราษฎร จึงออกแบบให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งโดยสร้างวาทกรรม “ผู้มีองค์ความรู้มาก” เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือต่ออำนาจ ดังนั้นรูปแบบของการได้มาของวุฒิสภาแบบการแต่งตั้งจึงมีที่มาจากจากรัฐประหาร แต่หากพิจารณาถึงสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันและเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีต คือ สมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้มาจากรัฐบาลที่พัฒนาการมาจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่เข้ามาทำการรัฐประหารและตั้งตนขึ้นเป็นรัฐาธิปัตย์ยึดอำนาจการปกครองเมื่อปี พุทธศักราช 2557 และได้ทำนุรัฐธรรมนูญเดิม และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ขึ้นมา ซึ่งบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะนำไปสู่ระบอบญาติมิตรธิปไตย กล่าวคือ การที่ผู้มีอำนาจสามารถกำหนดสมาชิกเข้ามารับส่วนแบ่งปันหรือผลประโยชน์ร่วมกัน สมาชิกดังกล่าวนี้คือ พรรคพวกหรือผู้มีอุดมการณ์เดียวกันกับผู้มีอำนาจ

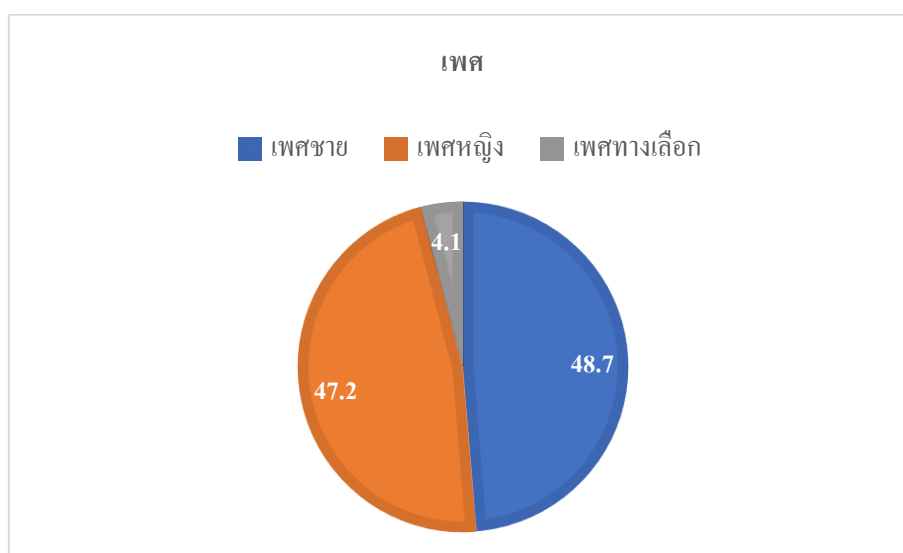
ปัญหาหลักสำคัญของวุฒิสภาชุดปัจจุบัน คือ รูปแบบการได้มาและอำนาจที่มากเกินไปซึ่งหากเปรียบเทียบกับวุฒิสภาของสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาในวาระเริ่มแรกมีทั้งหมด 250 คน ซึ่งมาจากการคัดเลือกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติเกือบทั้งหมด และมีสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่งที่เป็นผู้บัญชาการเหล่าทัพต่าง ๆ 6 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้จะมีวาระดำรงตำแหน่งยาวนานกว่าสมาชิกวุฒิสภาชุดอื่นคือ มีวาระ 5 ปี นอกจากนี้ ยังมีอำนาจร่วมโหวตเพื่อเลือกนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจกำกับดูแลให้รัฐบาลชุดใหม่ต้องทำตามยุทธศาสตร์ชาติที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติจะจัดทำขึ้น ซึ่งจะเห็นว่าวิถีคิดของสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้ยังเป็นความคิดในรูปแบบศูนย์รวมกล่าวคือ ยึดติดอำนาจการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ อีกทั้งรูปแบบการได้มาซึ่งกล่าวไปแล้วข้างต้น

แง่มุมการปฏิบัติหน้าที่ต่อการพัฒนาประเทศของวุฒิสภาชุดปัจจุบันถูกมองจากนักวิชาการว่า ไม่ได้มีบทบาทและความสามารถที่พัฒนาและขับเคลื่อนประเทศได้ จะเห็นได้ว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา หรือแต่งตั้งของรัฐบาลนั้นซึ่งเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งเหล่าทัพเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประเทศไทยไม่ได้มีเฉพาะแค่ภาครัฐบาลที่เป็นภาคที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ แต่ยังมีทั้งภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน หากสมาชิกวุฒิสภาไม่สามารถหรือมีศักยภาพพอที่จะดำเนินการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศได้ก็ควรพิจารณยกเลิกเนื่องจากเปลืองงบประมาณภาษีของประชาชน และอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มมากขึ้น หรือแม้กระทั่งการพิจารณา ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาควรจะเป็นกระบอกเสียงของการได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยและการพิจารณาตัดสินใจที่นำประเทศสู่ประเทศที่พัฒนา รวมถึงควรเป็นผู้ที่มีศักยภาพ มีความเชี่ยวชาญ มีองค์ความรู้ แบบนี้จึงเหมาะสมต่อการมีของวุฒิสภา

4. ผลการสำรวจทัศนคติต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาประเทศไทยในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

3.1 เพศ ของผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน 195 คน แบ่งเป็น

เพศ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
เพศชาย	95	48.7
เพศหญิง	92	47.2
เพศทางเลื้อก	8	4.1
รวม	195	100.0

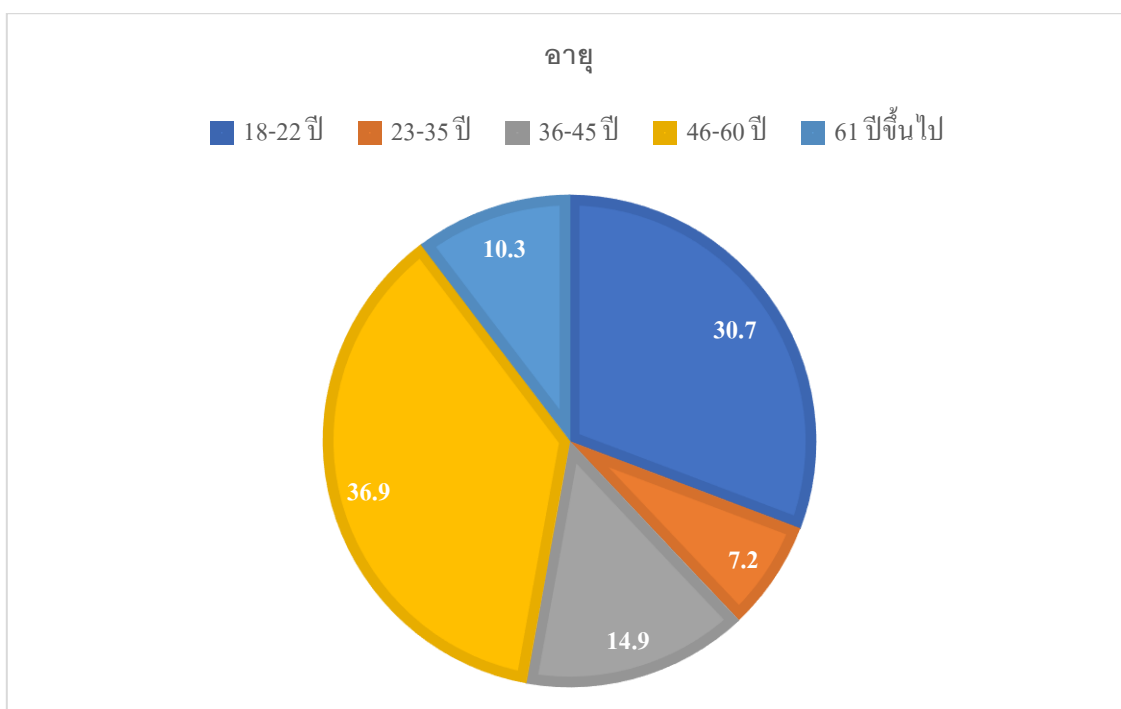

จากผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมดแบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 48.71 รองลงมาคือเพศหญิง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2 และเพศทางเลื้อก จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1

3.2 ช่วงอายุ ของผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน 195 คน แบ่งเป็น

ช่วงอายุ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
18-22 ปี	60	30.7
23-35 ปี	14	7.2

36-45 ปี	29	14.9
46-60 ปี	72	36.9
61 ปีขึ้นไป	20	10.3
รวม	195	100.0

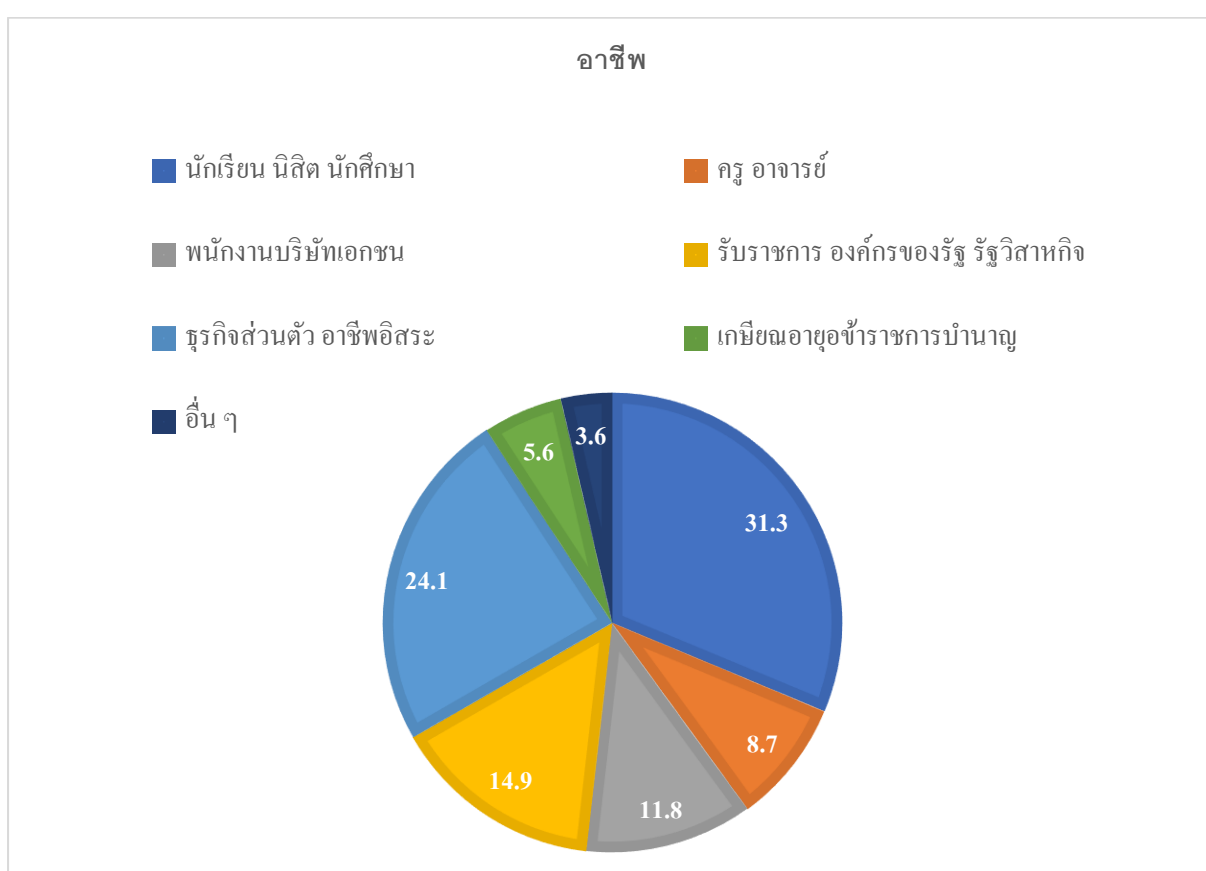

จากผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด ช่วงอายุที่แสดงความคิดเห็นมากที่สุดคือ 46-60 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 36.9 รองลงมาคืออายุ 18-22 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 อายุ 36-45 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3 และแสดงความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ อายุ 23-35 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2

3.3 อาชีพ ของผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน 195 คน แบ่งเป็น

อาชีพ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	61	31.3
ครู/อาจารย์	17	8.7

พนักงานบริษัทเอกชน	23	11.8
รับราชการ/องค์กรของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ	29	14.9
ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ	47	24.1
เกษียณอายุ/ข้าราชการบำนาญ	11	5.6
อื่น ๆ	7	3.6
รวม	195	100.0

จากผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด อาชีพที่แสดงความคิดเห็นมากที่สุดคือ นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา จำนวน 61 คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมาคือ ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 รับราชการ/องค์กรของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 ครู/อาจารย์ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 เกษียณอายุ/ข้าราชการบำนาญ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6 และน้อยที่สุดคือ อื่น ๆ (ได้แก่ แม่บ้าน บรรพชิต เกษตรกร ว่างาน) จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6

3.4 ระดับการศึกษา ของผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน 195 คน แบ่งเป็น

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	12	6.1
ปริญญาตรี	92	47.2
สูงกว่าปริญญาตรี	91	46.7
รวม	195	100.0

จากผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด ระดับปริญญาตรีแสดงความคิดเห็นมากที่สุดคือ จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2 รองลงมาคือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 และน้อยที่สุดคือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 6.1

3.5 ความคิดเห็นว่าควรมีสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทยหรือไม่ จากผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 195 คน แบ่งเป็น

ควรมีสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทยหรือไม่	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ควรมี	133	68.2
ไม่ควรมี	62	31.8
รวม	195	100.0

จากผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด เห็นว่าควรมีสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทยจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 และเห็นว่าไม่ควรมีสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทยจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8

ผู้ที่แสดงความคิดเห็นว่าควรมีสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทยจำนวน 133 คน สามารถแจกแจงรายละเอียด ได้ดังนี้

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
เพศ		
เพศชาย	71	53.4
เพศหญิง	59	44.4
เพศทางเลื้อก	3	2.2
รวม	133	100.0

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
อายุ		
18-22 ปี	25	18.8
23-35 ปี	10	7.5
36-45 ปี	23	17.3
46-60 ปี	60	45.1
61 ปีขึ้นไป	15	11.3
รวม	133	100.0
อาชีพ		
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	25	18.8
ครู/อาจารย์	15	11.3
พนักงานบริษัทเอกชน	22	16.5
รับราชการ/องค์กรของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ	21	15.8
ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ	35	26.3
เกษียณอายุ/ข้าราชการบำนาญ	9	6.8
อื่น ๆ	6	4.5
รวม	133	100.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	4.5
ปริญญาตรี	47	35.3
สูงกว่าปริญญาตรี	80	60.2

รวม

133

100.0

จากผู้แสดงความคิดเห็นว่าควรมีสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทยจำนวน 133 คน เพศชายแสดงความ คิดเห็นว่าควรมีมากที่สุด จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 53.4 เพศหญิง จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4 และเพศทางเลือก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2

ช่วงอายุที่แสดงความคิดเห็นว่าควรมีมากที่สุดคืออายุ 46-60 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 45.1 รองลงมาคืออายุ 18-22 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 อายุ 36-45 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 อายุ 61 ปีขึ้นไป 15 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 และน้อยที่สุดคืออายุ 23-35 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

อาชีพที่แสดงความคิดเห็นว่าควรมีมากที่สุดคือ ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ จำนวน 35 คน คิดเป็น ร้อยละ 26.3 รองลงมาคือ นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 รัฐบาล/องค์กรของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 ครู/อาจารย์ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 เกษียณอายุ/ข้าราชการบำนาญ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 และน้อยที่สุดคือ อื่น ๆ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5

ระดับการศึกษาที่แสดงความคิดเห็นว่าควรมีมากที่สุดคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 80 คน คิดเป็น ร้อยละ 60.2 รองลงมาคือปริญญาตรี 47 คน คิดเป็นร้อยละ 35.3 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็น ร้อยละ 4.5

สำหรับผู้ที่แสดงความคิดเห็นว่าไม่ควรมีสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทยจำนวน 62 คน สามารถแจกแจงรายละเอียด ได้ดังนี้

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
เพศ		
เพศชาย	24	38.7
เพศหญิง	33	53.2
เพศทางเลือก	5	8.1
รวม	62	100.0
อายุ		
18-22 ปี	35	56.4

23-35 ปี	4	6.4
36-45 ปี	6	9.7
46-60 ปี	12	19.4
61 ปีขึ้นไป	5	8.1
รวม	62	100.0

อาชีพ

นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	36	58.1
ครู/อาจารย์	2	3.2
พนักงานบริษัทเอกชน	1	1.6
รับราชการ/องค์กรของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ	8	12.9
ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ	12	19.4
เกษียณอายุ/ข้าราชการบำนาญ	2	3.2
อื่น ๆ	1	1.6
รวม	62	100.0

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

จำนวน (คน)

คิดเป็นร้อยละ

ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	9.7
ปริญญาตรี	45	72.6
สูงกว่าปริญญาตรี	11	17.7
รวม	62	100.0

จากผู้แสดงความคิดเห็นว่าไม่ควรมีสมาชิกรัฐสภาในประเทศไทยจำนวน 62 คน เพศหญิงแสดงความ คิดเห็นว่าไม่ควรมีมากที่สุด จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 เพศชาย จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 และเพศทางเลือก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1

ช่วงอายุที่แสดงความคิดเห็นว่าไม่ควรมีมากที่สุดคืออายุ 18-22 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมาคืออายุ 46-60 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 อายุ 36-45 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 และอายุ 23-35 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4

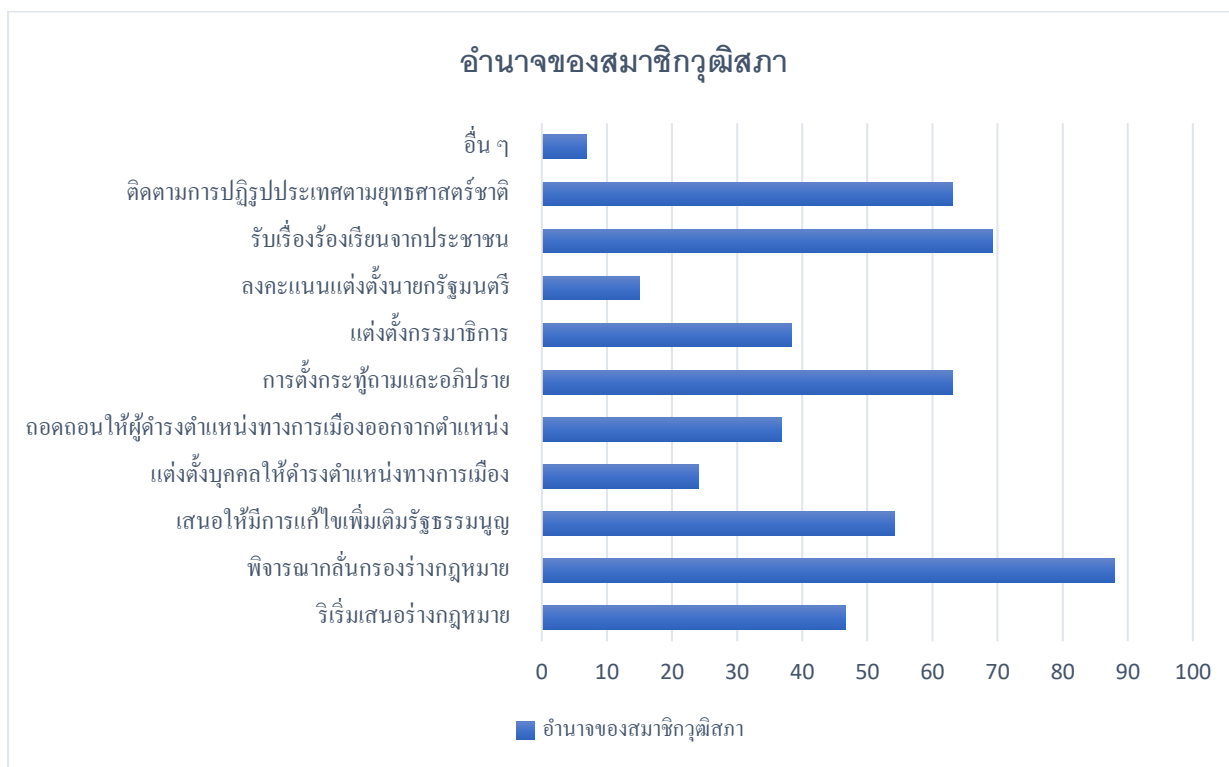
อาชีพที่แสดงความคิดเห็นว่าไม่ควรมีมากที่สุดคือ นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา จำนวน 36 คน คิดเป็น ร้อยละ 58.1 รองลงมาคือ ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 รัฐบาล/องค์กร ของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 12.9 ครู/อาจารย์ และเกษียณอายุ/ข้าราชการบำนาญ อาชีพ ละจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 แสดงความคิดเห็นน้อยที่สุดคือพนักงานบริษัทเอกชน และอื่น ๆ อาชีพ ละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6

ระดับการศึกษาที่แสดงความคิดเห็นว่าไม่ควรมีมากที่สุดคือ ปริญญาตรี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อย ละ 72.6 รองลงมาคือสูงกว่าปริญญาตรี 11 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิด เป็นร้อยละ 9.7

3.6 ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 ที่เห็นว่าควรมีสมาชิกรัฐสภา ได้ แสดงความเห็นว่สมาชิกรัฐสภาควรมีอำนาจ ดังนี้

อำนาจของสมาชิกรัฐสภา	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ริเริ่มเสนอร่างกฎหมาย	62	46.6
พิจารณากลับกรองร่างกฎหมาย	117	87.9
เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	72	54.1
แต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางการเมือง	32	24.1
ถอดถอนให้ออกจากตำแหน่งทางการเมือง	49	36.8
การตั้งกระทู้ถามและอภิปราย	84	63.1
อำนาจของสมาชิกรัฐสภา	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
แต่งตั้งกรรมการ	51	38.4
ลงคะแนนแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี	20	15.0

รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน	92	69.2
ติดตามการปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ	84	63.1
อื่น ๆ	9	6.8

อำนาจของสมาชิกวุฒิสภาที่ผู้แสดงความคิดเห็นเห็นว่าควรมีมากที่สุด คือ พิจารณากลับกรองร่างกฎหมาย จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 87.9 จากจำนวน 133 คนที่เห็นว่าควรมีสมาชิกวุฒิสภา รองลงมาคือ รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2 การตั้งกระทู้ถามและอภิปราย และติดตามการปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ มีผู้แสดงความคิดเห็นเท่ากัน จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 63.1 เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 54.1 ริเริ่มเสนอร่างกฎหมาย จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 46.6 แต่งตั้งกรรมการ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 38.4 ถอดถอนให้ออกจากตำแหน่งทางการเมือง จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 แต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 ลงคะแนนแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี 20 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 และอื่น ๆ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8

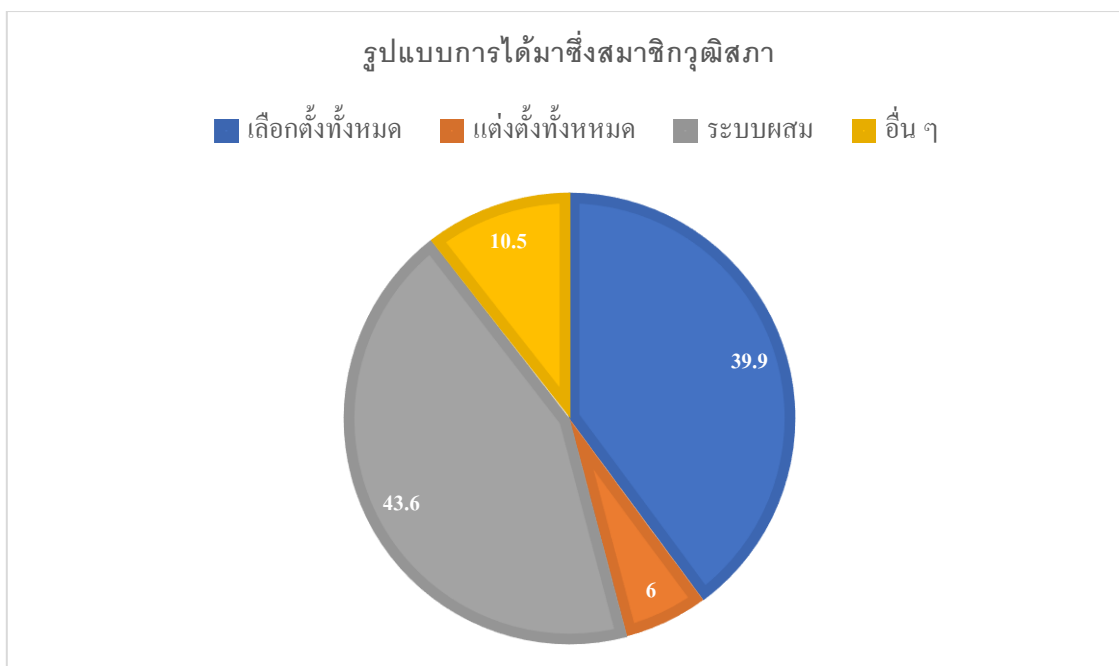
สำหรับผู้แสดงความคิดเห็นอื่น ๆ เสนอว่าอำนาจที่สมาชิกวุฒิสภาควรมี เช่น การตรวจสอบการทำงานขององค์กรตรวจสอบหากมีการร้องเรียนของประชาชน ตรวจสอบร่างยุทธศาสตร์ชาติ ตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ รวมถึงการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล

3.7 ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 133 คนที่เห็นว่าควรมีสมาชิกวุฒิสภา แสดงความคิดเห็นว่าสมาชิกวุฒิสภาสามารถมีบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตย ดังนี้

- 1) สมาชิกวุฒิสภาก่อให้เกิดการสร้างสมดุลแห่งอำนาจ ทั้งในมิติการพิจารณาร่างกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ และการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร รวมถึงองค์กรตามรัฐธรรมนูญ
- 2) บทบาทในการพิจารณากลับกรองร่างกฎหมาย ส่งผลให้เกิดความรอบคอบในการตรากฎหมายมากกว่าที่จะปล่อยให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแต่ฝ่ายเดียว
- 3) สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบาทต่อการปฏิรูปประเทศ อันจะส่งผลให้เกิดการติดตาม ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ
- 4) การมีสมาชิกวุฒิสภา ส่งผลให้พื้นที่ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนน้อยกว่าไม่เสียเปรียบในกรณีที่ต้องมีการลงมติ
- 5) การมีสมาชิกวุฒิสภาเป็นการเพิ่มช่องทางให้แก่ประชาชนในการที่จะส่งเรื่องร้องเรียนไปยังหน่วยงานของรัฐ
- 6) สมาชิกวุฒิสภาเป็นตัวแทนของผู้ทรงคุณวุฒิ ถือเป็นตัวแทนกลุ่มทางสังคม ส่งผลให้สามารถใช้ประสบการณ์ที่มีในการกลั่นกรองร่างกฎหมายได้ และยังส่งผลต่อความเป็นกลางในทางการเมืองอันเป็นการสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย
- 7) สมาชิกวุฒิสภายังมีบทบาทสำคัญอันได้แก่พิจารณางบประมาณของชาติ

3.8 ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 133 คนที่เห็นว่าควรมีสมาชิกวุฒิสภา เห็นว่ารูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาควรมาจากกระบวนการ ดังนี้

รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในประเทศไทย	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
เลือกตั้งทั้งหมด	53	39.9
แต่งตั้งทั้งหมด	8	6.0
ระบบผสม	58	43.6
อื่น ๆ	14	10.5
รวม	133	100.0

รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ผู้แสดงความคิดเห็นเห็นควรมากที่สุด คือ ระบบผสม จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมาคือการเลือกตั้งทั้งหมด จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 39.9 รูปแบบอื่น ๆ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 และน้อยที่สุดคือการแต่งตั้งทั้งหมด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0

โดยรูปแบบอื่น ๆ ที่ผู้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะ ได้แก่ การเลือกตั้งกันเองตั้งแต่ในระดับพื้นที่ การเลือกตั้งกันเองจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือจากกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญหรือมีคุณสมบัติที่เหมาะสม การกำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกจากผู้แทนแต่ละจังหวัด รวมถึงการคัดเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่มีความอิสระไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล

3.9 ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 เห็นว่าไม่ควรมีสมาชิกวุฒิสภา กล่าวโดยสรุปแล้วสืบเนื่องจาก

- 1) สมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน จึงไม่สามารถรับรู้ปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง และส่งผลกระทบต่อบทบาทในการอภิปรายในรัฐสภาที่อาจนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงจุด
- 2) สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบาทต่อการสืบทอดอำนาจของนายกรัฐมนตรี ดังเห็นได้จากบทเฉพาะกาลที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา และการได้มาซึ่งนายกรัฐมนตรี ที่เอื้อต่อการสืบทอดอำนาจดังกล่าว ซึ่งในอดีตมีวุฒิสภาที่ถูกขนานนามว่า “สภาฟัวเมีย” แต่ในปัจจุบันมีลักษณะเป็น “สภาพี่น้อง” อันได้แก่ ทหาร ข้าราชการเกษียณ ที่มีความใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจในอดีต

3) ในการลงมติของสมาชิกวุฒิสภามักจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมดสืบเนื่องมาจากกระบวนการสรรหาตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งหลายครั้ง เป็นมติที่สวนทางกับความต้องการของประชาชน

4) บทบาทของสมาชิกวุฒิสภามาตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่มีสิ่งใดที่ปรากฏชัดเจน มีเพียงการเลือกนายกรัฐมนตรีนั่นเอง จึงไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้ไปกับสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละปี

5) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยมีจำนวนที่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชนแล้ว ดังนั้น เพื่อประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณของแผ่นดิน และป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ที่ทับซ้อนกับบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงไม่จำเป็นจะต้องมีสมาชิกวุฒิสภาอีก

6) การมีวุฒิสภาเป็นการเพิ่มขึ้นตอนในการพิจารณากฎหมาย ส่งผลให้การผ่านกฎหมายที่จำเป็นนั้นเกิดความล่าช้า

7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยในปัจจุบันมีความรู้ความสามารถที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีส่วนที่เล็กลง ดังเช่นที่กล่าวอ้างไว้ในอดีต

5. วิเคราะห์บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาไทยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

จากการศึกษาพบว่า ที่ผ่านมามีสมาชิกวุฒิสภามากมาจากการแต่งตั้งจนเกิดการปฏิรูปการเมืองในปี พ.ศ. 2540 โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น ดังเห็นได้จากการกำหนดให้มืองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงสามารถถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ รวมถึงเปลี่ยนแปลงที่มาและองค์ประกอบของสมาชิกวุฒิสภา โดยวุฒิสภานั้นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจำนวน 200 คน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นจากเดิม ที่สำคัญได้แก่ การคัดสรรบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและองค์กรสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ในการถอดถอนบุคคลที่กระทำผิดตามที่กฎหมายบัญญัติออกจากตำแหน่ง

อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปจากปัญหาที่มีการกล่าวอ้างว่า องค์กรอิสระหลายองค์กรถูกแทรกแซง รวมถึงการที่สมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติใกล้ชิดทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาทั้งในการนิติบัญญัติและการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความเป็นกลางตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้

ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเกี่ยวกับสมาชิก รัฐสภาในหลายส่วน อาทิ สมาชิกผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ที่มาจากการเลือกตั้งมีจำนวน 480 คน โดย 400คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ส่วนอีก 80 คน มาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนโดยการแบ่งเป็นแปด กลุ่มจังหวัด โดยสัดส่วนดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงอีกครั้ง ในปี 2554 โดยรัฐธรรมนูญฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้ กำหนดให้สมาชิกผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 375 คน และสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 125 คน ทั้งนี้ ในส่วนของวุฒิสภา มี สมาชิกจำนวน 150 คน มาจากการเลือกตั้ง จังหวัดละ 1 คน ส่วนที่เหลือมาจากการ สรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์จากทุกกลุ่มวิชาชีพ โดยคณะกรรมการ สรรหาสมาชิกวุฒิสภา ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานกรรมการ ป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่ง ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามอบหมายจำนวนหนึ่งคน และตุลาการ ในศาลปกครองสูงสุดที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมอบหมายจำนวนหนึ่งคนทำหน้าที่สรรหาสมาชิกวุฒิสภาจากรายชื่อบุคคลที่องค์กรวิชาชีพต่าง ๆ เสนอ

เพื่อแก้ปัญหาในอดีต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ให้สมาชิก วุฒิสภาเป็นสภาของผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลาย และเป็นกลางมากที่สุดจึงได้กำหนดคุณสมบัติ โดยต้องมีอายุ 40 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และต้องไม่มีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งต้องไม่เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง ซึ่งใน กรณีที่เคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ต้องพ้นจากตำแหน่งนั้น ๆ มาแล้วเกินกว่า 5 ปีนับถึงวันรับสมัคร หรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ โดยมุ่งหวังจะให้วุฒิสภาสามารถทำหน้าที่ได้อย่างอิสระอันส่งผลต่อ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในแง่การนิติบัญญัติ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การแต่งตั้ง และถอดถอนบุคคลตามที่กฎหมายบัญญัติ และอื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจ ใดๆก็ตาม สมาชิก วุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กลับถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยประชาชน บางส่วนว่า ทำให้พัฒนาการด้านประชาธิปไตยของไทยก้าวถอยหลังสืบเนื่องมาจากสมาชิกวุฒิสภานั้นควร มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด อันเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามหลักการ ประชาธิปไตย

สำหรับวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่า บทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามีทั้งในส่วนที่เป็นหน้าที่เฉพาะตัวและหน้าที่ที่ต้องใช้พร้อมกับสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้¹³⁶

1) การเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยโดยสมาชิกวุฒิสภาย่อมไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายหรือความครอบงำใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (มาตรา 114)

2) อำนาจในการเข้าร่วมประชุมรัฐสภาโดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสองสมัย ๆ หนึ่งให้มีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันแต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ขยายเวลาออกไปก็ได้ (มาตรา 121 วรรคสอง) อย่างไรก็ตาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้ (มาตรา 123 วรรคแรก)

3) การพิจารณาร่างกฎหมาย

3.1 พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั่วไป วุฒิสภามีหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่อจากสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน (มาตรา 136 วรรคแรก) ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น (มาตรา 136 วรรคสาม)

3.2 พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ภายหลังจากการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร โดยในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น (มาตรา 143 วรรคสาม) ถ้าวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินั้นให้นำความในมาตรา 138 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้สภาผู้แทนราษฎรยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที (มาตรา 143 วรรคสี่)

¹³⁶ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สืบค้นที่ <http://wiki.kpi.ac.th/> เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2563

3.3 พิจารณาพระราชกำหนด เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดตามคำเสนอแนะของคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 172 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการนำพระราชกำหนดนั้นเข้าสู่การพิจารณาเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติจากรัฐสภา ดังนั้น บทบาทอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพระราชกำหนดจึงเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกวุฒิสภา

4) หน้าที่ของวุฒิสภาเกี่ยวกับการเสนอให้ความเห็นในประเด็นต่าง ๆ

4.1 การให้ความเห็นเพื่อแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในระหว่าง 5 ปีแรก โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสภาต้องให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้ดำเนินการตามมาตรา 159 เว้นแต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา 159 วรรคหนึ่ง ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 159 วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา (มาตรา 272)

4.2 หน้าที่ให้คำแนะนำในการสรรหาและแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเพื่อดำรงตำแหน่ง “ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ”(มาตรา 204 วรรคท้าย)

2) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้ได้รับการแต่งตั้ง “ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ” นอกจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 217)

3) การให้คำแนะนำในการแต่งตั้ง “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้แต่งตั้ง (มาตรา 222)

4) การให้คำแนะนำในการแต่งตั้ง “คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน” เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้แต่งตั้ง (มาตรา 238)

5) การให้คำแนะนำในการแต่งตั้ง “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้แต่งตั้ง (มาตรา 246)

4.3 สิทธิในการเสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา 144

4.4 สิทธิในการเสนอความเห็นในกรณีร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (มาตรา 148)

4.5 สิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกและให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 173 วรรคแรก)

4.6 สิทธิในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารราชการแผ่นดินกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอความคิดเห็นในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน (มาตรา 165)

4.7 การให้ความคิดเห็นของในการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมที่ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้น (มาตรา 219)

5) สิทธิของสมาชิกวุฒิสภา

5.1 สิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ โดยจะถามเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ (มาตรา 150)

5.2 สิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มีการลงมติ (มาตรา 153)

5.3 สิทธิในการตรวจสอบสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุด (มาตรา 82)

5.4 สิทธิในการเข้าชื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ใดกระทำการตามมาตรา 234 (1) โดยยื่นต่อประธานรัฐสภา (มาตรา 236)

6) อำนาจหน้าที่ในบทเฉพาะกาลของวุฒิสภาชุดแรก

สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับแต่งตั้งจำนวน 250 คนแรกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 269 วุฒิสภาชุดแรกยังมีหน้าที่ ดังนี้

1. ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ

2. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศโดยให้เสนอและพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

3. ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดที่คณะรัฐมนตรีมิได้แจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของแต่ละสภา อาจเข้าชื่อกันร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัย การยื่นคำร้องดังกล่าวต้องยื่นก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วเสร็จ (มาตรา 270)

7) อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของสมาชิกวุฒิสภา

ทั้งนี้ ประเด็นที่พึงพิจารณาในแง่คุณสมบัติและบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่การที่รัฐธรรมนูญกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาว่า ต้องไม่ฝักใฝ่หรือยอมตนอยู่ใต้อำนาจของพรรคการเมืองใด ๆ (มาตรา 113) สมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภากระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม (มาตรา 185) นอกจากนี้ สมาชิกวุฒิสภาต้องไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(2) ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(3) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานปกติ

(4) ไม่กระทำการใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการใช้สิทธิหรือเสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนโดยมิชอบ (มาตรา 184)

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า มีความพยายามในการกำหนดบทบาท หน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาให้มีความเป็นกลางและมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาได้แก่การมีกลไกการ

ติดตามและสภาพบังคับ โดยจากการศึกษาพบว่า ในกรณีของประเทศไทย บทบาทของวุฒิสภาในการพิจารณาร่างกฎหมายให้มีความรอบคอบและถูกต้อง ค่อนข้างมีประสิทธิภาพดังจะเห็นได้จากปริมาณของร่างกฎหมายที่มีการพิจารณาโดยวุฒิสภาในแต่ละปี ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสภาตรวจสอบ พบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพบังคับและการติดตามการดำเนินงานขององค์กรหรือบุคคลอื่นที่วุฒิสภาส่งข้อเสนอแนะหรือข้อทักท้วงไปเพื่อให้ดำเนินการ

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการของในด้านสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาจากการเลือกตั้งจำนวน 200 คน หลังจากนั้นในปี 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง จังหวัดละ 1 คน และมาจากการแต่งตั้งรวมทั้งสิ้น 150 คนซึ่งเป็นระบบผสม ส่วนสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งในวาระเริ่มแรกเป็นไปตามบทเฉพาะกาลมีกระบวนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันมาจากการแต่งตั้งทั้งหมดจำนวน 250 คน ซึ่งมาจากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 50 คน จากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาได้สรรหาจำนวน 194 คน และจากผู้ดำรงตำแหน่ง 6 ตำแหน่ง ได้แก่ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และปลัดกระทรวงกลาโหม มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปีนับแต่วันที่มิพระบรมราชโองการแต่งตั้ง ซึ่งเมื่ออายุของวุฒิสภาลิ้นสุดลงให้สมาชิกวุฒิสภาจำนวน 250 คนอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คนขึ้นใหม่

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามบทเฉพาะกาลของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่อยู่ภายใต้การบังคับด้วยการจำกัดระยะเวลาทั้งอำนาจหน้าที่ในการติดตาม เสนอแนะ การเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ รวมถึงการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ จากการกล่าวอ้างว่า การมีบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญจะทำให้การปฏิรูปประเทศมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น และทำให้สมาชิกวุฒิสภามีบทบาทและอำนาจหน้าที่ต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย อย่างไรก็ตาม บทบาทและอำนาจหน้าที่ตามบทเฉพาะกาลของสมาชิกวุฒิสภาของรัฐธรรมนูญทำให้สมาชิกวุฒิสภาชุดนี้ถูกขนานนามว่า “เป็นเครื่องมือที่เป็นกลไกที่สำคัญต่อการสืบทอดอำนาจ” คือ มีอำนาจในการคัดเลือกให้บุคคลดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อีกทั้งรูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้นั้นมาจากการ “แต่งตั้ง” ทั้งหมด โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการและรูปแบบการได้มาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่ามีผลพวงมาจากการทำรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติเมื่อปีพุทธศักราช 2557

ทั้งนี้ โครงสร้างของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งมีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามบทเฉพาะกาลที่นอกเหนือจากบทบาทและอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปตามรัฐธรรมนูญของวุฒิสภาชุดนี้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับ “ระบบสภาพี่น้อง” หรืออาจเรียกอีกอย่างว่าเป็น “ระบอบญาติมิตรธิปไตย” ซึ่งกล่าวได้ว่า ผู้มีอำนาจสามารถทำ

การเลือกบุคคลเข้าร่วมรับผลประโยชน์เพื่อให้ตนนั้นได้ดำรงไว้ซึ่งอำนาจ ซึ่งหากพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 จะพบว่า วุฒิสภาไม่สามารถเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้นั้นจึงทำให้สมาชิกวุฒิสภาชุดนี้เป็นกลไกของการสืบทอดอำนาจโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั่นเอง และนอกจากนี้ อีกหนึ่งกลไกที่สำคัญของการสืบทอดอำนาจคือ บทบาทและอำนาจหน้าที่การยับยั้งการแก้ไขรัฐธรรมนูญ รวมถึงปราศจากบทบาทและอำนาจหน้าที่การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ อันสรุปได้เมื่อพิจารณาถึงบทเฉพาะกาล ว่าสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้มีอำนาจที่มากเกินไปหากเปรียบเทียบกับวุฒิสภาของต่างประเทศอันส่งผลต่อดุลอำนาจที่เหมาะสมต่อพัฒนาการระบอบประชาธิปไตยของไทย

ที่ผ่านมา วุฒิสภาในต่างประเทศมักจะถูกลดทอนและจำกัดเรื่องของอำนาจแม้ในบางประเทศจะมีรูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาจากการแต่งตั้งทั้งหมดก็ตาม อาทิ สภานิติบัญญัติของอังกฤษ มีพระราชบัญญัติรัฐสภาปี ค.ศ. 1999 จำกัดจำนวนขุนนางประเภทขุนนางสืบตระกูล เนื่องจากสภานิติบัญญัตินั้นมีแนวความคิดเป็นอนุรักษ์นิยมสูง โดยให้มีการสรรหากันเองภายในสมาชิกตระกูลขุนนางเหล่านั้น และขุนนางกลุ่มนี้ไม่มีสิทธิ์สืบทอดตำแหน่งจากรุ่นสู่รุ่นอีกต่อไป

วุฒิสภาต่างประเทศมักจะมีบทบาทและอำนาจหลักคือ การตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจรัฐต่อประชาชนเกินควร ทั้งต่อการพิจารณาตรวจสอบและกลั่นกรองกฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนด ดังเช่น วุฒิสภาของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่หลักในการออกกฎหมาย โดยร่างกฎหมายทุกฉบับต้องผ่านการพิจารณาจากทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา รวมถึงยังมีการควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารในการทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ส่งผลให้สามารถมองเห็นข้อบกพร่องและจุดอ่อนบางประการของฝ่ายบริหารและนำข้อมูลเหล่านั้นนำมาใช้ตรากฎหมายใหม่ หรือปรับปรุงกฎหมายเดิมให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีอำนาจตรวจสอบและตัดสินการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงด้วยกระบวนการฟ้องร้องกล่าวโทษ และไต่สวน ทั้งนี้ การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งของไทยนั้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ได้กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งออกจากตำแหน่งได้ หากแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่ได้กำหนดให้มีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้รื้อออกจากตำแหน่ง

ต่อแนวคิดเรื่องระบบรัฐสภาของประเทศไทยซึ่งปัจจุบันนั้นใช้ระบบ “สภาคู่” กล่าวคือมีทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งแนวคิดระบบสภาคู่นี้ถ้าหากพิจารณาถึงแนวคิดการมีสภาที่สองขึ้นมาคือ ถ่วงอำนาจระหว่างสภานิติบัญญัติกับรัฐบาล ซึ่งเกิดจากความไม่มีประสิทธิภาพการถ่วงดุลอำนาจของรัฐสภา ข้อดีของระบบสภาคู่กล่าวได้ว่า ทำให้เกิดการตรวจสอบและสร้างดุลยภาพของสองสภา แต่ทางตรงกันข้าม เนื่องจากบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามบทเฉพาะกาลนั้นไม่มีอำนาจในการตรวจสอบและ

ถ่วงดุลอำนาจของรัฐ อีกทั้งด้านการพิจารณาพระราชบัญญัติและกฤษฎีกาหมายหากใช้ระบบสองสภานั้น อาจเกิดความล่าช้าต่อการพิจารณาอนุมัติ หรือการแก้ไขได้ ดังนั้นด้วยเหตุเหล่านี้จึงทำให้แนวคิดของการมีระบบสภาเดียวนั้นเริ่มมีอิทธิพลขึ้นมา โดยจะเห็นได้ว่าปัญหาของสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันเริ่มตั้งแต่กระบวนการสรรหาโดยวิธีรูปแบบการแต่งตั้งทั้งหมดของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งถูกมองว่ามีผลประโยชน์อันทับซ้อนและปฏิบัติคนไม่เป็นกลาง อีกทั้งยังมีเรื่องของบทเฉพาะกาลที่ได้กำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไว้ซึ่งมีอำนาจมากกว่าสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ซึ่งอาจนำไปสู่ปัจจัยที่ชะลอหรือทำลายพัฒนาการระบอบประชาธิปไตย

นอกจากเรื่องการเมืองที่มีอำนาจที่มากเกินไปแล้วอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องพิจารณาคือความสามารถและศักยภาพต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไทยจากกลุ่มอาชีพของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งตามรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่า ต้องมาจากกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย เนื่องจากจะสรรหาผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีทักษะ ความสามารถ มาพัฒนาเฉพาะด้านนั้น ๆ แต่เมื่อมองถึงโครงสร้างหลักสำคัญของประเทศจะพบว่า ประเทศไทยนั้นมีได้มีเพียงแค่ภาคราชการหรือภาครัฐอย่างเดียว หากแต่ยังมีภาคประชาสังคม ภาคเศรษฐกิจซึ่งเป็นภาคที่กำหนดทิศทางสำคัญต่อการขับเคลื่อนประเทศเนื่องจากมีความใกล้ชิดต่อกระแสการแข่งขันและกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก อีกทั้งยังมีเรื่องงบประมาณในกิจการของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากภาษีของประชาชน เมื่อมองปรากฏการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันจะพบว่า มีกระแสการออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยทั้งออกมาทำการเมืองบนท้องถนนและการแสดงเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งหนึ่งในประเด็นที่มีการเรียกร้องที่เป็นกระแสคือ “การเมืองอยู่ของสมาชิกวุฒิสภา” ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดว่า สมาชิกวุฒิสภาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยผู้เรียกร้องบางกลุ่มนั้นได้ออกมาแสดงความเห็นเกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภาว่า เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ชะลอการนำประเทศไปสู่ประชาธิปไตยเนื่องมาจากมีสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้นำเหล่าทัพ ปลัดกระทรวง ข้าราชการเกษียณ และที่สำคัญสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้มีอำนาจในการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งการมองถึงศักยภาพในการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศซึ่งทิศทางการพัฒนาและการขับเคลื่อนประเทศดังกล่าว มีความสอดคล้องกับกระแสการแข่งขัน กระแสการเปลี่ยนแปลงตามพลวัตของโลก แต่ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่า อาชีพของสมาชิกวุฒิสภาบางกลุ่มนั้นมิได้สอดคล้องกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจแต่สอดคล้องกับเรื่องของการป้องกันราชอาณาจักรและการทำสงคราม กล่าวคือ สมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการเหล่าทัพ ขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตย หากแต่แนวคิดของวุฒิสภากลุ่มนี้ยังเป็นแนวคิดแบบเชิงเดี่ยวและรวมศูนย์กล่าวคือ อำนาจการตัดสินใจยังมาจากกลุ่มคนไม่กี่คน

ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงภาคเศรษฐกิจอีกหนึ่งแนวคิดของผู้ที่เห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาเป็นปัญหาต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย นั้นยังมองว่าการที่มีวุฒิสภาที่ไม่มีศักยภาพที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศจะ

ยังเพิ่มความเหลื่อมล้ำมากขึ้น เนื่องจากหากพิจารณาถึงงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ค่าสวัสดิการ เบี้ยการประชุม รวมแล้วตกอยู่ประมาณ 5,000 ล้านบาทใน 5 ปี ซึ่งงบประมาณส่วนหนึ่งมาจากภาษีของประชาชน นอกจากสมาชิกวุฒิสภาควรเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยเพื่อเสถียรภาพทางการเมืองแบบอย่างของสมาชิกวุฒิสภาของต่างประเทศแล้ว ควรจะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศโดยมีองค์ความรู้และความเข้าใจภายใต้กระแสการแข่งขันและความเป็นพลวัตของโลกได้เป็นอย่างดี อีกทั้งหากมองย้อนไปสมัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้ออกแบบให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง แล้วมีปัญหาเรื่องการแทรกแซงโดยมีข้ออ้างที่ว่าเป็นสภาพัวเมียจนนำมาสู่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ออกแบบให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งครึ่งหนึ่งและเลือกแต่งตั้งครึ่งหนึ่ง แต่ก็ยังกลับมาสู่ปัญหาเดิมจนนำมาสู่มาได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาโดยการแต่งตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่กลับมีปัญหาหนักกว่าเดิม

ส่วนกลุ่มที่มีแนวคิดว่ สมาชิกวุฒิสภามีส่วนช่วยในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทยนั้นมองว่า รูปแบบการได้มาของสมาชิกวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาจากการแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งมีลักษณะการเลือกผู้นำเหล่าทัพ และจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม ซึ่งหากพิจารณามองถึงเรื่องของการปกครองจากแนวความคิดของกลุ่มนี้พบว่า มีความเชื่อมั่นว่าจะสร้างความสงบสุข ความมั่นคงภายในประเทศ ดังนั้น การตัดหรือลดทอนอำนาจของสมาชิกวุฒิสภานั้นเมื่อพิจารณาถึงเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นั้นสมาชิกวุฒิสภาต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับบทบาทที่ลงมติเลือกบุคคลเป็นนายกเพื่อสานงานปฏิรูปให้สำเร็จของรัฐบาล การติดตามงานการปฏิรูปตามแผนยุทธศาสตร์ อีกทั้งยังมีแนวความคิดต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญว่า การแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้มีทิศทางที่ดีขึ้น หรือการแก้ไขปัญหาลูกต้อของประชาชนแต่จะสิ้นเปลืองงบประมาณ แต่หากขาดสมาชิกวุฒิสภาซึ่ง เป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนประเทศในแง่ของการปฏิรูปประเทศรวมถึงกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ทั้งการกลั่นกรองพิจารณาร่างกฎหมาย การควบคุมบริหารราชการแผ่นดิน หากขาดส่วนงานนี้ไปจะกลายเป็นปัญหาหลักสำคัญ และอาจนำไปสู่การใช้อำนาจที่เหนือประชาชนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งคณะรัฐบาลชุดนี้มีพัฒนาการมาจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งคนกลุ่มที่มีแนวคิดนี้มีความมุ่งหวังและเชื่อว่าจะเข้ามารักษาความมั่นคงภายในประเทศ รวมถึงเป็นรัฐบาลชุดที่เข้ามาจัดการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้กลุ่มคนที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ลักษณะนี้มีความมุ่งหวังที่จะให้คณะรัฐบาลชุดนี้ทำหน้าที่ในการที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนา รวมถึงการคัดค้านการตัดหรือลดทอนอำนาจของสมาชิกวุฒิสภานั้นสืบเนื่องมาจาก สมาชิกวุฒิสภาชุดนี้มีรูปแบบการได้มาซึ่งการสรรหาของรัฐบาล

ชุดนี้และมีความมุ่งหวังอีกว่าสมาชิกวุฒิสภาจะปฏิบัติหน้าที่ได้บรรลุนิติบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามบทเฉพาะกาลของสมาชิกวุฒิสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยภาพรวมวุฒิสภาชุดนี้ยังมีปัญหาทางด้านความไว้วางใจต่อการบริหารจัดการประเทศ เนื่องมาจากจากการแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ อีกทั้งยังมีบทเฉพาะกาลซึ่งโน้มไปในทางที่มีผลประโยชน์อันทับซ้อน ทั้งการมีอำนาจในการเลือกบุคคลเป็นนายกรัฐมนตรี การไม่มีอำนาจตรวจสอบถ่วงดุลรัฐบาล และเรื่องของความหลากหลายของอาชีพที่มีบทบาทการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศ แต่ถึงอย่างไร หากมองถึงบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ที่มีบทบาทและอำนาจที่สอดคล้องและโยงถึงปัญหาของประชาชน จะเห็นว่ายังคงมีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนวุฒิสภาอยู่แต่ต้องปรับแก้ไขบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสมตามครรลองระบอบประชาธิปไตย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกวุฒิสภายังคงมีความจำเป็นต่อระบบการเมืองของไทยในฐานะองค์กรที่สร้างสมดุลแห่งอำนาจ ทั้งในมิติของฝ่ายนิติบัญญัติและหน้าที่และอำนาจในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อย่างไรก็ตาม นอกจากปัญหาการยอมรับในที่มาของสมาชิกวุฒิสภาคตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แล้ว การบัญญัติถึงหน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภายังมีปัญหาในเรื่องการยอมรับของสังคม โดยเฉพาะต่อทัศนคติที่มองว่า วุฒิสภาเป็นเครื่องมือแห่งการสืบทอดอำนาจของ คสช. อันส่งผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญที่ให้หน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศและการลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี ดังนั้น เพื่อให้เกิดพัฒนาการที่เป็นที่ยอมรับของสังคม จึงมีความจำเป็นในการกำหนดหน้าที่และอำนาจ รวมถึงบทบาทที่เหมาะสมของสมาชิกวุฒิสภา ต่อไป โดยหน้าที่และอำนาจรวมถึงบทบาทที่เหมาะสมของสมาชิกวุฒิสภาควรถูกแก้ไขและกำหนดกรอบไว้ ดังนี้

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

- 1.1 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
- 1.2 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- 1.3 การอนุมัติพระราชกำหนด
- 1.4 การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
 - 2.1 การตั้งกระทู้ถาม
 - 2.2 การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา
 - 2.3 การตั้งคณะกรรมการ

3. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดิน อาทิ
 - 3.1 ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 - 3.2 รับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ
 - 3.3 ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม
 - 3.4 ให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาสำคัญกับนานาประเทศ

4. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำและให้ความเห็นชอบบุคคลในองค์กรตรวจสอบ อาทิ
 - 4.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการถวายคำแนะนำในกรณีพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ หลังจากที่ได้ดำเนินการตามกระบวนการคัดเลือกมาแล้ว
 - 4.2 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าเป็นคณะกรรมการตุลาการของศาลประเภทต่าง ๆ
 - 4.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบเพื่อให้ได้บุคคลผู้จะปฏิบัติหน้าที่สำคัญอย่างมีประสิทธิภาพในองค์กรตามที่กฎหมายกำหนด

5. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งทางการเมือง หรือข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในองค์กรให้ออกหรือพ้นจากตำแหน่ง

6. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านอื่น ๆ เพียงเท่าที่จำเป็นและไม่เป็นการแทรกแซงกระบวนการประชาธิปไตย

ทั้งนี้ บทบัญญัติที่ควรถูกตัดออกไป ได้แก่หน้าที่และอำนาจในลักษณะตามบทเฉพาะกาล ดังนี้

 1. หน้าที่และอำนาจติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ

2. หน้าที่และอำนาจพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่ดำเนินการตามหมวดว่าด้วยการปฏิรูปประเทศ
3. อำนาจในการเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อการปฏิรูปประเทศ
4. การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

สำหรับข้อเสนอแนะต่อบทบาทของสมาชิกวุฒิสภา จากการศึกษาและการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลพบว่า สมาชิกวุฒิสภาควรแสดงบทบาท ดังนี้

1. มีความอิสระและมีความกล้าหาญทางการเมือง
2. ชำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางและมีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่
3. ตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนสูงสุด
4. รับฟังปัญหาของประชาชนเพื่อนำไปเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน
5. พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. ยึดมั่นในหน้าที่ของตนโดยถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ในส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะได้มีการพัฒนากลไกเกี่ยวกับสภาพบังคับและการติดตามการดำเนินงานขององค์กรหรือบุคคลอื่นที่วุฒิสภาส่งผลการศึกษา รายงาน ข้อเสนอแนะ หรือข้อทักท้วงไปเพื่อให้ดำเนินการ ว่าภายหลังจากได้รับผลการศึกษา รายงาน ข้อเสนอแนะ หรือข้อทักท้วง ดังกล่าวแล้วมีผลการดำเนินการอย่างไร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2543). *ระบบการเมืองการปกครองฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

ข่าวเวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2563). *ไพบูลย์ คำนวณคดีฝ่ายค้านปิดสวิตช์ ส.ว. ส่อโมฆะลงข้อช้ำกับญัตติตั้ง ส.ส.ร.* สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://workpointtoday.com/constitution-15/>.

ไทยโพสต์. (2563). *'ส.ว.ถวิล' ออกโรงตอบ 'วุฒิสภามีไว้ทำไม'*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/67913>.

ไทยโพสต์. (2563). *สภาสูงช้อกตกท่าทีแก้รธน. 'พระปกเกล้า' ชง 4 กลุ่มคุย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/77173>.

ไทยรัฐ. (2563). *"วันชัย" ดีเบต "รังสิมันต์" ความเป็นไปได้ของ 3 ข้อเรียกร้อง สุดทางหรือไปต่อ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1971200>.

ไทยรัฐออนไลน์. (2563). *"อู๋" หฤทัย บุคสภา เผย 3 เหตุผล ยื่นหนังสือ ค้านแก้ไขรัฐธรรมนูญ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1975192>.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2554). *การปรับโครงสร้างของระบบรัฐสภา*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
นิรันดร์นุต ภัคพงศ์พลโยธิน และ วัชรรา ธิตินันท์. (2549) *การศึกษาเปรียบเทียบรัฐสภาของประเทศใน*

แนวหน้า. (2563). *สว.เรียงหน้าถล่มแก้ไขรธน. คัดค้านสุดตัว ประกาศชัดไม่รับทั้ง 6 ญัตติ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.naewna.com/politic/520803>.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และปัทมา สุปกำบัง. (2543). *บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

ปณิธีร์ ปทุมวัฒน์. (2560). *วุฒิสภาของประเทศญี่ปุ่นตอนที่ ๑. สำนักกฎหมาย. เอกสารเผยแพร่ ประชาไท*. (2562). *ส.ว.: ประวัติศาสตร์การแต่งตั้ง (โดยคณะรัฐประหาร) กับคำถาม "ยังจำเป็นต้องมี?"*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://prachatai.com/journal/2019/05/82524>.

พนารัตน์ มาศนมาดล. (ม.ป.ป). *บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้นวันที่ 8 สิงหาคม 2563. จาก wiki.kpi.ac.th.

โพสต์ทูเดย์. (2563). *สว.เรียงหน้าค้านตั้ง สสร.เสนอให้ปิดสวิตช์ ส.ส.ด้วยการยุบสภา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.posttoday.com/politic/news/633748>.

ภูมิ มูลศิลป์ และ ชมพูนุท ตั้งถาวร. (2558). *รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ภูมิภาคเอเชีย : กรณีศึกษาสาธารณรัฐฟิลิปปินส์. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

มติชนออนไลน์. (2563). *ควรมี ส.ว. หรือไม่*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2563. จาก https://www.matichon.co.th/article/news_2325164.

มนตรี รูปสุวรรณ. (2535). *กฎหมายรัฐสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มานวิภา อินทรทัต ปรีชาญาณ วงศ์อรุณ และ สถาบันพระปกเกล้า. (2558). *การศึกษากระบวนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

มานิตย์ จุมปา. (2556). *หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

รัชฎาภรณ์ สุภาพ. (2562). *ข้อพิจารณาเกี่ยวกับที่มา อำนาจ และหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามาตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. *วารสารนิติพัฒน์* น.ค. 8(2).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 24540.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

วิทยุเสียงไทย. (2563). *สัมภาษณ์: "อดีตนายกฯ อนันต์" เสนอมุมมองและความหวังคล้ายปมการเมืองไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2563. จาก <https://www.voathai.com/a/anand-panyarachun-interview-thai-politics/5637987.html>.

สนธิ เตชานันท์. (2529). *ระบบการเมืองการปกครองของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สนุกคอตคอม. (2563). *ส.ว. คาน้ำประดานเสียง หวังแก้รัฐธรรมนูญ หวั่นโดนลดอำนาจ-เขี่ยทหารพ้นสภา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.sanook.com/news/7998122/>.

สมชัย ศรีสุทธิยากร. (2561). *เลือก ส.ว.กันทำไม ? โดย สมชัย ศรีสุทธิยากร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2563. จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_144099.

สมาชิกวุฒิสภามาตรัฐธรรมนูญที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานข่าวบางกอกทูเดย์. (2563). *เสวนา “ส.ว.ไทย อย่างไรดี ?” เห็นพ้องหมดเวลา ส.ว.ทหารเกณฑ์ ถึงเวลาประเทศไทยมีสภาเดียว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2563. จาก <https://bangkok-oday.com>.

สำนักงานข่าวบีบีซีไทย. (2563). รัฐธรรมนูญ 2560: ประชาชนปลดแอก นักชุมนุมอีก ต.ค. หลัง ส.ส. รัฐบาล+ส.ว. มีมติตั้งกมธ. พิจารณาร่างแก้ รธน. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-54277380>.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2541). รัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทย. แปลโดย นันทวัฒน์ บรมานันท์

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (ม.ป.ป). *หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักภาษาต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2563). *สภาแห่งชาติสาธารณรัฐฟิลิปปินส์*. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. เอกสารเผยแพร่

ภาษาอังกฤษ

Bill Coxall and Lynton Robins. 1989. *Contemporary British Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
 Encyclopedia Britannica. (2019). *United States Senate*, from www.britannica.com/topic/Senate-United-States-government.

History. (2018). *U.S. Senate*, from www.history.com/topics/us-government/history-of-the-us-senate.

The Constitution of the Republic of the Philippines 1987.